

เพลินๆ แปะลง เพราะแอบงง

ตะเที่ยงกลางไพร / หมาศดลื้อ คลินิกสร้างอะไหล่ให้สัตว์พิการ /
“เสียง” สะก๊อน “ใจ” ชายแดนใต้ / บ้านชีวา ศิลป์อาสาหน้าเสาน้ำเกลือ /
สูงวัย สมายดี / Trash Hero เราคือผู้พิชิตขยะ /
บ้านหัวทุ่ง เกษตรอินทรีย์ยุคใหม่ หัวใจแบ่งปัน /
ช่องว่างระหว่างบรรทัด : คนพิการ พื้นที่ในมุมแตกต่าง /
บ้านนักสู้และผู้ส่งต่อ / thisable.me จันทน์ทำได้ /
ประมง “พิน” บ้าน อาหารอินทรีย์สู่เมืองใหญ่ /
การบ้านที่ยังไม่เสร็จ

ผลงานคุณภาพ
จากเยาวชน
ถ่ายทอด
ครั้งที่ **13**

เปลี่ยนแปลงเพราะแบ่งปัน

นับแต่ก่อตั้งขึ้นครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๔๗ พันธกิจหลักของ “ค่ายสารคดี” อยู่ที่การ “สร้างคนบันทึกสังคม” กระทั่งในค่ายล่าสุด ครั้งที่ ๑๓ ปี ๒๕๖๐ เป้าหมายของค่ายสารคดีขยับจากการสร้าง “นักเขียน” และ “ช่างภาพ” ที่มีฝีมือไปสู่การสร้างคนรุ่นใหม่ให้เป็นนักสารคดีที่ดีด้วย

ตลอด ๔ เดือนของกระบวนการเรียนรู้จึงไม่เพียงแค่วิเคราะห์กันในห้องเรียน หากยังออกไปฝึกปฏิบัติจริงในพื้นที่สร้างสรรค์หลากหลายแห่ง มีช่วงเวลาสำหรับการไตร่ตรองและแบ่งปันประสบการณ์และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ในมิติอาสา-สร้างสรรค์ สะท้อนการเติบโตผลิบานด้านใน-ในเชิงนามธรรม

ในเชิงรูปธรรม นักเขียนและช่างภาพรุ่นใหม่ทุกคนจะมีผลงานระหว่างเรียนรู้สามชิ้นหลักและอีกหลายชิ้นย่อย ท้ายค่ายทุกคนต้องทำงานชิ้นใหญ่ในหัวข้อเดียวกัน “เปลี่ยนแปลงเพราะแบ่งปัน” ในลักษณะความหมายของการเสาะค้นเรื่องราวต้นแบบที่สะท้อนภาพของการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การแบ่งปันส่งต่อ และเพราะการแบ่งปันนั่นเองที่ก่อความเปลี่ยนแปลงอันหลากหลายขยายออกไปเรื่อย ๆ

เป็นแนวคิดกว้าง ๆ ที่นำมาแลกเปลี่ยนแบ่งปันเป็นแนวทางตั้งต้นสำหรับงานใหญ่ชิ้นนี้ ซึ่งแต่ละคนสามารถนำไปตีความต่อ เจาะลึก สร้างสรรค์ สรรหาหัวเรื่องเฉพาะตนได้ตามมุมมองและความคิดอย่างอิสระ

เป็นชิ้นงานที่ลงมือทำด้วยตัวเองในทุกกระบวนการ ตั้งแต่คิดหาประเด็น เสนอโครงเรื่อง ลงพื้นที่ เขียน-ถ่ายภาพ ปรับปรุงแก้ไข โดยไม่ครุค่ายคอยให้คำปรึกษาตลอดทุกขั้นตอน จนสำเร็จเป็นชิ้นงานที่สมบูรณ์ และต้องระบุไว้ด้วยความขอบคุณยิ่งว่า ค่ายสารคดีครั้งที่ ๑๓ ดำเนินงานสำเร็จลุล่วงด้วยดี ก็โดยการสนับสนุนงบประมาณจากบริษัทวิริยะประกันภัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.) ธนาคารจิตอาสา และธนาคารไทยพาณิชย์

ผลงานทั้งสิ้นมี ๒๕ ชิ้น เคยตีพิมพ์ในนิตยสาร *สารคดี* ฉบับเดือนธันวาคม ๒๕๖๐ แล้วบางส่วน การพิมพ์รวมเล่มในครั้งนี้ก็นำเสนอได้เพียงบางส่วนด้วยข้อจำกัดด้านความหนาของหนังสือ การแจ้งเกิดแบบเต็มตัวของนักสารคดีมือใหม่ อีกส่วนหนึ่งจึงยังต้องใช้เวลาและระยะทางข้างหน้าในการฝึกฝนพัฒนาและพิสูจน์ตนเองต่อไป ตามธรรมชาติของการเติบโตบนเส้นทางสายการเขียน

สิบสองเรื่องราวที่ปรากฏอยู่ใน *เปลี่ยนแปลงเพราะแบ่งปัน* นี้เป็นผลงานสารคดีที่ครอบคลุมมิติความเปลี่ยนแปลงและการแบ่งปันในถิ่นห่างไกล ในดงดอย ชนบท จนถึงเมืองใหญ่ จนถึงระดับชุมชนโลก ตั้งแต่งานอาสาพื้นฐาน จนถึงจิตอาสาอันหลากหลายแปลกใหม่ตามความซับซ้อนของยุคสมัย การหยิบยื่นแบ่งปันกันในหมู่คนเล็ก ๆ ไปจนถึงความเอื้อเพื่อช่วยเหลือสัตว์ สิ่งแวดล้อม และการปกป้องโลก การสร้างความเปลี่ยนแปลงและแบ่งปันในชุมชนท้องถิ่น ไปจนถึงเครือข่ายระดับนานาชาติ ฯลฯ

เป็นผลงานจากมุมมองและมีมือของนักเขียนและช่างภาพหนุ่มสาวรุ่นใหม่ ที่เป็นภาพสะท้อน เป็นบทบันทึก และการส่งต่อเรื่องราวในปริศนาลึกซึ้งของความเปลี่ยนแปลงและการแบ่งปัน

ถือเป็นการแบ่งปันสิ่งดี ๆ แบบหนึ่ง ที่เราหวังว่าจะสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อผู้อ่านต่อไปด้วย...

เก็บความฝันเอาไว้ให้อบอุ่น

สวัสดิ์ปีใหม่ ๒๕๖๑

คณะทำงานค่ายสารคดี

สารบัญ

- ๑ ตะเกียงกลางไฟ
- ๑๑ หมอตี๋ล้อ คลินิกสร้างอะไหล่ให้สัตว์พิการ
- ๒๑ “เสียง” สะท้อน “ใจ” ชายแดนใต้
- ๓๑ บ้านวิชาศิลป์ อาสาหน้าเสาน้ำเกลือ
- ๔๑ สูงวัย สมายดี
- ๕๔ Trash Hero เราคือผู้พิชิตขยะ

๖๔ บ้านหัวทุ่ง เกษตรอินทรีย์ยุคใหม่ หัวใจแบ่งปัน

๗๐ ช่องว่างระหว่างบรรทัด : คนพิการ พื้นที่ในมุมแตกต่าง

๗๘ บ้านนักสู้และผู้ส่งต่อ

๘๔ thisable.me อินทำได้

๙๔ ประมง “พื้น” บ้าน อาหารอินทรีย์สู่เมืองใหญ่

๑๐๒ การบ้านที่ยังไม่เสร็จ

พ ลงานจากค่ายสารคดีครั้งที่ ๑๓ ที่มีพันธกิจหลักคือการ “**สร้างคนบันทึกสังคม**” ซึ่งไม่เพียงสร้างนักเขียนและช่างภาพที่มีฝีมือเท่านั้น แต่มุ่งสร้างนักสารคดีที่ดีด้วย โดยในท้ายค่าย นักเขียนและช่างภาพหนุ่มสาวรุ่นใหม่ได้ร่วมกันทำงานในหัวข้อเดียวกัน “**เปลี่ยนแปลงเพราะแบ่งปัน**” ซึ่งแต่ละคนได้ตีความ เจาะลึก และสร้างสรรค์ตามมุมมองเฉพาะตน เป็นผลงานทั้งหมด ๒๕ เรื่อง นิติสาร *สารคดี* คัดสรรมานำเสนอ ๗ เรื่อง ครอบคลุมมิติการแบ่งปันและความเปลี่ยนแปลงในถิ่นห่างไกล ดงดอยชนบท จนถึงเมืองใหญ่ จากงานจิตอาสาพื้นฐานจนถึงเครือข่ายระดับชุมชนโลก เป็นบทบันทึกและสะท้อนภาพเพื่อส่งต่อเรื่องราวในปริบททลของการแบ่งปันและเปลี่ยนแปลง อันถือเป็นอีกหนึ่งการแบ่งปันสิ่งดี ๆ ที่เราหวังจะสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อผู้อ่านต่อไปด้วย

เปล่งประกาย

WASTE เปลี่ยน ชีวิต

ผลงานคุณภาพ
จากเยาวชน
ทำสารคดี
ครั้งที่ **13**

ฤดูฝนต้องจ้างเรือขนเสบียงไปตามลำน้ำเมยเข้าโรงเรียนกลางป่า

สภาพถนนจากหมู่บ้านโพซอถึงหมู่บ้านอุหลูในช่วงฤดูฝน

นักเรียนช่วยกันขนย้ายอาหารกลางวันจากเรือ เต็มเท่า ๆ คติไลเมตรสู่โรงเรียน

บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เมนูสุดฮิตของมื้อกลางวัน

เมื่อแสงไฟจากโซลาร์เซลล์หมดลงก็ต้องพึ่งเทียนไข

ตะเกียง กลางไฟ

 สายพร

 วิทยาลัย ศรีเจริญ

ใ รือเล็กชะลอความเร็ว คลื่นลูกใหญ่กระทบฝั่งน้ำเมย ศูนย์การ
เรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแม่ห้วยทะ ตาม
พระราชดำริ คือปลายทางในป่าลึกที่ต้องใช้แรงงานพาเข้าไป
เด็กชายหญิงผอมแห้ง แต่ดูแข็งแรง วิ่งกรูกันลงมาช่วย
ยกกล่อง กระสอบ ข้าวสาร อาหารแห้งจากเรือ ชายวัยกลางคน
ที่นั่งมาด้วยก้าวลงที่ริมฝั่ง เรือแล่นห่างและหายไปในพริบตา
เหลือแต่เสียงเจี๊ยวจ๊าวของเจ้าตัวน้อยที่ยืนล้อมรอบกองสมบัติที่มาพร้อมกับ
“ครู”

ครูหนุ่มก้มเงยแกะของแยกเป็นกอง เด็กแก้มเปื้อนน้ำมูกต่างจับจองแบกขึ้น
หลัง เดินเรียงแถวขึ้นเขาลูกเล็ก ตัดผ่านทุ่งนา แล้วเดินเลียบทวนสายน้ำเชี่ยวสี
โคลน

เส้นเอ็นลำคอปรากฏชัดให้รู้ว่าของที่แบกนั้นหนัก แต่จาเล็กแห้งกับรองเท้า
แตะก้าวผ่านสิ่งกีดขวางต่าง ๆ ไปอย่างชำนาญไม่มีสะดุด จันเดินเก้ ๆ ทัง ๆ
ตามหลังครูที่ปิดท้ายบวบเด็กแทบไม่ทัน

บ้านแม่ห้วยทะ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง
ชายแดนไทย-พม่า ตั้งอยู่ใต้ร่มไม้สีเขียวกลางหุบเขา ห่างไกลความเจริญ แต่
สมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และวิถีการดำเนินชีวิตที่กินอยู่กับป่าอย่าง
แท้จริง

อาคารเรียนโรงเรียนบ้านโพธิ์ชัย
(ตำบลบ้านซุง) ส.ร.บ. 16 พ.ศ. 2551

อาคารไม้หลังเดียวของโรงเรียน
บ้านโพซอ (สาขาบ้านอุหลู)
ใช้เป็นห้องเรียนตั้งแต่ชั้น
อนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษา
ตั้งอยู่ในหุบเขาใจกลางหมู่บ้าน
การเลี้ยงไก่ หมู และการปลูกพืช
เป็นประสบการณ์ที่นักเรียน
ได้เพิ่มเติมจากการเรียน

เด็กบ้านดอย

สุชาติ ธรรมสอน คุณคนแรกผู้บุกเบิกให้เกิดศูนย์การเรียนรู้ฯ กลางป่าแห่งนี้ เล่าว่าตนเองเดินเข้ามาที่นี่แบบไม่ตั้งใจด้วยวุฒิ การศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย แลกกับเงินเดือนไม่กี่พัน เริ่ม จากสอนผู้ใหญ่ตามบ้าน ผูกสื่อสารโดยใช้ภาษาไทย ชี้ให้เห็น ความสำคัญของการศึกษา ก่อนจะเริ่มสอนเด็กในเวลาต่อมา

“เราพูดภาษาเขาไม่ได้ เขาก็พูดภาษาเราไม่ได้ แล้วเรามา คนเดียว อยู่คนเดียว นานไปเราก็ออยู่ไม่ไหว มันทรมาณมาก...” สัมผัสแรกเริ่มในความทรงจำของเขา

ก้าวแรกที่เหยียบเขตชุมชนคนเดียว ความรู้สึกไม่ต่างอะไร กับการถูกลอยแพ ผู้ใหญ่ที่ชี้ทางมาไว้แว่วย้อนกลับมาเยี่ยมเยือน คนในชุมชนก็ไม่อยากเข้าใกล้

การเป็นคนนอกแปลกหน้า พูดต่างภาษา ทำให้ชาวบ้าน กลัว ยึดให้ก็หลบตา แค่เห็นเงาก็วิ่งหนี ไม่มีใครวางใจกล้าเป็น ศิษย์ ความท้อใจถาโถมล้นนอก เผื่อนับวันนับคืน เมื่อไรจะเข้า เมื่อไรจะดำ เมื่อไรจะได้กลับบ้าน แต่ละวันเดินเข้ามา กว่าจะ ปรับเข้ากับชาวบ้านได้ใช้เวลาหลายร้อยวัน

สิบห้าปีผ่านไปเขากลับหลงรักที่นี่ ชาวบ้านกลายเป็นเพื่อน เป็นครอบครัว บ้านทุกหลังในชุมชนครูเข้าออกได้ทุกเวลา ขอความช่วยเหลืออะไรก็ลุล่วง

อาคารทุกหลังในศูนย์การเรียนรู้ฯ เกิดจากการร่วมมือกันของ ครู เด็ก และชาวบ้าน

“ตอนเด็กไม่มีโรงเรียน ไม่ได้เรียนหนังสือ แต่ละวันเลี้ยงควาย ไถนา ปลูกข้าว อยากเรียน แต่พ่อแม่ให้ทำงาน พอถึงคราว ลูก เราก็คิดว่าลูกคงทำเหมือนเราไม่ไหว...” พระเล ศิริกันยากร หนึ่งในผู้ปกครองบอกถึงสาเหตุที่ส่งลูกเรียน

“ทุกอย่างพัฒนาได้ก็ครูคนนี้แหละ เขาจริงจังกับการทำงาน...” คุณยาย หน่อปือ ให้ความเห็นผ่านริมฝีปากที่คล้ำด้วยน้ำหมาก

การตามติดชีวิตครูตลอดครั้งนี้ทำให้ฉันนึกถึง ๒๐ วันที่เคย เป็นครูดอยเมื่อ ๒ ปีก่อน ฉันตอบไม่ได้ว่าการเข้าสังคมกับ ชาวบ้านยากหรือเปล่า แต่ฉันมั่นใจว่าชาวบ้านสัมผัสได้ว่าใคร มาสร้างหรือใครมาแสวงหาประโยชน์

ชาวบ้านจึงพร้อมจะเป็นทั้งคนแปลกหน้าหรือเป็นครอบครัว ที่น่ารัก

ห้องสี่เหลี่ยมที่มีกระดานดำด้านหน้า ดูไม่ต่างอะไรกับ ห้องเรียนทั่วไป ในคาบเรียนเน้นทั้งการเรียน การเป็นคนดี ให้ มีงานมีการทำ และเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน

การอ่านออกเขียนได้เป็นเรื่องปกติในสังคมคนเมือง แต่ ไม่ใช่กับสังคมชาวดอย

อาบน้ำประพรมในสายน้ำที่ไหลผ่านหมู่บ้านแม่ห้วยก-

สุชาติ ธรรมสอน กำลังเยี่ยมบ้านนักเรียน และพูดคุยกับผู้ปกครองเป็นภาษาปากกอะญอ

เพราะชุมชนบนดอยแต่ละแห่งอยู่ห่างกัน
ครูใหญ่จึงสร้างหอพักให้เด็กมาอยู่รวมกัน
เพื่อได้มีโอกาสเรียนหนังสือ
ครูจึงต้องเป็นทั้งครู พ่อแม่ หมอ
และทุกอย่างของเด็ก

สำนวนของคนกะเหรี่ยงที่ว่า “เรียนก็กินข้าว ไม่เรียนก็กินข้าว” เป็นจริงในระดับหนึ่ง แต่ควรนึกต่อไปด้วยว่าคนที่เรียนกับคนที่ไม่ได้เรียนนั้น กินกับข้าวต่างกันแน่นอน

ก่อเกียรติ สอนสะอาด ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโพซอ ตำบลเสาหิน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน หรือที่ชาวบ้านเรียกกันติดปากว่า “ครูใหญ่” ผู้ที่ขีวิตในตัวเมืองสิงห์บุรีมาขึ้นเขาลงดอย เล่าภาพว่าเด็กดอยก็เหมือนกับเด็กอื่นๆ ทั่วไปเพียงแค่จุดเด่นจุดด้อยต่างกัน

เด็กอันอนุบาลคิดสมุด ก ไก่ บบพัน วนะ-กักรูสอนชั้นประถมฯ ๑ บนโต๊ะข้างๆ

สนามเด็กเล่นที่มีเครื่องเล่นเพียงไม่กี่ชิ้นของโรงเรียน

สิบเจ็ดปีบนพิภพโรงเรียนบนดอยแห่งนี้กับการเฝ้ามองเด็กแต่ละรุ่นที่เดินเข้าเดินออกจากโรงเรียน ครูใหญ่พบว่าทุกคนมีบางอย่างคล้ายกัน

หากพูดถึงด้านการเอาตัวรอดในสังคมเมือง เด็กอาจด้อยกว่าผู้ใหญ่มาก แต่ในสังคมดอยไม่มีใครแพ้ใครแน่นอน อายุไม่ถึงเลข ๑๐ ก็หุงหาอาหารเป็น เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย ทำงานบ้านได้ทุกอย่าง ตัดไม้ ตัดฟัน ขึ้นเขาลงห้วยได้สบาย

ปัญหาที่ครูรุ่นบุกเบิกเจอประจำคือ ครูเดินข้ามวันข้ามคืน ขึ้นดอยสูง เข้าป่าลึก ไปตามหมู่บ้านตะเข็บชายแดน แนะนำให้พ่อแม่ส่งลูกมาเรียนเพื่อเท่าเทียมคนอื่น ชาวบ้านหลายคนรับปากให้ครูสบายใจ แต่เลือกให้ลูกช่วยทำงานหาเลี้ยงชีพ ไม่ส่งเรียน

คนบนดอยเน้นการทำมาหากินเลี้ยงปากท้อง ทำให้เด็กอยู่ในโลกค่อนข้างคับแคบ ใช้เวลาเรียนไปทำงาน พอเบื่องานก็กลับมาเรียนเป็นวัฏจักร

เด็กดอยจำนวนไม่น้อยจึงมีความกระตือรือร้นในการเรียนเพียงน้อยนิด ทั้งที่บางอย่างอาจมีความสามารถ แต่มักปราชัยตัวเองไว้ก่อนว่าทำไม่ได้ หลายคนไม่ยอมเรียนต่อ อ้างว่าเรียนไม่เก่ง ใช้เทคโนโลยีไม่เป็น ไม่มีทุนการศึกษา และอีกมากมายต่างๆ นานา

แต่อีกหลายคนกลับคิดต่าง มุ่งมั่นและจริงจังกับเส้นทางการเรียนจนสำเร็จ บางคนเรียนไปทำงานไป อีกทั้งยังมีเงินเก็บส่งให้พ่อแม่ด้วย ขณะที่อีกหลายคนไม่เรียนต่อในห้องเรียนปกติ แต่ใช้วิธีเรียนรู้ด้วยตัวเองจนประสบความสำเร็จ

มองข้ามกฎเกณฑ์

“ที่มาทำหอพักเพราะเด็กบนดอยด้อยโอกาส...”

ครูใหญ่ก่อเกียรติอธิบายว่าชุมชนบนดอยแต่ละแห่งอยู่ห่างกัน ภาครัฐไม่สามารถสร้างโรงเรียนให้ทุกหย่อมบ้านได้ จึงสร้างหอพักให้เด็กมาอยู่รวมกันเพื่อได้เรียนหนังสือ

ก้าวแรกมีเด็กหอเพียงไม่กี่คน มาวันนี้มีเด็กหอมากกว่า ๓๐๐ คน

การดูแลเด็กวัยพ่อแม่จากหลายสิบหมู่บ้านครูจึงมีงานหนักขึ้นหลายเท่า เพราะต้องเป็นทั้งครู พ่อแม่ หมอ และทุกอย่างของเด็ก อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน ใครมีเรื่องบาดหมางกันเล็กๆ น้อยๆ ต้องช่วยเข้าไปไกล่เกลี่ย แต่บางครั้งความแตกต่างทางวัฒนธรรมก็ทำให้ครูท้อใจได้

หลายคนเคยชินกับพฤติกรรมจากบ้าน เคยอยู่อย่างไรก็อยู่อย่างนั้น ไม่ว่าจะเป็นการไม่รู้จักรับข้าวของ ตากเสื้อผ้าข้ามวันข้ามคืน ไม่รักษาความสะอาด ดังนั้นกว่าจะสอนเด็กแต่ละคนให้เติบโตได้ก็เหนื่อยกันไปพอสมควร

หลายคนเป็นเด็กไร้สัญชาติ ด้อยโอกาสมากกว่าคนอื่น เพราะสัญชาติส่งผลต่อทั้งชีวิตแทนที่เมื่อเรียนสำเร็จแล้วมีการ มีงานดี ๆ ทำ แต่ถ้าไร้สัญชาติต่อให้เรียนเก่งแค่ไหนโอกาสที่จะไป เป็นกำลังสำคัญของบ้านเมืองก็น้อยนิด

ครูโรงเรียนบ้านโพธิ์ทุกคนให้ความสำคัญกับเด็กกลุ่มนี้มาก เพราะเด็กไร้สัญชาติที่ตัดสินใจเข้าโรงเรียนส่วนใหญ่ตั้งใจเรียน อุตทน มีความพยายาม และความกระตือรือร้นสูง

“เราพยายามช่วยเรื่องนี้ทำให้เด็กได้สัญชาติไทยแล้วหลายสิบคน ชีวิตการเป็นครูที่ได้ทำแบบนี้มันภูมิใจและรู้สึกคุ้มค่ากับที่ เกิดมา ที่สามารถเปลี่ยนอนาคตคนให้เป็นไปในทางที่ดีได้”

ครูใหญ่วัย ๕๘ กล่าวก่อนพาฉันเข้าบ้านหลบฝน

“กฎเกณฑ์เป็นเรื่องสมมุติที่ต้องมองข้าม จะเอากฎเกณฑ์ เป็นที่ตั้งกับคนด้อยทุกอย่างไม่ได้ ต้องว่ากันตามสภาพ...”

คำพูดของครูทำให้ฉันนึกถึงภาพเมื่อ ๑๔ ปีก่อน

ครั้งแรกที่พ่อเดินจูงมือพาฉันเข้าโรงเรียนกลางเทอม แทนที่ ครูจะเค้นถามสาเหตุการย้ายโรงเรียน กลับยื่นผ้าห่มสีให้ แล้ว พาฉันเดินเข้าหอพัก

ฉันไม่รู้ว่าคุณภาพครานั้นพิเศษอย่างไร แต่ฉันจำได้ดี โดยเฉพาะ แววดตาอ่อนโยนของครู

จากวันที่ฉันล้มตาและเติบโตในหย่อมบ้านติดชายแดนที่มี คนแค่หลักสิบ พ่อแม่บรรพบุรุษไม่เคยได้เรียนในสถานศึกษา อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ฉันไม่มีสัญชาติ ต้องอยู่กับความกลัวแบบ หลบ ๆ ซ่อน ๆ

แต่แล้ววันหนึ่งทุกอย่างก็เปลี่ยนไปเมื่อมี “ครู” เดินผ่าน หน้าบ้านในเวลาพลบค่ำ

ฉันออกจากบ้านไปใช้ชีวิตเป็นเด็กหอพักตั้งแต่ฉันอายุ ๕ ขวบ ทำให้ได้มีโอกาสเรียน กิน เล่น และนอนเหมือนคนอื่นทั่วไป ครูอ้าแขนรับเด็กที่ต้องย้ายที่เรียนระหว่างเทอม เพราะรู้ว่า หากไม่รับเด็กก็ไม่มีที่เรียน หรือถ้าให้กลับบ้านไปก่อนแล้วค่อย มาเรียนตอนเปิดเทอมใหม่ เด็กก็อาจไม่อยากเรียนอีกเลย

แม้แต่เด็กที่ขาดเรียนบ่อย ๆ ครูก็ให้โอกาสเสมอ เพราะ บางครั้งเด็กแต่ละคนก็มีเหตุผลของตนเอง หลายคนขาดเรียน เพราะทางบ้านต้องอาศัยแรงงาน บางคนป่วยแต่ไม่มียารักษา ก็ต้องนอนซมเป็นเดือน ๆ จนกว่าจะหาย

ในแต่ละปีการศึกษา โรงเรียนเปิด ๒๑๐ วัน ถ้าเด็กมาเรียน สัก ๑๕๐ วัน อาจได้ความรู้วิชาการไม่เต็มที่ แต่ได้คุณธรรม จริยธรรม การงานอาชีพทดแทนติดตัว ก็ยังดีกว่าไม่มาเรียนเลย ทั้งปี หรือไม่เข้าระบบโรงเรียนเลย

ครูบางคนไม่พยายามเข้าใจเรื่องนี้ เมื่อเด็กหายไปก็ขีด กากบาทโดยไม่มองว่าเด็กขาดเรียนเพราะอะไร

ฉันมีเพื่อนวัยประถมศึกษาที่ต้องซ้ำชั้นเพราะความคิดที่ว่า เด็กต้องมาเรียนร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียนทั้งหมด เธอจึงเลิกเรียน และจนถึงปัจจุบันก็ยังไม่รู้หนังสือ แต่เธอเป็นคนดีมากคนหนึ่ง ทั้ง ทำงานหาเลี้ยงพ่อแม่และส่งน้องเรียนหนังสือ

สะพานไม้ไผ่ที่สร้างขึ้นอย่าง เรียบง่ายด้วยภูมิปัญญาของชุมชน เป็นสะพานหลักข้ามห้วยห้วยกะ เชื่อมต่อหมู่บ้านกับโรงเรียน

คุณครู

“บางครั้งมันเหนื่อยกว่าครูปรกติ อาจไม่คุ้มกับค่าตอบแทน แต่ด้วยได้รับมอบหมายหน้าที่ ได้รับความไว้วางใจ ก็ต้องทำต้องสร้าง... การเป็นครูไม่ได้วิเศษอะไรกว่าใคร แต่ทำอะไรต้องแน่น ทำจนกว่าจะสำเร็จ...”

ครูใหญ่คนเดิมบอกเล่าสถานะของครูดอยที่ต้องเสียสละทั้งชีวิตส่วนตัว ครอบครัว เพื่อน และความสบาย เพราะการเปิดปิดเรียนเป็นไปตามปฏิทินดอย ครูทุกคนต้องอยู่โรงเรียนอย่างน้อย ๒๔ วันต่อเดือน โดยขาดการติดต่อกับทางบ้าน

หลังเข้าน้ำฝนเด็กกับครูสนิทสนมกันมาก เด็กคอยดูแลครู ชักผ้า กวาดบ้านถูบ้าน และมักได้รับการตอบแทนพิเศษจากครูเป็นของฝากทุกเปิดเทอม บางครั้งครูก็เปิดโอกาสพาเด็กไปเที่ยวบ้านครูช่วงปิดเทอม

ความสัมพันธ์นี้พันผูกให้ทุกคนในโรงเรียนเสมือนเป็นครอบครัวใหญ่ ดูแลใส่ใจกันและกัน

ครูเกือบทุกคนไม่อยากลาจากล้งพื้นราบ แต่หลายคนจำต้องเดินออกเพราะความจำเป็น หากเวลานั้นมาถึง หลายดวงตาจึงมีน้ำใสไหลเอ่อล้นไม่ทันตั้งตัว

ผลิตดอกออกผล

“เรามีโอกาสแล้ว เราต้องส่งต่อให้คนอื่น” คือคำพูดที่ครูใหญ่ ก่อเกียรติพำสอนลูกศิษย์ทุกรุ่น

เงินเป็นสิ่งสำคัญในการเลี้ยงปากท้อง แต่สำนึกรักบ้านเกิด และชาติพันธุ์ทำให้ศิษย์เก่าหลายสิบคนเลือกกลับมาโรงเรียน ด้วยค่าแรงเพียงไม่กี่พันบาท

หนึ่งในศิษย์เก่ารุ่นแรกคือ **อนงค์นาถ อมรประสาน** อดีตสาวโรงงานที่ออกเดินจากดอยเข้าป่าลึกกว่าเดิม เป็นครูในห้องเรียนสาขาย่อยของโรงเรียนบ้านโพซอที่อยู่ห่างออกไปอีกหลายสิบกิโลเมตร

เธอใช้ชีวิตกลางหุบเขา หมู่ที่ ๗ ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง มากกว่า ๑๒ ปี ด้วยค่าตอบแทนหลักพัน แต่เธอทำงานเกินหลักหมื่น อดทน หนักเอาเบาสู้ ดูแลใส่ใจทั้งเด็ก โรงเรียน และชุมชน ทำทุกอย่างตั้งแต่สอนเด็กไปจนถึงช่วยชาวบ้านทำไร่

“ครูภูมิใจนะที่ได้เป็นครู ถึงเป็นอัตราจ้างไม่ใช่ข้าราชการ ก็เถอะ ก็ภูมิใจในอาชีพนี้ สายนี้ และตรงนี้ เพราะเป็นคล้ายการทำบุญให้เด็ก ให้ชาวบ้าน ให้คนที่ยิ่งด้อยกว่าเรา”

เธอพูดกับฉันด้วยใบหน้าเป็นอันยิ้ม

ศิษย์รุ่นแรกของเธอก้าวขึ้นระดับชั้นมัธยมฯ ปลาย ถือเป็นความภูมิใจที่หาซื้อไม่ได้

ผู้หญิงตัวเล็กคนนี้ทำให้ฉันรู้ว่า การเป็นครูนั้นไม่ยากถ้าทำจากใจ ไม่คิดถึงขั้นหรือเงินเดือน ให้ทุกอย่างที่ให้ได้ แล้วความสุขจะเอ่อล้นให้ล้นล้น

เธอบอกไม่เคยเหนื่อย เพราะเชื่อว่าเส้นทางนี้เธอไม่ได้เดินอยู่คนเดียว

อีกหนึ่งอดีตเด็กนักเรียนจากโรงเรียนบ้านโพซอ **ศรีจันทร์ อมรไผ่ศรีศักดิ์** สาวผมประบ่าที่มุ่งมั่นฝ่าฟันจนได้ใบปริญญามา เขยชม หวนกลับมาเป็นครูชั้นประถมศึกษา

การเป็นคนชาติพันธุ์เดียวกันเธอก็เข้าใจและสื่อสารกับเด็กที่แทบพูดภาษาไทยไม่ได้เมื่อเด็กนักเรียนของเธอขึ้นชั้นใหม่พบกับครูต่างถิ่นที่ใช้ภาษาไทย การเรียนการสอนก็ง่ายและราบรื่นขึ้นอย่างชัดเจน

จากนั่งนั่งเสียบกริบ ไร่ปฏิสัมพันธ์ได้ตอบ กลายเป็นคำพูดถึงแม้จะไม่ชัด ไม่เข้าใจก็กล้าถาม และเมื่อไม่ถูกใจก็ยังกล้า

อนงค์มาก อมรประสาน
ศิษย์เก่ารุ่นแรกของโรงเรียน
กลับมาเป็นคุณครู
ในห้องเรียนสาขาย่อย
ของโรงเรียนบ้านโพซอ
กำลังสอนนักเรียนให้อ่าน
พูด และเขียนภาษาไทย

ครูผู้สร้างโอกาส

“ถ้าเป็นไปได้อยากบอกให้คนที่จะขึ้นมาเป็นครูตอยว่า คนบนตอยด้อยโอกาสอยู่แล้ว ถ้าเรามีโอกาสไปก็ต้องสร้างโอกาสให้เขา อย่าซ้ำเติม...”

ครูใหญ่วัยใกล้เกษียณบอกฉันก่อนพาขึ้นรถมุ่งหน้าเข้ากรุงเดินทางความฝัน

โรงเรียนหลายแห่งถูกครูที่ไม่มีใจรักซ้ำเติมเด็กที่ด้อยโอกาสอยู่แล้วให้ด้อยโอกาสมากยิ่งขึ้นไปอีก ด้วยการไม่สอนหรือสอนไม่เต็มที่ เช่นกว่าจะขึ้นตอยก็เข้าวันจันทร์ ถึงโรงเรียนก็เมื่อพระอาทิตย์ตกดิน เข้าวันศุกร์ก็กลับลงพื้นราบ เหลือเวลาสอนเด็กจริงๆ แค่ ๓ วัน นอกจากจะให้เด็กไม่เต็มที่แล้วยังตัดโอกาสครูที่มีความตั้งใจซึ่งอาจให้เด็กได้มากกว่า

กลางขุนเขา ไร่แสง สี เสียง ศิวิไลซ์ บางเวลาอาจถูกหลงลืมจากโลกภายนอก แต่ครูเข้ามาจุดไฟสว่างให้สถานที่แห่งนี้มีตัวตนขึ้นมา เชื้อไฟจากตะเกียงของครูต่อไฟให้เทียนไขเด็กตอยเริ่มสว่าง ส่องนำทางเดินออกสู่โลกกว้าง แล้วพาดวงไฟที่สว่างกว่ากลับมาบ้าน

จากผู้รับกลายเป็นผู้ให้ เป็นเชื้อไฟต่อให้พื้นที่อื่น ๆ ได้รับแสงสว่างในการทำงานของตัวเองกัน เกิดภาพความงดงามเสริมแรงใจให้คนเป็นครูได้นั่งชื่นชมผลงาน

อาจไม่ใช่การแบ่งปันยิ่งใหญ่ล้ำฟ้า

แต่ตะเกียงกลางไพรธรรมดาๆ ทำให้เด็กบ้านป่าเนื้อตัวอมมแมม เชื้อราเต็มคอเสื้ออย่างฉฉฉและอีกหลายคนได้พบทางสว่าง ๓

ต่อรองกับครูตามประสาเด็กทั่วไป

ผลผลิตจากโรงเรียนบ้านโพซออีกหลายคนที่ไม่อาจไม่ได้เรียนต่อ แต่กลับทำสิ่งที่ไม่ธรรมดา โดยเฉพาะการเป็นพันเพื่องเล็ก ๆ ของชุมชน เช่นอาสาสมัครชุมชนคอยเฝ้าระวังโรคมาลาเรียช่วยให้หลายชีวิตในไพรลึกหายจากการเจ็บป่วยและรอดตาย...

ยุพิน บุชาปกรณ์กุล อดีตศิษย์โรงเรียนบ้านโพซอจากต่างถิ่น กลับมาเป็นครูที่เลี้ยง เป็นทั้งครูในห้องเรียนและเป็นพี่ในหอพัก

หลายครั้งอาจเหนื่อยทั้งกายและใจ แต่เกือบ ๑๐ ปีที่เปลี่ยนบทบาทจากผู้รับเป็นผู้ให้ ความผูกพันแน่นเกินกว่าจะเดินจาก

ศิษย์เก่าอีกคนที่กลับมาหยิบยื่นโอกาสให้แก่น้อง ๆ ด้วยค่าแรงเพียง ๕,๐๐๐ บาท **ศรีทอง อมรไผ่ศรีศักดิ์** เป็นทั้งครูที่เลี้ยงและแม่ครัวทำอาหารสามมื้อเลี้ยงเด็กหอ ๓๐๐ กว่าคนทุกวัน ครูสาวลูกหนึ่งมองข้ามเงินเดือนเห็นแต่สิ่งที่คิดว่าเป็นประโยชน์แม้ต้องแลกด้วยหยาดเหงื่อ โดยมีครูใหญ่คอยให้กำลังใจข้าง ๆ

ที่นี่ครูเป็นพ่อแม่ที่จับเด็กอาบน้ำขัดขี้โคล เป็นภารโรงซ่อมและสร้างโรงเรียน เป็นครูสอนหนังสือให้ความรู้ เป็นนักบุญสอนเด็กให้เป็นคนดี แม้ว่า ๑ วันหรือ ๑๐ วันอาจยังไม่เห็นอะไร แต่เมื่อเวลาหลายปีผ่านไปผลของมันจะหอมหวาน

หมาติดล้อ

คลินิกสร้างอะไหล่ให้

วีลแชร์ประกอบขึ้นจากท่อพีวีซี
ช่วยให้ "เจ้าแดง" ที่พิการสองขาหลัง
กลับมาเดินได้อีกครั้ง

สัตว์พิการ

“เก็บเอาไว้มาก่อน คำว่าลา ก่อน เสียงไว้สา ก่อนคนดีของอ้าย
ตะกั้ตะก่อน อักกันสำได้ อยากรให้ลองตรองดูจักคราว...”

I ึ่งเพลงภาษาถิ่นอีสานจากวิทยุเอฟเอ็มเก่า ๆ บนโต๊ะทำงาน สลับกับเสียงค้อนยาง
ทุบปัง ปัง ปัง ลงบนข้อต่อของท่อพีวีซีที่ประกอบกันเป็นโครง ชายเลยวัยกลางคนรูปร่าง
กำยำอย่างคนทำงานใช้แรง กำลึงตอกข้อต่อต่าง ๆ ให้แน่น เพื่อให้โครงสร้างของ
วิลแชร์แข็งแรงแน่นอนหนาพอจะรับน้ำหนักของหมาพิการ เจ้าของวิลแชร์คันนี้ในอนาคต
อันใกล้

บ้านหลังเล็กในซอยแคบของตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัด
นครราชสีมา คือโรงผลิตวิลแชร์ทำมือเพื่อสัตว์พิการหลากหลายแบบ ท่อพีวีซีสีฟ้าขนาดกลาง
วางอยู่เกลื่อน มีทั้งแบบท่อยาว ข้อต่อสามทาง และข้องอ

ท่ามกลางอากาศร้อนระอุของเวลาบ่าย เสียงค้อนยางยังดังต่อเนื่องแม้คนที่ออกแรงจะมีเหงื่อ
เต็มหลัง บริเวณใกล้กันนั้นมีแรงงานอีกแรงบรรจงติดสติกเกอร์การ์ตูนรูปหมาตากลมโตลงบน
ฟิวเจอร์บอร์ดสีขาวสำหรับทำป้าย ใต้สติกเกอร์มีข้อความเขียนไว้ว่า “Pet Rescue of Nakhon-
ratchasima”

การประกอบวิลแชร์ในบ่ายวันนี้ ทุกขั้นตอนล้วนถูกจับจ้องจากสายตาเจ้าหมาไร้ชีวิตพันธุ์
บูลด็อกตัวหนึ่ง บูลด็อกไร้ชีวิตแต่มีหน้าที่ เพราะเจ้าหมาปูนปลาสเตอร์ตัวนี้คือนายแบบวิลแชร์ของ
กลุ่มช่วยเหลือสัตว์ไม่หวังผลตอบแทน นครราชสีมา มันมีวิลแชร์งนาบจากุ่หลัง และยื่นแข็งที่อยู่อ่
ทั้งวันทั้งคืน บางครั้งมันก็ทำหน้าที่เป็นแบบให้ฝึกวัดขนาดอย่างถูกต้องอีกด้วย

“เมื่อก่อนเคยตั้งชื่อให้มันอยู่นะ แต่ลืมไปแล้ว” **ชาติตการณ์ หงษา** หรือโต้ง ผู้ก่อตั้งกลุ่มช่วย
เหลือสัตว์ไม่หวังผลตอบแทน นครราชสีมา เล่าประวัติของหุ่นหมาให้ฟังอย่างติดตลก “ที่ปากมัน
แตก ๆ นี่โดนหมาจริงกัดมา สงสัยจะเหมือนจริงเกินไป”

เขาหันไปมองหน้าตุ๊กตาหมาตัวนั้น มันจึงกลับมาทำตาแป๋วอยู่ท่าเดิม เหมือนกำลังตั้งอกตั้ง
ใจควบคุมคุณภาพการผลิตวิลแชร์อยู่ตลอดเวลา

“เมื่อใครคนหนึ่งเชื่อว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่ง ของสังคม การทำเพื่อสังคม ก็เป็นหน้าที่ ไม่ใช่ภาระ”

คนต่อรถ

“ตอนนั้นเริ่มจากการช่วยหมาจร” ซาติตการณ์เล่าย้อนไปถึงจุดเริ่มต้นของการทำวีลแชร์สำหรับสัตว์เมื่อ ๓ ปีก่อน “เขาเห็นว่าเราทำกุ๊ยกัยสัตว์อยู่ก็เลยขอเข้ามา เราก็ไม่รู้จักรหัสรถว่าเป็นยังไงเลยไปหาในอินเทอร์เน็ต โทร.ถามราคาดู ใไฮโซ ๔,๐๐๐ กว่าบาท”

วีลแชร์หรือรถเลื่อน รถล้อเซ็นสำหรับสัตว์ในเวลานั้นมีราคาค่อนข้างสูง เริ่มต้นตั้งแต่ ๒,๐๐๐ บาทขึ้นไป แม้วีลแชร์จะจำเป็นสำหรับสัตว์พิการและสัตว์ที่เป็นโรคกล้ามเนื้ออ่อนแรง ทั้งเพื่อการพยุงให้ยืนหรือเคลื่อนที่ได้เป็นครั้งคราว และเพื่อการบำบัดรักษา แต่เพราะข้อจำกัดเรื่องราคาและหาซื้อยาก ทำให้สัตว์พิการส่วนใหญ่ไม่ได้รับการรักษาและบำบัดอย่างถูกวิธี

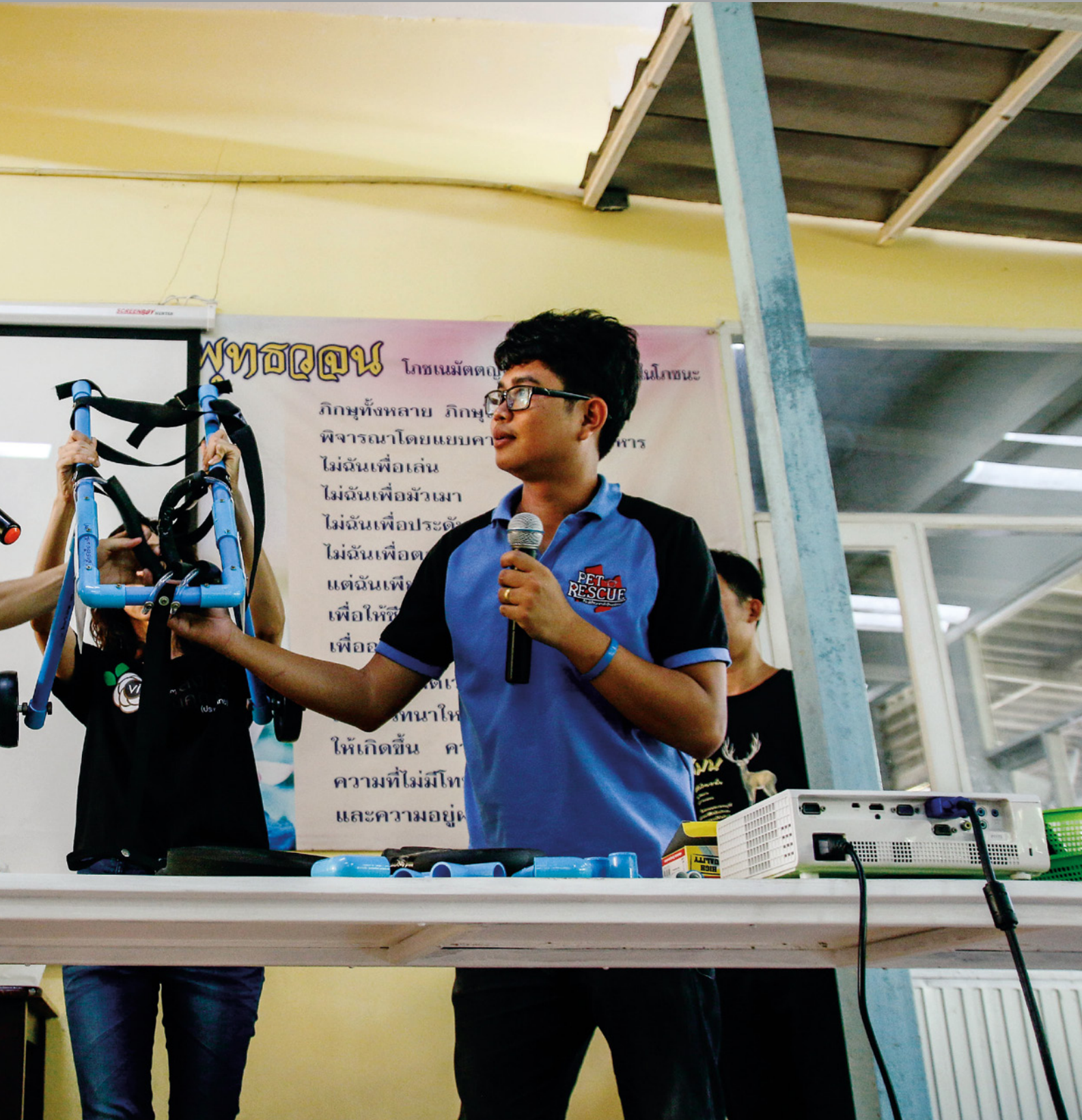
ด้วยต้นทุนความรู้ด้านการออกแบบ ประกอบกับการศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง วีลแชร์ต้นทูนต่ำสำหรับสัตว์พิการคันแรกก็เกิดขึ้นด้วยสองมือของชายหนุ่มคนนี้

“ดูของเมืองนอกส่วนหนึ่ง แล้วก็ดูวัสดุเทียบว่าเรามีไหม ถ้าไม่มีก็หาใกล้เคียง ไปเดินดูในร้านขายวัสดุก่อสร้างใหญ่ ๆ เดินดูทั้งวัน จดไปจดมา แล้วก็ลองประกอบ”

จากวันแรกที่ซาติตการณ์เริ่มประดิษฐ์วีลแชร์สำหรับสัตว์พิการจนถึงปัจจุบัน วีลแชร์กว่า ๒,๐๐๐ คัน ได้รับการส่งต่อไปยังสัตว์พิการทั่วประเทศ เขาปรับปรุงโครงสร้าง วัสดุ และคุณภาพของวีลแชร์อยู่เสมอ จากต้นทุน ๑,๓๐๐ บาทต่อคัน สามารถลดต้นทุนเหลือเพียง ๕๐๐-๗๐๐ บาทต่อคัน และในวันนี้วีลแชร์ที่เดินทางไปหาเจ้าของแต่ละตัวยังได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับความพิการ เช่น พิกอร์ขาหลัง พิกอร์สี่ขา ขาอ่อนแรง ฯลฯ

ชาติตการณ์ หงษา (งวา)
ผู้ก่อตั้งกลุ่มช่วยเหลือสัตว์
ไม่หวังผลตอบแทนฯ และวิทยากรร่วม
กำลังอธิบายการประกอบวีลแชร์

“ต้องวัดขนาดของน้องหมาตามแบบที่กำหนดไว้ วีลแชร์ของหมาพิการต่างกันก็ต้องออกแบบต่างกัน” **วิทยากร เงินโพธิ์** หรือ **เบลล์** เพื่อนสมัยเรียนของโต้ ผู้ก่อตั้งกลุ่ม ละมือจากการติดสติ๊กเกอร์อธิบายรายละเอียดอย่างคล่องแคล่ว แม้เขาเพิ่งเข้าร่วมทำวีลแชร์ไม่ถึงปี แต่ก็ชำนาญการออกแบบและประกอบวีลแชร์ไม่แพ้กัน

ด้วยพื้นฐานความรู้ด้านการออกแบบที่มีอยู่ ประกอบกับเมื่อเริ่มที่ทุ่มเทและจริงจัง แม้กระทั่งโรงผลิตวีลแชร์จำเป็นแห่งนี้ก็เป็นบ้านของเขาเอง ทำให้วิทยากรกลายเป็นกำลังหลักในการผลิตวีลแชร์ที่ต้องการการออกแบบพิเศษด้วยอีกคนหนึ่ง

ในขณะที่วีลแชร์ทั่วไป **วิโรจน์ ประสพผล** พ่อของวิทยากรเจ้าของเสียงทุบปัง ปัง ปัง ที่ยังดังต่อเนื่องไม่หยุดหย่อนเป็นฝ่ายผลิต ชายวัยครึ่งค่อนคนนี้แทบไม่ละมือจากการทำวีลแชร์เลย

“สี่ล้อต้องคำนวณขนาด ถ้าเป็นสองล้อนี่พ่อผมเป็นคนทำเป็นหลัก วันหนึ่ง ๆ ทำได้เกือบสิบคัน เพราะพ่อทำตลอดทั้งวันผมจะทำได้แค่ช่วงเลิกงาน” วิทยากรเล่าต่อ

“สมาชิกด้านวีลแชร์มีแค่สี่ห้าคนเท่านั้นแหละ” ชาติดการณืพูดถึงข้อจำกัดในการผลิต รับข้อมูล และจัดส่งวีลแชร์ให้แก่หมาแมว และสัตว์พิการทั่วประเทศ “ก่อนหน้านี้ตอนทำช่วยหมาแมวช่วยสัตว์จรจัด ก็จะมีสมาชิกเยอะ แต่พอหลาย ๆ คนไม่มีเวลา มันก็เลยลำบาก ไม่ต่อเนื่อง”

เงื่อนไขสำคัญของการผลิตวีลแชร์สำหรับสัตว์ คือประสบการณ์ ความชำนาญ และความต่อเนื่อง แม้ทางกลุ่มช่วยเหลือสัตว์พิการไม่หวังผลตอบแทน จะมีศูนย์การผลิตอยู่ย่านค้าขายใจกลางเมืองนครราชสีมา และมีอาสาสมัครมากมายหลายตามาช่วยประกอบวีลแชร์อยู่หลายครั้ง แต่เพราะการออกแบบและผลิตวีลแชร์ที่ดีต้องเจาะจงตามขนาดและลักษณะพิการของสัตว์แต่ละตัว อาสาสมัครที่แวะเวียนมาตามเวลาสะดวก ไม่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ จึงไม่ชำนาญพอจะผลิตวีลแชร์ได้ครบทั้งกระบวนการด้วยตัวเอง สุดท้ายจากกลุ่มขนาดใหญ่จึงลดลงเรื่อย ๆ

“บางคนบอกขอเร็ว ๆ นะ เราก็อยากทำให้เร็ว ๆ เข้าใจหัวหน้าเจ้าของหมา เวลาที่เขาถามมาเรารู้สึกแย่นะ แต่ด้วยกำลังเราผลิตได้ไม่มาก บางคนเขาส่งข้อความมายกเลิกเลยก็มีเพราะหมาเขาตายไปแล้ว”

ถ้อยคำจากชาติดการณืพรังพรุ บางประโยคฟังดูเหมือนบอกเล่า บางประโยคเหมือนระบาย งานอาสาสมัครกลายเป็นหน้าที่ที่ละทิ้งไม่ได้ เมื่อความต้องการวีลแชร์สำหรับสัตว์พิการมีมากกว่าที่เขาคิดไว้แต่แรก หลายครั้งเขาได้รับความกดดันเป็นสิ่งตอบแทน

หลังจบบทสนทนาอันหนักอึ้ง ชายหนุ่มถอนหายใจเอื๊อกยาว ก่อนวางวีลแชร์ขนาดเล็กที่ประกอบเสร็จแล้วไว้กับเจ้าหมาปูนพลาสติก มันยังคงยืนนิ่ง ทำหน้าที่เป็นนายแบบสาธิตการใส่วีลแชร์อยู่เหมือนเดิม

รถเปลี่ยนแนว

ความเจียมถูกทำลายด้วยเสียงค้อนยางที่กระทบกับท่อพีวีซี ดึง บึง บึง บึง ของวิโรจน์ แรงผลิตคนสำคัญอีกคนของโรงผลิตวีลแชร์แห่งนี้ เขาส่งแรงกระแทกย่ำตามข้อต่อต่างๆ ก่อนปิดงานเพื่อสร้างความมั่นใจว่าวีลแชร์คันนี้จะแข็งแรง พร้อมพวงเจ้าสี่ขาให้วิ่งเล่นได้อีกครั้ง

“มันกลายเป็นหน้าที่ไปแล้วตอนนี้ ยิ่งไงก็ต้องทำ” ชาติตการณ พุดขึ้นพร้อมกับทีวีโรจน์เริ่มจัดแจงวัสดุอีกชุดสำหรับประกอบวีลแชร์คันใหม่

< ขั้นตอนการวัดขนาด
เพื่อทำวีลแชร์ส่วนตัวองเจ้าแดง

วิทยากร เงินโพธิ์ (กลาง)
กำลังสาธิตการประกอบล้อวีลแชร์

กว่า ๓ ปีที่ทางกลุ่มช่วยเหลือสัตว์ไม่หวังผลตอบแทนฯ รับทำวีลแชร์ให้สัตว์พิการทั่วประเทศ มีรูปถ่ายและวิดีโอจำนวนมากส่งกลับมาทางไลน์และเฟซบุ๊ก แสดงถึงความเปลี่ยนแปลงของสัตว์พิการทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

“อย่างรูปนี้น่าจะปึกกว่า ๆ แล้วยะ เจ้าของเขาส่งรูปมาให้ดูหมามันสดชื่นขึ้นเพราะได้เดินไปนาอีกครั้ง ขอแค่ได้เดินตามไปเฉยๆ” เขาพูดพร้อมกับชี้ให้ดูรูปหมาไทยพันธุ์ตัวหนึ่งกำลังเดินไล่หลังตามเจ้าของในชุดพร้อมทำนา

แม้ภาพนั้นจะบอกเราไม่ได้ว่าเจ้าหมาขึ้นชอบการเคลื่อนที่ไปพร้อมๆ กับวีลแชร์คันใหม่หรือไม่ แต่อย่างน้อยที่สุดการได้ร่วมทางกับเจ้าของอีกครั้งคงเป็นเรื่องน่าตื่นเต้นไม่น้อย

“บางตัวพอกลับมาวิ่งได้เพื่อนมันถึง อย่งตัวนี้เพิ่งใส่เพื่อนมันก็มาลาก มันยังยืนงๆ อยู่”

ชาติตการณเปิดวิดีโอในโทรศัพท์มือถือของเขาหลายต่อหลายคลิป ต่อด้วยภาพอีกหลายต่อหลายภาพ

แม้ส่วนใหญ่จะเป็นหมาที่ดูคล่องแคล่วกับการใช้วีลแชร์ แต่สัตว์พิการประเภทอื่น เช่น แมว กระต่าย กระทั่งลูกวัว ก็ต้องการอุปกรณ์พิเศษสำหรับช่วยเคลื่อนที่ด้วยเช่นกัน สัตว์พิการเหล่านี้ อาจไม่สามารถใช้วีลแชร์คล่องแคล่วเท่าหมา ด้วยข้อจำกัดทาง

วีลแชร์สำหรับแมวต้องทำให้พอดีตัว
เพราะช่วงตัวของแมวไม่เหมือนกับหมา
ในภาพคือฟู แมวพิการสองขาหลัง
กับวีลแชร์คู่ใจคันใหม่ที่จะช่วยให้มัน
เดินไปได้ทุกที่หลังจากนี้

กายภาพและลักษณะต่างกัน แต่อย่างน้อยที่สุดพวกมันก็สามารถเคลื่อนไหวได้ตามใจปรารถนาอีกครั้ง ด้วยแรงพุงของวิลแชร์จากโรงผลิตเล็ก ๆ แห่งนี้

“ครั้งล่าสุดที่ได้เจอตัวจริงหน้างานก็มีหมาแมวมาเทียบตอแรกแจ้งเรามาแค่นี้ห้าตัว ไปถึงเจอบเป็นสิบ ๆ ตัว หอยอมมาอีกเรื่อย ๆ ทั้งวัน จนเราแทบไม่ได้รู้จักหมาแมวเลย”

ขณะที่เขาสาละวนกับการเปิดดูใบงานที่บ้านที่กสวนสูง ความยาวลำตัว น้ำหนัก และลักษณะความพิการของหมาและแมวที่ได้มาจากการลงพื้นที่ภาคกลางเมื่อสัปดาห์ก่อน ซาติตการณก็เล่ารายละเอียดไปด้วย บางตัวได้รับวิลแชร์ในวันลงพื้นที่เลยเพราะมีแรงงานอาสาสมัครช่วย บางตัวต้องลงทะเบียนไว้ก่อนเพราะต้องอาศัยการออกแบบและหาวัสดุเพิ่มเติมเพื่อความเหมาะสมกับการเคลื่อนไหว

“อย่างตัวนี้ที่เราปรับแก้กันหน้างานเลย” เขาพูดถึงแดงหมาไทยพันธุ์ทางที่อาศัยอยู่ในโรงงาน พิกการสองขาหลังเนื่องจากถูกเสาปูนหล่นทับ ต้องอุ้มมาวัดตัวเพื่อเทียบขนาดกับวิลแชร์คันใหญ่ เมื่อผ่านการปรับแก้ขนาดเล็กน้อย แแดงก็ใช้ขาหน้าทั้งสองลากล้อไปทางโน้นทางนี้ได้อย่างอิสระ “เขาคอนข้างใหญ่ ต้องแก้ช่วงตัววิลแชร์ให้พอดี”

“ยิ่งถ้าเป็นแมวต้องทำให้พอดีเลย เพราะแมวเป็นสัตว์หอบช่วงตัวไม่เหมือนหมา หลวมไม่ได้ อย่างฟาโรห์ ที่เจ้าของเขาพามาโดนหมากัด พิกการขาหลังตั้งแต่ตัวเล็ก ๆ ตอนเดินแรก ๆ ก็จะไม่ค่อยคืบ แต่ตัวนี้ซึ่งมาก ชื่อฟู พอใส่วิลแชร์ได้ก็วิ่งเลย”

แม้วิลแชร์สำหรับสัตว์จะเป็นเพียงเครื่องช่วยพุงที่ใช้ได้เพียง ๒-๓ ชั่วโมงต่อวัน แต่การได้ขยับไปไหนมาไหนตามต้องการโดยไม่ต้องลากตัวกับพื้น ก็ส่งผลดีต่อทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจของสัตว์ นอกจากนี้จะเป็นการออกกำลังกายกล้ามเนื้อส่วนที่ยังใช้การได้แล้ว ยังช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดแผลกดทับและแผลเสียดสี

วิลแชร์ที่ประกอบขึ้นจากท่อพีวีซีและล้อพลาสติกธรรมดา ๆ อาจไม่ใช่วิลแชร์ดูมีราคาในสายตาคนทั่วไป แต่สำหรับหมา แมว และสัตว์พิการอื่น ๆ ที่ยืนได้ด้วยขาและล้อใหม่อีกครั้ง วิลแชร์คันนั้นคงมีค่าพุงชีวิตไม่น้อย

“...ดูสิ ตัวนี้เขาวิ่งเล่นกับเพื่อนเขา สงสัยมันจะไปแนะนำกันของเล่นใหม่ เอาใหม่ละ หน้าตาดีมีรถขับ”

เมื่อสะสางใบลงทะเบียนของหมาแมวพิการจากการลงพื้นที่รับทำวิลแชร์ที่กรุงเทพมหานครในครั้งก่อน ส่งต่อไปฝ่ายผลิตเรียบร้อยแล้ว ซาติตการณก็กลับมาเปิดโปรแกรมไลน์ ดูวิดีโอใหม่ที่ถูกส่งจากเจ้าของหมา ณ ที่ใดที่หนึ่งในประเทศไทย ที่เขาเองก็จำไม่ได้ว่าส่งวิลแชร์ไปให้เป็นคันที่เท่าไร

วิลแชร์ที่ส่งออกไปแต่ละคัน ไม่เพียงเปลี่ยนชีวิตสัตว์พิการเท่านั้น แต่ยังเปลี่ยนชีวิตของคนไปด้วยทั้งผู้ให้และผู้รับ

หมาเปลี่ยนคน คนเปลี่ยนโลก

แม้แรงอาสาสมัครที่รวมตัวกันทำวิลแชร์เพื่อสัตว์พิการจะใช้ชื่อว่ากลุ่มช่วยเหลือสัตว์ไม่หวังผลตอบแทนฯ แต่ผู้ก่อตั้งเองกลับได้สิ่งตอบแทนมากมายมหาศาล

“รูปที่เจ้าของเขาส่งกลับมา หน้าตาหมาแมวดูสดใสขึ้น ได้เดินกับเจ้าของ ผลตอบแทนทางใจ เราก็นั่งแค่นั้นแหละเนอะ”

ซาติตการณหันไปพูดกับวิทยากร เพื่อนสมัยเรียนที่วันนี้เข้ามาเป็นผู้ร่วมอุดมการณ์ด้วยอีกคน แม้จะไม่มีถ้อยคำตอบรับแต่รอยยิ้มบนหน้าเป็นคำตอบชัดเจน

“อย่างเวลาลงพื้นที่นี่ เจอหมาแมวตัวจริง แต่ก็แทบไม่รู้เลยว่าตัวไหนเป็นตัวไหน วิ่งวุ่นเลย เจ้าของเขาก็รอ เราก็ต้องเร่งเต็มที่ บางตัวยังไม่ได้เห็นตอนเดินด้วยซ้ำ ได้ยินแต่เสียงเฮ พอเขาเฮเราก็สบายใจ คือเดินได้แล้ว” ซาติตการณเล่าถึงเวลาสำคัญที่สุดในงานของเขา นั่นคือวินาทีที่วิลแชร์คันหนึ่งได้ส่งต่อไปถึงคนและหมา

“เครียดไหม ก็มีบ้าง แต่ถามว่าทำอะไรได้ไหม หยุตได้ไหม มันก็คงหยุตไม่ได้ ถ้าเราหยุตแล้วหมาที่รออยู่จะทำอย่างไร” คำตอบของวิทยากรได้รับการยืนยันด้วยเสียงเสี้อยของพ้อ ซึ่งกำลังตัดท่อพีวีซีสีฟ้าให้ได้ความยาวตามที่วัดไว้

เมื่อใครคนหนึ่งเชื่อว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การทำเพื่อสังคมก็เป็นหน้าที่ ไม่ใช่ภาระ กลุ่มช่วยเหลือสัตว์ไม่หวังผลตอบแทนฯ ก็เช่นเดียวกัน ความท้อแท้ แรงกดดัน ไม่อาจทำให้พวกเขาเลิกละหน้าที่นี้ไปได้

แม้จะทุ่มเทแรงกายแรงใจสักเท่าไร ความต้องการใช้วิลแชร์ของสัตว์พิการก็ยังมีมากกว่ากำลังผลิตของกลุ่มคนเล็ก ๆ นี้หลายเท่า บ่อยครั้งที่ความช่วยเหลือถึงเข้าไม่ถึงจนไม่ทันการณ

“ปีที่แล้วเคยเจอกรณีหมาที่พิการ เจ้าของก็พิการ กลุ่มรักษาระยองขอวิลแชร์มา พอหมาได้วิลแชร์ เจ้าของเห็นหมาวิ่งได้ก็ร้องไห้ดีใจ กอดกับหมา หมาก็ดีใจ แต่หมาป่วยหนักอยู่ก่อนแล้ว ดีใจกันได้แค่อาทิตย์เดียวหมาก็ตาย จากกรณีนี้ทางระยองเลยติดต่อให้เราไปสอน เพราะบางที่รอไม่ได้จริงๆ”

นอกจากการรับทำวิลแชร์ให้สัตว์พิการแล้ว ซาติตการณและกลุ่มของเขายังยินดีถ่ายทอดความรู้ในการออกแบบและประกอบวิลแชร์ให้คนทั่วไปที่สนใจอีกด้วย กลุ่มช่วยเหลือสัตว์พิการไม่หวังผลตอบแทนฯ พยายามสร้างเครือข่ายในพื้นที่อื่นเพื่อสร้างสังคมแห่งการให้ต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด

“ใครคิดว่ายิ่งให้จะยิ่งหมด แต่มันไม่หมด หมาพิการ หมาแก่ หมาเจ็บป่วยมีมาตลอด อยากให้มีคนทำอีกเยอะ ๆ พยายามกระจายไปภาคต่าง ๆ อย่างทางใต้เริ่มทำบ้างแล้ว แต่ภาคกลางภาคเหนือ ยังมองหายุ่ง เรายินดีสอน ตอนนี้กำลังเรามีไม่กี่คนทำได้แค่นี้ มันยังไม่พอ”

เจ้าของสัตว์พิการ อาสาสมัคร
และผู้สนใจ ที่กำลังจะเป็นส่วนหนึ่ง
ในการมอบชีวิตใหม่ผ่านวีลแชร์
ให้สัตว์พิการทั่วประเทศ

กลุ่มช่วยเหลือสัตว์พิการไม่หวังผลตอบแทน นครราชสีมา
ยังคงมองหาผู้ร่วมอุดมการณ์ที่จะมาร่วมกันสร้างความเปลี่ยนแปลง
ให้แก่โลกนี้

“ติดต่อเข้ามาเลยครับเราไปสอนให้ถึงที่ กรณีไหนยาก
ส่งมาเลยเราทำได้ อย่างน้อยถ้ามีกลุ่มอื่นๆ ทำมันก็จะยั่งยืน ไม่ใช่
แค่ผมให้ไปแล้วจบ

“ช่วงนี้ก็มีติดต่อมามากขึ้น ผมก็พยายามไป บางทีไปสุรินทร์
เย็น อาทิตย์เย็นก็กลับเลย ครั้งล่าสุดที่ได้ไปลงทะเบียนมาเยอะๆ
นี่คือกรุงเทพฯ สอนเสร็จผมต้องโดดขึ้นรถกลับบ้านทันทีไม่นั่ง
ไม่ทัน เพราะวันธรรมดาเราทำงานต่อ เหนื่อยครับ แต่ยินดีมากๆ”

...

เสียงเพลงในวิทยุถูกแทนที่ด้วยรายงานข่าวภาคค่ำ แต่เสียง
ค้อนยางยังคงดังปัง บัง บัง อย่างต่อเนื่อง วีลแชร์อีกคันกำลัง
ได้รับการประกอบขึ้น ขณะที่คันท่อนหน้าเข้าสู่กระบวนการสุดท้าย
คือการติดสายพวงตัวและติดป้ายสติ๊กเกอร์การันตีรูปหมาตากลมโต
ใส่วีลแชร์ไว้ที่ขาคู่หลัง ส่วนหมาบูลด็อกไว้ชีวิตตัวนั้นก็ยังยืนทำ
หน้าที่อยู่ที่เดิม

โบลงทะเบียนบอกลักษณะและความต้องการจำเพาะของ
สัตว์พิการแต่ละตัวปีกใหญ่แขนงอยู่ข้างโต๊ะทำงาน ปฏิทินแขวน
ไว้ข้างกัน เห็นวงกลมสีแดงบ่งบอกนัดหมายครั้งต่อไป

นัดหมายเหล่านั้นหวังจะนำพาเพื่อนร่วมอุดมการณ์กลุ่มใหม่
มาร่วมส่งต่อวีลแชร์ให้หมาแมว ร่วมเปลี่ยนชีวิตสัตว์พิการที่รอคอย
ความช่วยเหลือ ร่วมทำหน้าที่ในฐานะส่วนหนึ่งของสังคม

ร่วมเปลี่ยนให้โลกน่าอยู่ขึ้นอีกนิด ด้วยรอยยิ้ม
ของหมาติดล้อ ๓

ขอขอบคุณ

ชาติติการณีนงษา
วิทยากรเงินโพธิ์
จิโรจน์ประสพผล
กลุ่มช่วยเหลือสัตว์ไม่หวังผลตอบแทน นครราชสีมา

ร่วมเปลี่ยนโลกกับกลุ่มช่วยเหลือสัตว์พิการไม่หวังผลตอบแทน ได้ที่
<https://www.facebook.com/PETRESCUEKORAT/>
โทร. ๐๘-๙๔๒๓-๗๒๖๓ (โต้) ๐๙-๙๔๖๕-๔๐๔๐ (เบลล์)
Line : @BBG8794J

พื้นที่ศิลปะบนท่อซีเมนต์
ซึ่งใช้เป็นบังเกอร์ป้องกันภัย
ตั้งเรียงรายอยู่ริมถนนในเมืองยะลา
บ่งบอกความพยายามที่จะ
เปลี่ยนมุมมองต่อพื้นที่ชายแดน
ให้เป็นเมืองแห่งความสงบ

“เสีย” สะท้อน “ใจ” ชายแดนใต้

S

าวเสียงตึกตัก ! ดังทะลุหน้าอก หัวใจคงบีบตัวสูบฉีดเลือดทบทวี จุดตรวจ
เข้มของทหารผ่านสายตาที่ขึ้น หลักกิโลเมตรตามสายทางและแอปพลิเคชัน
นำทางยุค 4G ในมือถือที่กำไว้แน่นทำให้ฉันไม่ต้องเดาว่าบัดนี้รถกำลังล่อง
เข้าเขตแดนใต้สุดปลายด้ามขวานไกลจะถึงตัวเมืองในอีกไม่ถึงครึ่งชั่วโมง

ถ้าแม่รู้คงค้านหัวชนฝาและห้ามไม่ให้ฉันมาเหยียบที่นี้เด็ดขาด

คราบเลือด เสียงปืน ระคนเสียงร่ำไห้ในภาพข่าวรายงานสถานการณ์
สามจังหวัดชายแดนใต้วนเวียนอยู่ในหัวมาตั้งแต่วันจำความได้ กับชีวิตในเมืองกรุงที่แค่ต้องพญุกย
ดงควันรถทุกเช้าค่ำอันก็แทบบ้านแล้ว ไม่อยากเดาว่าความรู้สึกผู้คนที่ต้องทนหวาดผวามาจากดงกระสุน
จะเป็นเช่นไร เวลา ๑๓ ปีที่ผ่านมาไม่มีสิ่งใดบ้างที่พอจะเยียวยาแผลนั้น เรื่องราวน่ากลัวที่เคยได้ยิน
กับคำถามเหล่านี้ส่งผลให้ใจวูบไหว แต่ก็เป็นแรงผลักดันให้สองเท้าฉันมายืนอยู่ที่นี่

ขามเช้า, ถนนเส้นตีสง, ปิดทองหลังพระ ผู้พิทักษ์ชายแดน

แดง ขาว น้ำเงิน สามสีพาดผ่านผืนธงพล้วตามแรงลมที่อาบด้วยกลิ่นยามไกล่รุ่ง เช่นเดียวกับชีวิตผู้คนบนถนนสันติสุขที่ต่างเคลื่อนไปตามวิถีของตน พระสงฆ์เดินบิณฑบาต อีกรักตลลาดเสียงขับอาชานละหมาดซุบฮิแว่วมาตามสายลม เจ้าของเก้าอี้เหล็กหลายคูในชุดนักเรียน บ้างพร้อมผ้าคลุมหัวสีขาวสะอาดตาต่างย่ำเท้าเข้าสู่รั้วสถานศึกษา เลียบสองฝั่งของอาคารทรงเก๋าคือร้านนาซิดาแหมที่กำลังจัดหม้อ ช่างกันคือนาซิกาบูสีสะอาดตา ใจก็ไกร้อนๆ ส่งกลิ่นยั่วน้ำลาย แต่สายตาดันหมายข่าวมันไถ่ฝั่งตรงข้ามแทน ผู้คนที่ตื่นจากการหลับใหล บัดนี้ทยอยออกมาจับจ่ายซื้อคึกคัก

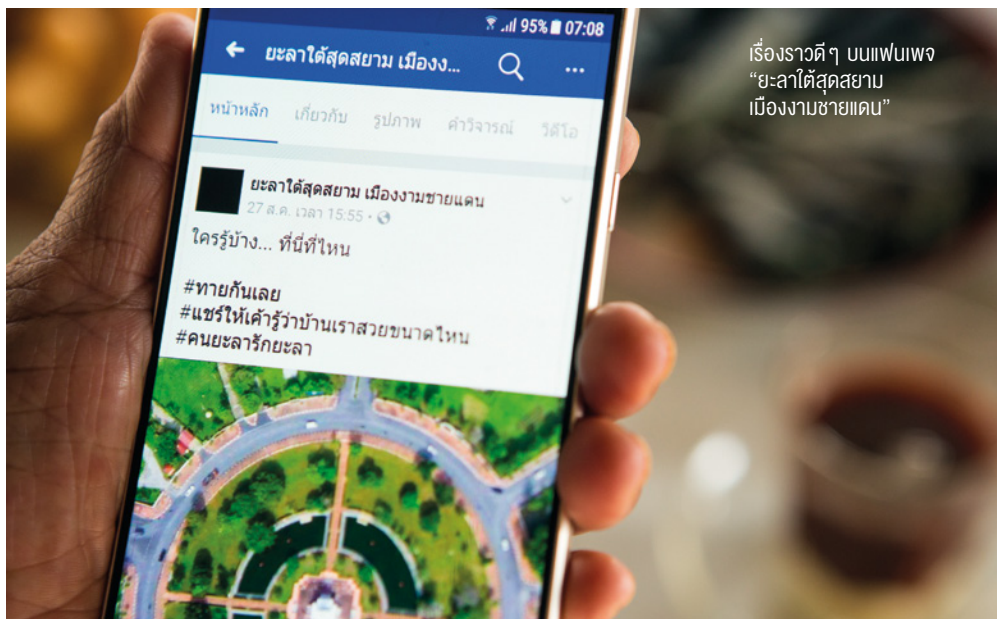
กลิ่นกาแฟชวนตื่นที่ซบแบบโบราณ เคล้ากลิ่นโรตีสอดกรอบๆ ราวด้วยนมข้นหวานหอม บ่งว่ามาถึงสภากาแฟขนาดย่อมในตึกครึ่งปูนครึ่งไม้ ภายในร้านมีตู้เจียะ เทพอารักษ์ประจำบ้านแบบจีน คอกาแฟเข้านี้มีทั้งที่นั่งเชื้อสายจีน ไทยพุทธ มุสลิม และทหารที่เพิ่งออกจากการเฝ้าเวรเมื่อยามดึก ร่วมวงสนทนากันอย่างออกรส

หากวิถีของเส้นขนานคือการดำเนินคู่กันโดยไม่จำเป็นต้องบรรจบตลอดแนว คงเป็นเช่นเดียวกับหลากหลายความเชื่อที่ต่างกันในพื้นที่นี้ หลังเหตุการณ์รุนแรงระอุเดือดอีกครั้งตั้งแต่ต้นปี ๒๕๔๗ “ไม่เคยคิดถอย แต่ต้องระวังตัวให้มากขึ้น ผมเป็นข้าราชการหน้าที่ต้องเป็นหน้าที่ เราต้องรับผิดชอบให้ดี ตำรวจตระเวนชายแดนคือหน้าที่ของผม”

สำเนียงถิ่นใต้ของ **ดาบตำรวจ ราชวัฒน์ ธรรมโชติ** หรือครูเอก ไม่สิ้นเท่าแววตาหลังเอ่ยถึงความรู้สึกคราเสียดเพื่อนร่วมอุดมการณ์นี้ นายจากเหตุการณ์ความไม่สงบเมื่อ ๑๐ ปีก่อน ขณะปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดนราธิวาส

อีกหนึ่งภารกิจของ ศชด. คือการสอนหนังสือ

เรื่องราวดีๆ บนเฟสบุ๊ควง “ยะลาใต้สุดสยาม เมืองงามชายแดน”

ผู้พิทักษ์ชายแดนผู้ที่มีถิ่นเกิดคืออำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา แต่เวลานับสิบปีที่เข้ามาศึกษาและปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดยะลา เพียงพอที่จะทำให้เขาผูกพันกับที่นี่

“สมัยนั้นผมกล้าลุกมาวิ่งรอบตัวเมืองตั้งแต่ตี ๕ เช้า ๆ ตื่นมาเจอหมอก แต่ตอนนี้ไม่กล้าแล้ว” เขาเล่ากลัวหัวเราะอย่างอารมณ์ดีหลังจากปรับเสียงให้ปกติ พลางจิบชาร้อนที่เพิ่งเสิร์ฟตรงหน้า

“ตามพื้นที่มีเหตุการณ์ความไม่สงบหรือตามแนวชายแดนรอบประเทศจะเจอพวกเรา ตชด.” คาบตำรวจคนกล้ากว่ายิ้ม ๆ หลังเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ และการก่อตั้งกองกำลังคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย พื้นที่หลังการสู้รบเต็มไปด้วยความวุ่นวาย อลหม่าน ประชาชนเสียชีวิต และการแบ่งฝ่าย การจะตั้งกำลังด้วยทหารจึงอาจก่อความรุนแรงบานปลายยิ่งขึ้น ตามสนธิสัญญาเจนีวาระหว่างไทยและฝรั่งเศสกำหนดมิให้วางกำลังทหารในระยะ ๒๕ กิโลเมตรจากเขตชายแดน ดังนั้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดแก่ประชาชน รัฐจึงจัดตั้งหน่วยตำรวจตระเวนชายแดนขึ้น มีคุณลักษณะสำคัญที่สามารถปราบปรามป้องกันได้อย่างตำรวจ รบได้อย่างทหาร พร้อมกันนั้นกับบริการประชาชนได้อย่างข้าราชการพลเรือน

อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เมื่อปี ๒๕๔๘ คุณุ่นขึ้นท่ามกลางความขัดแย้ง คาบตำรวจราชนัดเริ่มปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตำรวจตระเวนชายแดนที่นี่ ความนั้นชายแดนอันห่างไกลมีเหตุร้ายปะทุขึ้นรายวัน พรากชีวิตผู้บริสุทธิ์โดยไม่เลือกว่าเป็นพ่อของใคร ลูกสาวบ้านไหน หรือแม้แต่เด็กตัวน้อยที่ต้องจบชีวิตลงโดยยังไม่ทันได้เรียนรู้ชีวิต ความหวาดระแวงแฝงอยู่ทุกอณูพื้นที่

แม้ตามหน้าที่หลัก เขาคือตำรวจดูแลความปลอดภัย แต่เมื่อใดที่โรงเรียนในพื้นที่ขาดครู “ตำรวจตระเวนชายแดนสามารถทำหน้าที่ทุกอย่างแทนครูได้”

ถ้อยคำของนายดาบฉายภาพอาคารไม้สี่ขาชั้นเดียว ที่ตั้งของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านตืองอช่างกลปทุมวัน-อนุสรณ์ ๑๓ อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ลอยมาตรงหน้าฉัน ที่แห่งนี้คือพื้นที่แรกในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะครู ตชด. ของเขา เสียงหัวเราะสดใส พุดคุยด้วยภาษามลายูของเด็กนักเรียนลอยลอดหน้าต่างออกมา

ทุกเย็นหลังเวลาเลิกเรียน อาคารไม้สี่ขานั้นจะคึกคักด้วยจังหวะสนุกของเพลงลูกทุ่งไทย นี่คือเทคนิคอย่างง่ายที่เขาเลือกใช้เพื่อให้นักเรียนคุ้นเคยกับภาษา เสียงเฮฮาของเด็กน้อยที่ห้อมล้อมเขา เสียงหัวเราะร้องเพลงไทยด้วยสำเนียงปนมลายูฟังดูแล้วน่ายิ้มตามขณะที่ภายนอกสนามหญ้าอีกด้านเปลี่ยนเป็นสนามประชันผีเฝ้าระหว่างเพื่อน ตชด. ของเขากับเหล่านักเรียน ส่วนด้านหลังตึกคือห้องเรียนวิชาชีวิตที่เด็ก ๆ ได้เรียนรู้การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ทำนาพึ่งพาตนเองด้วยโครงการอาหารกลางวันตามแนวพระราชดำริ

“อิมใจทุกครั้งที่ได้ยินเด็ก ๆ เรียก ตชด. ทุกคนว่า ‘ครู’ บางครั้งครูตัวจริงไม่อยู่ เราก็พานักเรียนไปปลูกผัก สอนหนังสือ

ให้ความรู้ให้อ่านเขียนภาษาไทยได้” คาบตำรวจประจำกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๔๔ ว่าถึงแรงบันดาลใจในบทบาทแม่พิมพ์ชายแดน

พื้นที่ที่ลาดกระสุนเข้าใส่กันโดยไม่คำนึงถึงชีวิตบริสุทธิ์ไม่ว่าด้วยสาเหตุจากอะไร แต่ผู้พิทักษ์ในฐานะครูอย่างเขาได้ปลูกเมล็ดพันธุ์แห่งความสันติไว้กับเด็ก ๆ ในพื้นที่นี้ รอคอยอย่างมีความหวังว่าเมล็ดนั้นจะแตกหน่อออกไป เติบโตขึ้นอย่างสวยงามในวันหนึ่ง

“อาวุธของ ตชด. ถ้าหน่วยรบจะมีปืน แต่ในยามที่ไม่รบอาวุธที่ทรงประสิทธิภาพที่สุดของเราคือใจ ใจที่ใช้เข้าถึงชาวบ้าน ถ้าเราเปิดใจให้เขา เขาก็จะเปิดใจให้เรา”

ยามสาย, ถนนรวมมิตร รวมตึกปรวมใจ ตึกปั้นเมืองชายแดน

สายตาฉันมองผ่านจากด้านตรวจของเจ้าหน้าที่ สะดุดเข้ากับอดีตบังเกอร์กันระเบิดวางเรียงรายริมถนน แนวแท่งปูนหรือท่อซีเมนต์หลากสีสูงราวอก อดลวดลายทั้งลายกรวยพิฆาต ลายไทยลายดอกไม้ทองถิ่นอ่อนช้อย ลายการ์ตูนน่ารัก หรือแม้แต่ลายสัตว์ป่าคุ้มครองอย่างนกเงือก ดัดขึ้นชีวิตความสมบูรณ์จากป่า “ฮาลา-บาลา” ฝืนป่าดิบชื้นอันอุดมสมบูรณ์แห่งสุดท้ายในแถบนี้ บางร้านพลิกวิกฤตเป็นโอกาส วาดเชิงโฆษณาสินค้าบรรเจิดไปอีกแบบ ป้ายสีฟ้าตรงมุมนั้นบอกข้อความหมายดีว่า “ถนนรวมมิตร” ทิศเหนือของถนนสันติสุขที่ฉันเพิ่งเดินผ่านมาเมื่อครู

“ชื่อบอกว่าถนนรวมมิตร แต่เข้าไปแล้วเจอแต่บังเกอร์กันระเบิดเปลือย ๆ มันเลยรู้สึกขัดแย้ง หดหู่ ดูไม่เป็นมิตร”

อาจารย์วินัย สุขวิน ประธานชมรมศิลปินชายแดนได้ เล่ายิ้ม ๆ ถึงเบื้องหลังการเปลี่ยนผิวท่อซีเมนต์ด้วยปลายแปรงของศิลปินหลายกลุ่ม เปลี่ยนย่านการค้าของถนนแห่งนี้ให้กลับมาน่ามอง สมกับเป็นดินแดนการค้าที่รุ่งรอยด้วยพหุวัฒนธรรมอย่างในอดีต

แนวเขาสันกาลาคีรีทอดตัวล้อมแผ่นดินหนึ่งซึ่งผสานกันด้วยความหลากหลายทั้งศาสนาและวัฒนธรรมมากกว่า ๒,๐๐๐ ปี แผ่นดินลังกาสุกะ รัฐโบราณและเมืองท่าการค้าเก่าแก่ที่สุดในคาบสมุทรภาคใต้ของไทย คุรุควาราศรีคุรุสิงห์สภามหรือวัดซิกข์บนถนนฝั่งนี้ปรากฏแก่สายตาฉัน คริสตจักรประจำจังหวัด รวมถึงศาสนสถานศิลปะแบบจีน และวัดพุทธชั้นพระอารามหลวงซึ่งอยู่ไม่ไกลกัน ทั้งอีกฟากตลาดเพียงลอดอุโมงค์ไปก็เป็นที่ตั้ง

street art
อโงงศ์ไต้ทางสถ์พ
เชื่อมสายใจสองชุมชน

ของมัสยิดกลางยะลา ศูนย์รวมใจของพี่น้องไทยมุสลิม นี่คงเป็นหลักฐานทางโบราณคดีมีชีวิตที่ฟ้องว่าการถดถอยอำนาจของอาณาจักรในอดีตไม่ได้มีเหตุหลักจากความแตกแยกในความแตกต่าง

ไม่บ่อยนักที่ฉันจะเห็นการมีอยู่ของพื้นที่แสดงออกทางความคิด แม้ในเขตชุมชนเมืองหลวงก็ยังไม่แพร่หลาย แต่วันนี้ฉันได้รับรู้ว่ามีอยู่จริงในพื้นที่ชายแดนแห่งนี้ พื้นที่ที่ใครๆ ต่างมองว่าอันตราย ไม่กล้าย่างกราย

อาจารย์ศิลปะแดนใต้อ้างถึงส่วนหนึ่งในชีวิตเขาว่า ศิลปะนั้นเกี่ยวเนื่องกับความงาม ไม่ว่าใครก็ปรารถนาความงาม ทั้งอยากชม อยากสัมผัส เมื่อเกิดความงาม ความสุขจะตามมา ความสงบจะบังเกิดขึ้นโดยไม่ต้องระรานผู้อื่น

ความสงบที่เกิดขึ้นพร้อมสันติภาพ นำพาสังคมก้าวไปข้างหน้าสู่ความรุ่งเรืองมั่นคง

“เหมือนเรามีแผลที่ถูกกระทำจากผู้อื่น แผลไม่ได้หายได้ในวันสองวัน จำเป็นต้องพึ่งทั้งยารักษาโรคภายนอกและภายใน แผลทั่วไปอาจรักษาได้ด้วยวิธีการแพทย์ แต่แผลที่ใจต้องการกำลังใจที่มีต่อกันมาเป็นยาสมาน โศคติที่มีศิลปะเข้ามาเชื่อม” แววดตาของศิลปินผู้ให้เบื้อนยิ้ม

เมื่อถามถึงอนาคต ปรกาศที่ส่งจากแววตาล้ำลายจะบอกถึงความหวังที่มีอยู่ล้นให้ภาพความสงบสุขเก่าๆ นั้นกลับมา ไม่ว่าจะมากหรือน้อยก็ตาม

ตลอดระยะเวลา ๑๐ กว่าปีของความ ขัดแย้งในผืนแผ่นดิน ชายแดน ผากแผลลึก ไว้ในใจกับหลายชีวิต ผู้บริสุทธิ์

ยามบ่าย, สวนขวัญเมือง อาสาพัฒนาบ้าน เขาวงกตเขาแดน

แดดจ้าเมื่อกลางวันอ่อนแรงลงกระทบผิวน้ำ สีส้มระยิบทั่วท้องฟ้า ห้างยามเช่นนี้ที่น้องชาวยะลาทั้งในและนอกตัวเมืองต่างจูงลูกพาหลานจับจองที่นั่งริมบึง บ้างคว้าจักรยานปั่นทอดน่องชมวิวยามบ่าย วิทยุหนุ่มสาวผลัดกันถ่ายรูปลูกๆหนึ่งซึ่งฉากหลังละลานตาด้วยดอกปอเทืองสีเหลืองสะพรั่ง สดใสไม่แพ้รอยยิ้มของทั้งสอง

พลาสติกและกระดาษหลากสี ทั้งกล่องโฟมขุ่นและใสสารพัดขนาด บางตาจากโดยรอบสวนสาธารณะ ย้ายตำแหน่งมารวมในถุงดำใบโตและเข่งสานใบเชือก เสียงเพลงวิทยุรุ่นค้ายดังเคล้าเสียงฮาเฮส่งมาจากเด็กกลุ่มนั้น มือหิ้วหูเข่งสาน อีกข้างคือไม้กวาดทางมะพร้าวที่กำลังกอบขยะใส่เข่ง

“อาสาพัฒนาบ้านครับ บ้านเราสะอาด แถมสร้างจิตสำนึกว่าควรทิ้งขยะให้ถูกที่ด้วย” อูสมาน บุญยงค์ เด็กหนุ่มใบหน้าคมเข้มฉบับชาวใต้แต่ทำหน้าที่ประธานสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดยะลาเป็นปีสุดท้าย เล่าถึงกิจกรรมของกลุ่มว่าทุกช่วงว่างจากการเรียนคือเวลานัดรวมตัว บางครั้งจะพบพวกเขาในวงสนทนาการกับตายายที่บ้านพักคนชรา พอให้คนสูงวัยคลายเหงายามต้องห่างบ้าน หรือกับน้องๆ โรงเรียนชายแดน กระทั่งป่าลึกที่ขาดแคลนฝ่ายชะลอน้ำ และพื้นที่ชุมชนเมืองอย่างวันนี้

ผืนดินฟุ้งเมื่อช่วงเช้าเปลี่ยนเป็นโคลนและสีน้ำตาลแดงติดล้อไฟวีลของกองร้อย ดชด. และกลุ่มสภาเด็กฯ หลังจากทั้งสวนยางไว้เบื้องหลัง มุ่งเข้าสู่หมู่บ้านหนึ่งซึ่งห่างจากชายแดนประเทศมาเลเซียเพียงก้าวข้าม ความห่างไกลของพื้นที่ในต่างอำเภอและยิ่งเป็นพื้นที่ชายแดน การบิดเบือนความเข้าใจผนวกกับข้อจำกัดในการสื่อสารของแต่ละฝ่ายมักสร้างช่องว่างทางความคิด เป็นความเปราะบางทางสังคมที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือสร้างความแตกแยกมาทุกยุคสมัย

“จิตอาสาในความหมายของผมแปลงเป็นคำพูดไม่ได้ แต่มันออกมาจากข้างใน แค่นี้ (ปู่, ตา) หรือยายๆ เขายิ้มได้ ก็รู้สึกดีจนบรรยายไม่ถูก” ท่าทางกวนประสาทแก่นเสียงของเด็กหนุ่มสาววัยฮอโรโมน ยิ้มกว้างเอ่ยถึงความหมายในงานที่พวกเขา ร่วมกันทำ คำพูดหากฟังผิวเผินดูไม่สวยงามรื่นหู แต่ในเวลาจืดจางสนทนาการ ด้วยความช่างพูดจากลำแสงดวงออก พวกเขาจึงเป็นขวัญใจของโต๊ะ ยาย ป้า ลุง กระทั่งเด็ก ๆ ตัวน้อย

ปาล์ม (นามสมมุติ) เด็กหนุ่มในวัยอยากค้นหาชีวิต เดินตามคำชักชวนจากเพื่อนรุ่นพี่ให้ลอง “มัน” ในวันนั้น เลี้ยวความคิดหลงผิดเปลี่ยนชีวิตที่ควรจะมีสุขสมวัยของเขาให้หยุดอยู่เพียงคำว่า “ไอ้ข้า” จากสังคมรอบข้าง ไม่เว้นแม้แต่ครอบครัวที่ควรจะเป็นที่พิทักษ์ให้โอกาส

เขาอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจและได้รู้จักกับกลุ่มจิตอาสาของสภาเด็กฯ ที่เข้าไปทำกิจกรรมนันทนาการ ในตอนนั้นเขาไม่รู้เหตุผลหรือความหมายของจิตอาสาเลยสักนิด แต่การให้ความเป็นเพื่อนและให้โอกาสรับฟัง ทำให้เขาอยากมีชีวิตเพื่อทำประโยชน์บ้างแม้เป็นส่วนเล็ก ๆ ก็ตาม

“เด็กบางคนไม่ได้ตั้งใจหลงผิด แต่เมื่อพลาดไปแล้วเขาขอเพียงแค่ออกมาสักครั้ง” ลภัสสรดา วรธศกุล รับผิดชอบพื้นที่เลี้ยงสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดยะลา ทั้งเป็น “ใจ” ของเด็ก ๆ เสริมขึ้นเสียงของเธอสันตั้งแต่เริ่มเล่าถึงปัญหาเยาวชนพินิจในพื้นที่ที่ยังน่าเป็นห่วง เสียงนั้นคลอนอารมณ์ของฉันได้เช่นกัน แต่รอยยิ้มก็เจือใบหน้าบ้าง ๆ เมื่อสุดท้ายกลุ่มจิตอาสาของเรามีส่วนดึงชีวิตของเด็กคนหนึ่งขึ้นจากเหวมืด

“อยากให้เปิดใจเห็นสิ่งที่เรากำลังทำเพื่อบ้านของเรา เปลี่ยนความคิดที่มองมา เชื่อว่าต้องเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นได้”

เสียงเล็ก ๆ ในใจที่สะท้อนออกมา พร้อมกับน้ำตาที่รินขึ้น ถ้อยคำนั้นตัดพ้อ รวกับจงใจว่าเหตุใดจึงถูกกระทำให้เป็น “คนชายขอบ” หรือเพียงแค่เห็นว่านี่เป็น “เขตชายแดน” ?

สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดยะลา-มาร่วมกันเก็บขยะในสวนขวัญเมือง

ยามเย็น, ถนนรวมมิตร กระบอกเสียงจากดอเคเนลส์ และปลาขปากกาช่างภาพ ชายแดน

หลายร้อยปีก่อนหลังจากที่มนุษย์ล้มเหลวหลายต่อหลายครั้งจากการคิดค้นวิธีบันทึกความทรงจำผ่านภาพ จนในที่สุดในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ นักวิทยาศาสตร์ใช้ทฤษฎีทางฟิสิกส์และเคมีคิดค้นกระบวนการสร้างภาพแบบเก็บถาวรได้สำเร็จ

การเล่าเรื่องก็เพื่อสื่อสารหวังให้ฝ่ายรับสารเข้าใจ ประจักษ์พยานจากความจริงอย่างภาพถ่ายเป็นสื่อที่ทำให้ผู้รับสารเข้าใจง่าย กระจายความคิดไปในวงกว้าง ภาพถ่ายจึงเป็นเครื่องมือที่ใช้สื่อสารได้อย่างทรงพลังมาทุกยุคสมัย

เอกรักษ์ ศรีรุ่ง ช่างภาพและนักข่าวท้องถิ่นประจำพื้นที่จังหวัดยะลา เขาเกิด เติบโต เรียน และใช้ชีวิตที่นั่นนานมากเกินพอที่ได้เห็นความเปลี่ยนแปลงมากมาย จากบ้านเกิดที่เคยสงบสุขกลับถูกแบ่งเขตให้กลายเป็นพื้นที่สีแดง ความปวดร้าวในใจลึก ๆ แม้ไม่ถามถึงแต่สังเกตได้จากแววตา วิชาวชิพนักข่าวทำให้เขามีหน้าที่เล่าเรื่อง เล่าความจริงที่เกิดขึ้นให้คนภายนอกรับรู้ แม้

ความจริงเหล่านั้นจะบาดความรู้สึกในใจ คล้ายมีดกรีดซ้ำ ๆ ลงบนปากแผลที่ใกล้จะหาย

“ยะลาได้สุดสยาม เมืองงามชายแดน” บอกชื่อพื้นที่สังคมออนไลน์บนเฟซบุ๊ก นำเสนออีกมุมของยะลา ภาพธรรมชาติสีเขียว ทะเลหมอก ศิลปะการแสดงเก่าแก่ที่ยังมีอยู่จริง รวมทั้งร้านอาหาร พักटनाเที่ยวที่สวยงามไม่แพ้จังหวัดอื่น ฯลฯ เพียงเพื่ออยากเผยแพร่อีกด้านของบ้านเกิด นอกเหนือจากภาพข่าวทหารโจรปล้นฆ่า เสี่ยงระเบิด และคาร์บอมบ์ ที่ติดตามคนภายนอกทั่วประเทศ

พลพจน์ บุญสำราญ ช่างภาพอิสระ พ่วงอาชีพค้าขาย ที่สำคัญเขาคือผู้ก่อตั้งเพจนี้ขึ้น เล่าให้ฉันฟังถึงแรงบันดาลใจและจุดเริ่มต้นในฐานะสื่อว่าการโพสต์แค่เรื่องความรุนแรงจะทำให้เจอแต่ด้านนั้นจนพลาดสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ ด้วยพลังแห่งภาพถ่ายผสานกับสื่อออนไลน์มีอำนาจอย่างกว้างขวาง ทำให้วันนี้ผู้คนต่างเปิดใจรับรู้มากขึ้น

เขาเล่าว่าตั้งแต่เด็ก ภาพเมืองยะลาเป็นเมืองเล็ก ๆ ที่สวยงามน่าอยู่ เขาหวังอยากให้ภาพนั้นกลับมาโดยไม่จำเป็นต้องมีความเจริญเข้ามามากนัก เพราะ “เราอยู่ได้ด้วยสามศาสนา แบบพหุวัฒนธรรม เราเกื้อกูลกันได้ อยู่กันอย่างนี้มาตั้งนานแล้วละครับ”

“กระจกไม่ได้มีมิติเดียว ฉะนั้นในพื้นที่นี้เราอยากนำเสนอด้านอื่น ๆ เพื่อสามารถช่วยบ้านของเราให้ดีขึ้น” **ศทาวุธ แซ่ม**

กิจกรรมพิชิตภัยเพื่อกำผ้าบาติก

หนึ่งในผู้ดูแลเพจ เขาเป็นผู้สื่อข่าวภูมิภาคประจำจังหวัดยะลาและช่างภาพอิสระ หนึ่งในสมาชิกกลุ่ม “The Gang Photo Yala” กลุ่มถ่ายภาพที่รวมตัวขึ้นจากผู้ชื่นชอบการถ่ายภาพในจังหวัด

“ทั้งสามจังหวัด พวกเราบาดเจ็บบอบช้ำมามากพอแล้ว ถ้าคิดจะบันทึกประวัติศาสตร์สักหน้าหนึ่ง เราขอเลือกสิ่งสวยงามแทนคราบวันระเบิดหรือเสียงกระสุน” กลุ่มนักเล่าเรื่องผ่านเลนส์เอ่ยถ้อยคำแฝงด้วยพลัง

“ความทรงจำที่ยังมีอยู่ต่อบ้านหลังนี้ยังคงชัดเจน เมืองที่เต็มไปด้วยรอยยิ้ม และใครต่อใครก็อยากมาสัมผัส ‘ใต้สุดสยาม เมืองงามชายแดน’ สักครั้ง ปัจจุบันแม้ความรุนแรงจะลดลง แต่ยังคงฝากรอยแผลเอาไว้ ผมไม่อยากจะให้ผู้คนจ้องมองร่องรอยแผลเก่าเหล่านั้น” วิชรพงศ์ ทิพย์มณฑิธร เพื่อนช่างภาพเจ้าของพื้นที่เอยกับฉันถึงความรู้สึกที่มีต่อบ้านเกิดและเหตุผลที่อยากใช้ภาพถ่ายเป็นสะพานแห่งความหวัง

“คงไม่มากไปใช่ไหมครับที่ผมจะมีศรัทธากับวันพรุ่งนี้ อยากเห็นบ้านของผมกลับมาเต็มไปด้วยรอยยิ้ม อนาคตขึ้นอยู่กับปัจจุบัน วันนี้เราอาจทำได้เพียงแค่ก้าวเดินช้า ๆ เพราะขาของเรายังไม่มีแรงพอ แต่หากชาวยะลาช่วยกันเดินคนละก้าว เชื่อว่าคงทำให้ความหวังนี้ใกล้ความจริงมากขึ้น”

ฉันเองขอเป็นคนหนึ่งที่จะคอยอ่าน “บันทึกผ่านเลนส์” เช่นเดียวกับชาวบ้านที่นี่

๑,๐๖๕ กิโลเมตร กับเสียงในใจ ที่เปลี่ยงไป

เสียงสังเคื่องติ่มดังมาจากร้านอาหารข้าง ๆ เพื่อนคนหนึ่งแนะนำว่าละแวกนี้เป็นเหมือนจุดนัดพบ ฉันจึงไม่พลาดการมาเยือนร้านกาแฟซึ่งเจ้าของเป็นชาวไทยพุทธ ขึ้นชื่อเรื่องรสมือการชง ดัดกันเป็นร้านอาหารตามสั่ง เจ้าของเป็นชาวไทยมุสลิม ลูกค้านั่งร้านไหน ชาและอาหารก็มาส่งให้ได้

“เราอยู่แบบพี่น้อง ถ้อยทีถ้อยอาศัยกันแบบนี้มานานแล้วคะ จะศาสนาไหนก็คนไทย พี่น้องกันทั้งนั้น” ศิริเนตร ทิพย์มณฑิธร เจ้าของร้านกาแฟที่พลวง กล่าวก่อนแวะไปปรับออร์เดอร์เครื่องดื่มจากลูกค้าในร้านอาหาร

รถแล่นผ่านรถสิบล้อขาวสัญลักษณ์แห่งสันติภาพ ปู่น้ำมันจำลองติดรอบเสา ณ วงเวียนหนึ่งในตัวเมือง ฉันก็ทักว่านี่คงเป็นสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อบอกนัยว่าพื้นที่นี้โยยหาความสงบสุขดั้งเดิมมากเพียงไร

บนสุดปลายฟ้าที่แสนไกลหรือที่ใดสักแห่งตอนนี้ แม่อาจกำลังบ่นหากรู้ว่าลูกสาวคนเล็กแบกเป้พร้อมความสงสัยในความหมายของการมีชีวิต ไปเดินเตร่อยู่ในพื้นที่ที่ใคร ๆ ต่างก็ทำตาโตหวาด ๆ เมื่อพูดถึง จนฉันอยากเห็นสีหน้าแม่บ้างแล้ว แต่คงทำได้เพียงคิดเท่านั้น

แม้คงไม่รู้ว่าตั้งแต่วันนั้น ฉันเฝ้าถามตัวเองอยู่ทุกเมื่อ เชื้อวันถึงคุณค่าของการมีชีวิต การทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพื่อให้ชัดเจนถึงประโยชน์ของการมีชีวิตของเรา ก็น่าจะเป็นวิธีที่ดี แต่จะทำได้อย่างไรฉันเองยังไม่แน่ใจนัก

แต่ตลอดการเดินทางนับพันกิโลที่พาฉันมาพบกับเรื่องราวในแผ่นดินส่วนนี้ ส่งผลให้คำตอบค่อย ๆ ฉายชัดขึ้นในใจ

“ความรักใคร่ซึ่งมีต่อกันช่วยให้ธรรมชาติมีชีวิตสืบเนื่อง ความรักตนเองบังคับให้ต้องรักและคิดถึงผู้อื่น ชาติต่าง ๆ อยู่ร่วมกันได้เพราะคนซึ่งประกอบกันเป็นแต่ละชาติ มีความรักใคร่นับถือกัน” ตอนหนึ่งใน *โลกทั้งผองพี่น้องกัน* โดย มหาตมา คานธี กล่าวถึงวิธีอย่างง่ายที่สุดที่จะนำมาซึ่งสันติ นั่นคือความเสียสละอาหารต่อเพื่อนมนุษย์ ต่อธรรมชาติ และแผ่นดินของตน

แสงแดดสาดกระทบป้ายบอกเลขขบวนรถเร็วที่वल่อง ๑๖๙ แจ่มชัด ม้าเหล็กแล่นผ่านสะพานดำข้ามแม่น้ำปัตตานีซึ่งไหลจากป่าสันกาลาคีรีลงมาหล่อเลี้ยงทุกชีวิตแห่งนี้เนิ่นนาน เสียงหวูดดังก้อง นกหวีดดังเป็นสัญญาณเข้าเทียบชานชาลา รถไฟเคลื่อนตัวเข้าจอด หยุดนิ่ง

ผู้คนที่จากบ้านได้เหยียบคืบสู่แผ่นดินเกิดอีกครั้ง
คำทักทายพื้นถิ่นเปล่งออกมาต้อนรับ

“อัลสลามูอะลัยกุม ขอความสันติสุขจงประสบ
แต่ท่าน” ☐

แต่ผู้หลับใหลทุกท่าน
ขอขอบคุณแหล่งข้อมูลทุกท่าน
สำหรับข้อมูลและแรงบันดาลใจอันล้ำค่า
๓ กันยายน, กรุงเทพฯ

บ้านชีวาศิลป์

อาสาหน้าเสาน้ำเกลือ

ณัฐริยา ไสสีทา

ศุภณัฐ ผากา

ร

มถนนใกล้ทางโค้งไม่ไกลจากศาลเจ้าพ่อมอดินแดง มหาวิทยาลัยขอนแก่น จามจรีใหญ่ยืนต้นสง่างามแผ่กิ่งก้านแตกใบระบายผืนฟ้าเขียวจจ ใกล้โคนต้นจามจรี มีสะพานไม้สีทิมผ่านแดดผ่านฝนหลายฤดูกาลทอดยาวประสานรับกับทางดินที่มียางรถยนต์ผ่าครั่งทาสีเขียว เรียงนบนำบออกชื่อสถานที่ปักเด่นริมรั้วข้างสะพานไม้ด้วยตัวอักษรสีส้มขนาดใหญ่บนพื้นหลังสีขาว “บ้านชีวาศิลป์ มอดินแดง”

บรรยากาศรอบ ๆ บ้านสีงาวมีสถาปัตยกรรมแห่งจินตนาการตั้งเรียงราย อดโอมทำแดดฝนและผู้คนที่สัญจรผ่าน

ภาพวาดฝีมือเด็ก ๆ เส้นงยุกงยุกมีเชือกห้อยแกว่งไกวใต้ชายคานอกบ้าน คล้ายเด็กกำล้งไกวชิงช้า บางส่วนห้อยติดผนังด้านในบ้านที่มองเห็นผ่านกระจกโปร่งตา ในตัวบ้านยังมีอุปกรณ์วาดเขียนเรียนศิลปะ ชุดแสดงละคร เครื่องดนตรี งบเล่น งนม และหนังสือ

ข้างบ้านชีวาศิลป์คือ “**เื้ออนรัก**” (Home of Love) เรือนพักผู้ป่วยเด็ก และญาติ โรงพยาบาลศรีนครินทร์

สวัสดิ์ "ชีวาศิลป์"

วันนี้ข้าพเจ้าได้พบกับเสก-เสกสันต์ วิชัยพล ชายวัยกลางคน ผมเข้มหน้าตาคนคายนัยมีใส่เสื้อผ้า รองเท้า และนาฬิกาสีขาว เพื่อให้ดูเป็นมิตรกับเด็ก ๆ เขาเป็นเสาหลักของกิจกรรมบ้านชีวาศิลป์ เป็นนักการละครและมีประสบการณ์การทำกิจกรรมกับเด็ก ๆ มานานพอสมควร

บ้านชีวาศิลป์ มอติแดง เกิดจากความปรารถนาดีของ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ภพ โกศลรักษ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลเด็กป่วยเรื้อรัง คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่เล็งเห็นความสำคัญของการทำกิจกรรมศิลปะบำบัดเพื่อเยียวยาสุขภาพจิตของผู้ป่วยเด็กเรื้อรังโดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาและจิตอาสาได้เข้าร่วม และเพื่อจัดตั้งกลุ่มที่สามารถทำงานอย่างต่อเนื่อง จึงขอปรับปรุงบ้านพักอาจารย์หลังหนึ่งให้เป็นสถานที่ตั้งของบ้านชีวาศิลป์ ภายใต้การกำกับดูแลของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

หลังจากเปิดบ้านเป็นทางการเมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๓ ตามวิสัยทัศน์ว่า "นวัตกรรมการบูรณาการการแพทย์กับกระบวนการศิลปะ เพื่อการเยียวยาจิตใจและสร้างเสริมศักยภาพของเด็กและเยาวชนที่มารับการรักษาในโรงพยาบาลศรีนครินทร์ โดยการสานสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษาและบุคลากรในมหาวิทยาลัยขอนแก่น"

เพียง ๒ ปีต่อมาบ้านชีวาศิลป์ก็ได้รับเลือกให้เป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๕ เป็นต้นมา

เสกเล่าว่ากิจกรรมเริ่มแรกของบ้านชีวาศิลป์คือละครหุ่น ตั้งชื่อว่า "ละครหุ่นเงาหน้าเสาน้ำเกลือ" เพราะใช้เสาน้ำเกลือเป็นตัววางฉาก ผ่านไปประมาณ ๓ เดือนมีผู้สนใจมากขึ้นจึงพัฒนาให้เป็นละครที่มีหุ่นเชิดและคนแสดงร่วมกัน ต่อมาจิตอาสามากขึ้นกิจกรรมก็หลากหลายขึ้น เช่น ประดิษฐ์ของเล่น วาดภาพระบายสี ร้องเพลง ฯลฯ

การทำกิจกรรมจะเลือกสิ่งที่จิตอาสาและผู้ป่วยมีส่วนร่วมได้ไม่ยากและไม่รบกวนกระบวนการรักษา แต่ละครกิจกรรมมีระยะทดลองเพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมและความต่อเนื่อง หากร่วมกันประเมินแล้วพบว่าสามารถทำต่อได้ก็จะจัดลงในตารางประจำสัปดาห์

นอกจากกิจกรรมอาสาในโรงพยาบาลแล้ว บ้านชีวาศิลป์ยังอาสาอบความสุขให้แก่สังคมอย่างสม่ำเสมอ เช่น การจัดแสดงละครเวทีตามชุมชนในช่วงปิดภาคการศึกษา การจัดกิจกรรมให้กำลังใจเด็กในสถานสงเคราะห์หรือโรงเรียนคนพิการ การทำงานร่วมกับเครือข่ายจิตอาสาอื่น ๆ ฯลฯ

บ้านชีวาศิลป์หลังเล็ก ๆ ในมหาวิทยาลัยแห่งนี้จึงเป็นแหล่งรวมและจุดนัดหมายของจิตอาสา นานาชาติ หลากเพศหลายวัย หมุนเวียนมาแบ่งปันความสุข

ภาษาแม่ประจำใจ

ยามสายวันอังคารเหล่าจิตอาสาจรดมาเตรียมอุปกรณ์ที่บ้านชีวาศิลป์ วันนี้ข้าพเจ้าขอสมัครเข้าร่วมขบวนการจิตอาสาด้วยคน เราจะไปทำกิจกรรมศิลปะเกี่ยวกับลานเด็กเล่นใกล้ห้องตรวจผู้ป่วยเด็ก โรงพยาบาลศรีนครินทร์ จะชวนน้อง ๆ ที่มารอตรวจร่างกายและเข้ารับการรักษาให้วาดภาพ ระบายสีด้วยกัน

เราเดินทางด้วยมอเตอร์ไซด์ตามแบบฉบับนักกิจกรรมชาลุมุ่งสู่โรงพยาบาลซึ่งอยู่ไม่ไกลไม่ใกล้จากบ้านชีวาศิลป์นัก เลี้ยวซ้าย เลี้ยวขวา ก็ถึงที่หมายแล้ว

บริเวณหน้าห้องตรวจฯ เต็มไปด้วยลูกเล็กเด็กแดงร้องแงเพราะความเจ็บป่วย สิ่งของที่เรานำมา ไม่ว่าจะเป็นกล่องสี กระดาษวาดภาพ ตุ๊กตา กิตาร์ ดึงดูดหลายสายตา นางฟ้าชุดขาวส่งยิ้มให้เหล่าจิตอาสาในฐานะแขกประจำทุกวันอังคาร เราเริ่มจัดสถานที่ ปูเสื่อผ้าใบ จัดแจงอุปกรณ์ ทดสอบเสียงเครื่องดนตรีและไม่โครโฟน เด็ก ๆ หลายคนดวงตาดูกวาวเคลือบเข้ามาใกล้พร้อม ๆ กับจูงมือคุณพ่อคุณแม่มาด้วยความเขินอาย เด็กบางคนยังพูดไม่เก่งก็ชี้นิ้วบอกให้คุณแม่พาหนูมาใกล้ ๆ

เสียงเพลงจากนักดนตรีอาสาตั้งขึ้นด้วยท่วงทำนองสนุกสนาน เป็นสัญญาณความพร้อมให้เด็กมาร่วมสนุก เด็กบางคนผลอแต่นตามจังหวะ ยิ่งคุณพ่อคุณแม่ปรบมือเชียร์ก็จะเต้นด้วยท่วงท่าที่มากขึ้นจนลืมนว่าตัวเองกำลังป่วย

หลังจากขบวนการพินันนาระบายสีเสร็จก็นำภาพมาให้พี่ ๆ ตัดตามรูปร่าง เด็ก ๆ รอคอย “หุ่นกระดาษ” ผลงานของตัวเองที่กำลังตัดและจะติดก้านกระดาษมันวนคล้ายไม้ลูกโป่งอย่างใจจดใจจ่อ สายตาเต็มไปด้วยความภูมิใจพร้อมลั๊กยิ้มเล็ก ๆ เบือนมุมปาก

“สิงโตเสร็จแล้ว รับไปเลยจ๊ะ”

เด็กชายให้หัวขอบคุณ รีบคว้าเจ้าสิงโตและวิ่งไปอวดคุณแม่ เราใช้ช่วงเวลาระหว่างรอชมผลงานจากเด็กชายคนสุดท้ายพูดคุยกับผู้ปกครอง

เสียงจากคนเป็นพ่อเป็นแม่ที่เห็นลูกเล่นสนุก ยิ้มได้ ตบเป็นเสียงเดียวกันว่า สนับสนุนให้มีกิจกรรมแบบนี้ต่อไปเรื่อย ๆ เพราะศิลปะเป็นยาดีอย่างหนึ่งที่ทำให้ลูกลืมเจ็บลืมป่วย

< บ้านชีวาศิลป์ยินดีต้อนรับ
ถึงสมาชิกประจำและชาวจร

อุปกรณ์น่ารัก ๆ
สำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ
ของบ้านชีวาศิลป์

> การเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ที่ป่วย
ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม
ช่วยสร้างถึงความสุขและรอยยิ้ม

“เวลาที่น้อง
วาดรูป น้องจะ
เพียบจนลืมเก็บ
บางครั้งก็ไม่ต้อง
ให้ยาระวังปวด”

ผลงานภาพวาดจากความตั้งใจ
และความพยายามของน้องจีจ๋า
แม่น้องจะเจ็บป่วยจากโรคร้าย
และต้องอยู่กับอุปกรณ์
เครื่องมือแพทย์รอบตัว

วาดภาพล้มโรค

ยามบ่ายภายหลังห้องอิม สองสาวจิตอาสา นักศึกษาปริญญาโท คณะศิลปกรรมศาสตร์ มุก-ปริยารัตน์ วิชิต และนุ้ย-วรรณนิสา งามะนาศาสตร์ แยกตัวจากจิตอาสาคนอื่น ๆ เพื่อเป็นครูสอนศิลปะให้ผู้ป่วยเด็กในความดูแลพิเศษของศูนย์การุณรักษ์ โรงพยาบาลศรีนครินทร์ ทั้งสองพาข้าพเจ้าไปเยี่ยมน้องจ๊ะจ๋า เด็กหญิง อายุ ๑๓ ปี ซึ่งเข้ารับการรักษาโรคมะเร็งมานานถึง ๔ เดือน กำลังพักรักษาตัวที่หอพักผู้ป่วยวิกฤต (pediatric intensive care)

สุธีรา พิมพ์รส พยาบาลชำนาญการพิเศษประจำศูนย์การุณรักษ์ ผู้ดูแลและติดตามจัดการความปลอดภัยเนื่องจากการรักษา อธิบายความรุนแรงของโรคที่น้องจ๊ะจ๋าเผชิญอยู่ว่า ทำให้ปอดแตกต้องเจาะปอดเพื่อระบายลม ซึ่งทำให้ผู้ป่วยปวดมาก เมื่อจัดการความปลอดภัยได้แล้วต้องดูแลด้านจิตใจด้วย น้องชอบวาดภาพทางศูนย์ฯ จึงทำงานร่วมกับบ้านชีวาศิลป์จัดทำอาสาสมัครมาสอนศิลปะเพื่อช่วยเบี่ยงเบนความกังวลของผู้ป่วยและช่วยทำให้สุขภาพจิตดี

หลังจากใส่เสื้อคลุมสีฟ้าอมเขียวเพื่อป้องกันเชื้อ เราเดินเข้าห้องกระจกหน้าต่างกะทัดรัดที่มีป้ายชื่อผู้ป่วยระบุชัดเจน ภาพแรกที่ข้าพเจ้าเห็นคือ เด็กหญิงในชุดนอนลายการ์ตูนนอนอยู่บนเตียงรอบตัวเต็มไปด้วยเครื่องมือแพทย์ที่ส่งเสียงเป็นจังหวะสม่ำเสมอ มองข้าพเจ้าด้วยสายตาสงสัยได้คิวผูกโบ คนแปลกหน้าผู้มาใหม่แนะนำตัวกับน้องและพ่อแม่ เมื่อเริ่มคุ้นเคย น้องสาวตัวน้อยจึงยื่นขวดโหลเล็กๆ ให้ ภายในมีดาวกระดาษหลากสี

“ให้ครูคนใหม่ค่ะ หนูพับเอง”

น้ำเสียงจริงใจของเด็กหญิงพูดแต่ละคำด้วยความพยายามเอาชนะความวิตกกังวลเนื่องจากอาการป่วยและเครื่องมือแพทย์ คุณแม่แนะนำภาพที่วาดเก็บไว้มาให้ชม ทั้งภาพลายเส้น ร่างดินสอ และภาพที่ระบายสีไม้แล้ว ข้าพเจ้าละสายตาดูจากแฟ้มแล้วมองนักเรียนตัวน้อยกำลังสนทนากับครูอาสาอย่างออกรสชาติ

“วันนี้อยากวาดอะไรคะ”

“หนูอยากวาดลายไทยค่ะ”

“ทำไมอยากวาดลายไทย”

“มันทำหายความสามารถค่ะ”

เด็กหญิงพูดแกมหัวเราะ ทุกคนในห้องพลอยหัวเราะตาม ข้าพเจ้านั่งพูดคุยกับคุณแม่ผู้ดูแลเคียงข้างแก้วตาดวงใจมาตลอด บทสนทนาดำเนินไปพร้อมกับภาพเบื้องหน้า น้องกำลังเรียนวาดภาพกับครู มีคุณพ่อช่วยเหลาดินสอและคอยให้กำลังใจข้างเตียง

“เวลาที่น้องวาดรูป น้องจะเพลินจนลืมเจ็บ บางครั้งก็ไม่ต้องให้ยาระงับปวด น้องรอคอยให้ครูมาสอน จะวาดภาพไปเรื่อย ๆ ได้เห็นลูกมีความสุข แม้ก็มีความสุขด้วย”

ภาพที่น้องวาดเคยได้รับการประมูลจากแพทย์และพยาบาลที่ทราบข่าว น้องจึงเปรย ๆ ติดตลกให้คุณแม่ฟังว่า

“หนูจะวาดรูปไว้เยอะ ๆ เอาไว้ประมูล เอาเงินมาซื้อแพมเพิร์สค่ะ”

คุณแม่มองลูกสาวในชุดสีส้มด้วยความเอ็นดู โบนักรบายนัยมตลอดเวลา

มุก สาวหน้าจิ้มลิ้ม ผมยววยหักคอก สวมชุดเสื้อผ้านักศึกษา ศิลปกรรมทันสมัย ในฐานะครูอาสาที่ผูกพันกับนักเรียนตัวน้อย เป็นเวลาร่วม ๓ เดือนแล้วให้ฟังหลังการสอนว่า ครั้งแรกที่ทราบว่าจะต้องมาสอนเด็กป่วยก็กังวลไม่น้อย เพราะไม่ทราบว่าน้องอายุเท่าไรและประสาทการรับรู้ทำงานได้มากน้อยเพียงใด เมื่อได้พูดคุยจึงรู้ว่าน้องชอบวาดภาพ เป็นเด็กเรียนรู้อย่างรวดเร็วจึงสอนง่าย เพียงแนะนำเทคนิคเล็กน้อยก็ทำตามได้

“ครั้งแรกที่เจอน้องรู้สึกดีใจและรู้สึกแน่น ๆ ที่อกคล้ายจะร้องไห้ สงสารน้องมาก แต่เราต้องเข้มแข็งเพราะอยากทำงานอาสาแบบนี้ เราเห็นการต่อสู้กับโรคร้ายของน้องและการดูแลของพ่อแม่ พวกเขาผ่านมายาวนาน ตอนนี้อาสาสมัครกัน มุกได้รับความสุขจากสิ่งที่ทำ ได้รับความรักจากเด็กคนหนึ่งซึ่งไม่เคยรู้จักกันมาก่อน

“อยากทำหน้าที่ให้ดีที่สุด”

นิทานมันดาลาใจ

“เด็ก ๆ จ๋า มาฟังนิทานกันเถอะ”

ไอ้-จตุภูมิ คำภูมิ นักเล่านิทานประจำบ้านชีวาศิลป์ เล่านิทานด้วยสำเนียงอีสานถูกอกถูกใจเรียกคะแนนได้มากจากเด็ก ๆ หลายคนฟังบางคำไม่ออกหรือไม่เข้าใจก็ยั้งหัวเราะชอบใจในลีลาไม่ธรรมดาของเขา เขาออกท่าทางไม่อยู่นิ่ง เล่าไปกระโดดไป ตัวละครในนิทานมีที่ตัวเขาแสดงและเลียนเสียงได้ทั้งหมด

ไอ้เป็นหนุ่มพนักงานบริษัทซึ่งเคยเข้ารักษาโรคเนื่องจากในสมองที่โรงพยาบาลศรีนครินทร์ด้วยการฉายรังสี ผ่าตัด และทำเคมีบำบัดหรือ “คีโม” นานถึง ๔ ปี การรักษายาวนานทำให้เขาผูกพันกับโรงพยาบาล เมื่อหายขาดและมั่นใจว่าจะไม่กลับมาป่วยอีกเขาจึงอุทิศตนเพื่องานจิตอาสาโดยตลอด ไอ้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของบ้านชีวาศิลป์หลายปีมาแล้ว ด้วยความชื่นชอบร้องเพลง เต้น และเป็นคนเฮฮาอึดอัดดีจึงเข้ากับเด็กได้รวดเร็ว

“ผมเคยป่วยมาก่อน รู้ดีว่าความเจ็บปวดในการรักษาเป็นอย่างไร ผมอยากให้กำลังใจเด็ก ๆ ผ่านจุดนี้ไปได้ ผมตั้งปณิธานว่าจะทำจิตอาสาไปจนกว่าจะหมดแรง จะใช้ลมหายใจนี้ให้กำลังใจน้อง ๆ จนสุดความสามารถ”

สมาชิกแห่งบ้านชีวาศิลป์
แต่งกายเลียนแบบตัวละคร
สร้างสีสันให้กับกิจกรรมเล่านิทาน
และละครหน้าเตียง

ละครหน้าเตียง

ไอ้พูดความตั้งใจด้วยน้ำเสียงหนักแน่นเพื่อยืนยันสิ่งที่ทำมา และจะทำต่อไปในอนาคต

งานอาสาของเขาเกิดจากประสบการณ์ตรง เขาจึงตระหนักเสมอว่ากำลังใจเป็นสิ่งสำคัญมากต่อการเข้ารับการรักษาเป็นระยะเวลานาน สอดคล้องกับในหนังสือเรื่อง *อยู่กับมะเร็งอย่างไร* เป็นสุข ที่เขียนโดยศาสตราจารย์เกียรติคุณ แพทย์หญิงพวงทอง ไกรพิบูลย์ ตอนหนึ่งว่า ผู้ป่วยโรคมะเร็งและครอบครัวจะมีปัญหา ด้านสุขภาพจิตและอารมณ์เสมอ เพราะตกอยู่ในภาวะความกลัว ความเครียด ความกังวล และอาการซึมเศร้า ดังนั้นจึงต้องตระหนักและทำความเข้าใจว่านี่เป็นเรื่องปกติ ต้องช่วยกันประคับประคองไม่ให้เกินเหตุ พยายามรักษาสุขภาพกาย สุขภาพจิต และร่วมกันเผชิญปัญหา

ชายผู้เคยป่วย เคยนอนติดเตียง ไม่เพียงแต่บอกเล่าความรู้สึกด้วยถ้อยคำ เขายังแบ่งปันประสบการณ์ตรงให้แก่วินิจฉัยด้วยการสละตำแหน่งให้ข้าพเจ้าลองเล่านิทานแทน แม้จะเป็นมือใหม่หัดเล่า มีตะกุกตะกักบ้าง แต่ข้าพเจ้าก็ได้สัมผัสถึงความสนใจใคร่รู้ของเด็ก ๆ ที่รอฟังตอนจบของนิทาน... เรื่องนี้จึงสอนให้รู้ว่าเวลามีค่า จงใช้ชีวิตให้คุ้มค่า และกล้าทำสิ่งดี ๆ

“ผู้ชมพร้อมหรือยังครับ ถ้าพร้อมแล้วนับถอยหลังพร้อมกันห้า สี่ สาม สอง หนึ่ง

“ชีวาศิลป์การละคร ภูมิใจเสนอ ละครเรื่อง...”

เสียงปรบมือดังขึ้นพร้อมกับเสียงกีตาร์โน้ตตัวแรก โน้ตตัวที่ ๒ โน้ตตัวที่ ๓ ๔ ๕ เรียงร้อยกันจนเป็นท่วงทำนองเพลงสนุกสนาน ให้ความรู้สึกราวกับหวนย้อนกลับไปตอนอนุบาล เล่นวิ่งไล่จับกับเพื่อนในสนามเด็กเล่น

ชาวชีวาศิลป์จะแปลงร่าง เคลื่อนพลมายังหอผู้ป่วยเด็กเป็นประจำทุกสัปดาห์ วันอังคารและพฤหัสบดีแสดงที่โรงพยาบาลศรีนครินทร์ วันพุธแสดงที่โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น ละครแต่ละวันแตกต่างกันตามสถานการณ์ปัจจุบัน หรือเนื่องในวันสำคัญต่างๆ โดยวางบทให้ผู้ชมมีส่วนร่วมตอบคำถามหรือร่วมแสดงสำหรับหมวกไหมพรมและชุดการแสดงหลากสีเป็นสัตว์ต่างๆ ทั้งไก่ กบ ช้าง จะเข้ นั้น มีผู้ใหญ่ใจดีสักและเย็บมาบริจาคโดยได้แบบมาจากหมวกไหมพรมที่ถักให้น้องผู้ป่วยมะเร็ง ใส่ง่ายถอดสะดวก ระบายอากาศได้ดี และไม่ระคายเคืองผิวเด็ก ๆ

เศก ผู้กำกับฯ และนาถกิจกรรมในร่างที่ช้างสีขาวใจดีอธิบายว่า การละเล่นของเด็กคือการเรียนรู้ความเป็นผู้ใหญ่ผ่านบทบาท

สมมุติ เช่น การเล่นพ่อแม่ลูก ชายของ ตำรวจจับโจร ฯลฯ ดังนั้น การชมละครและได้ร่วมแสดง ร่วมออกความเห็น จะทำให้เด็ก ๆ ค้นพบศักยภาพของตัวเอง ศิลปะจะช่วยให้เขามีความสุขและไม่จมอยู่กับอาการเจ็บป่วย พ่อแม่เมื่อเห็นลูกลุกขึ้นเดิน หัวเราะ หรือยิ้ม ร้องเพลง ปรบมือ ก็ารู้สึกผ่อนคลาย มีความสุข และรอคอยให้ชาวชีวาศิลป์ไปทำกิจกรรมให้ลูก นอกจากจะสร้างผลดีต่อจิตใจของเด็กและผู้ปกครอง ทุกคนยังได้รับข่าวสารนอกรั้วโรงพยาบาลที่ชาวชีวาศิลป์สอดแทรกเข้าไปด้วย

ดนตรีอาสา เฮฮาแก้ป่วย

บ่ายวันพุธของทุกสัปดาห์ ศิลปินชีวาศิลป์จะกระเตงข้าวของ มาพบปะแฟนเพลง เวทีชั่วคราวเล็ก ๆ ตั้งบนทางเดินในหอผู้ป่วย 4ง และ 5ง โรงพยาบาลศรีนครินทร์ แก้อื้อผู้ชมจัดวางขนานทาง เมื่อศิลปินทดสอบเสียง แฟนเพลงก็ทยอยจับจองที่นั่ง บางคนมีที่ประจำติดหน้าเวทีใกล้ศิลปิน บางคนมีที่พิเศษนั่งฟังบนเตียงเพราะเจ็บหนักลุกไม่ไหว

เสียงเพลงบรรเลงต่อเนื่องตามความถนัดของศิลปินที่ หมุนเวียนมาทักทาย โกลัหน้าต่างมีผู้สูงวัยชายและหญิงนั่งฟัง เพลงจากเตียงตรงข้ามกัน แสงสว่างส่องผ่านหน้าต่างกระจกที่มี ผ้าม่านรวบไว้สองด้านกลบรายละเอียดเรือนร่างและใบหน้าของผู้ป่วย ประดูภาพขาวดำ เงานั้นเคลื่อนไหวโยกศีรษะไปตาม จังหวะเพลง ข้าพเจ้าเดินเข้าไปหา ยิ่งใกล้เข้า ดวงตาก็ค่อย ๆ ปรับการรับภาพจนมองเห็นรอยยิ้ม

“มีความสุขและตื่นเต้นมาก”

คุณยายพูดพลางเคาะจังหวะกับเสาน้ำเกลือ

ด้านเวที พ่อแม่สาละวนกับเด็กน้อยที่ลืมนมเจ็บป่วย เด็กชายเริ่มคั่นเคยจึงกล้าเข้าไปใกล้คนแปลกหน้า วิ่งโผล่ไปมาเหมือน อยู่ในสนามหญ้ากว้างใหญ่ แม้มือข้างขวายังมีผ้ากอซพันแน่น แต่กลับเรีงว่า ไม่รู้สึกถึงโรคภัยที่ซ่อนอยู่ ไม่เพียงแค่ว่าเด็กที่รู้สึก สนุกสนานและมีความสุขกับเสียงดนตรีอย่างน่าเอ็นดู พยาบาลที่ หยอดยาใส่ตาให้ผู้ป่วยก็เดินโยกย้ายโซวี่ลีลาด้วยเช่นกัน

“นี่แหละยารักษาใจ”

พยาบาลรุ่นใหญ่กระซิบกับข้าพเจ้าตอนที่เราเดินด้วยกัน

ผู้ป่วยบางคนเห็นจิตอาสาเล่นดนตรีก็รู้สึกคิดถึงเครื่องดนตรี ที่บ้าน ชายวัยรุ่นในชุดสีฟ้ามีตราโรงพยาบาลนั่งเกาที่ตาร์ด้วยความตื่นเต้น ปล่อยนิ้วมือขวาเรีงระบำบนสายกีตาร์และนิ้วมือซ้าย กดหมุดหมายบังคับโน้ตจนจบเพลงก่อนยิ้มกว้างและมอบกีตาร์ คืนเจ้าของ

“อยากให้มาอีกนะพี่ ผมจะรอ”

นิต ลายสีจ ประธานนักดนตรีจังหวัดขอนแก่นและศิลปินอาสาส่วนใหญ่ของบ้านชีวาศิลป์ ร่วมกิจกรรมดนตรีอาสาที่นี่ตั้งแต่เริ่มแรกเผยความรู้สึกเล็กๆ ในฐานะศิลปิน

“แรกๆ ก็ทุกวันๆ เพราะส่วนใหญ่ผู้ป่วยจะรักษาไม่หายและเสียชีวิต มีครั้งหนึ่งหลังจากเราร้องเพลงเสร็จ ผ่านไป ๒ ชั่วโมงหมอโทร.มาบอกว่าเสียชีวิตแล้ว ตอนหลังเราก็ทำได้ ถือว่าเขามีความสุขก่อนสิ้นลม ให้ดนตรีได้รับใช้คนฟัง เราทำหน้าที่เป็นคนร้องเพลงที่ดีก็พอแล้ว”

อ้อย-สุพรรณิ สุขสนิท จิตอาสาส่วนใหญ่ชาวลุยที่ทุกคนในบ้านยกให้เธอเป็น “แม่” คอยรับส่งเหล่าจิตอาสาไปทำกิจกรรมเสมอ ก่อนหน้านี้เธอเคยทำงานอาสากับผู้ป่วยจิตเวช เล่าถึงความผูกพันที่มีต่อผู้ป่วยด้วยน้ำเสียงเป็นห่วงคล้ายเสียงหัวเราะ

“บางรอบเราไม่ไป เด็กก็จะร้องไห้ เคยเล่นอยู่ชั้นหนึ่งเด็กอีกชั้นอยากมาหาเรามาก กระซอกสายน้ำเกลือจนพยาบาลต้องยอมให้มา ถ้าเราไปกันเยอะๆ จะแบ่งคนไปร้องเพลงก่อนเดี่ยวละครตามไป บางคนรู้สึกไม่สบายก็ทำให้ผู้ปกครองโทร.มาว่าแม่อ้อยพาพี่มาเล่นดนตรีให้ฟังหน่อย เราก็จะเกณฑ์จิตอาสามาช่วยกัน”

กิจกรรมดนตรีบำบัดแบบบ้านชีวาศิลป์ถือเป็นการแพทย์ทางเลือกแขนงหนึ่งซึ่งนิยมอย่างแพร่หลาย ในบทความวิชาการเรื่อง “ดนตรีบำบัดในผู้ป่วยมะเร็ง” ของ เสาวณีย์ สังข์โสมภณ กล่าวถึงการใช้นักร้องบำบัดร่วมกับการรักษาทางการแพทย์เพื่อดูแลผู้ป่วยไว้อย่างน่าสนใจ จุดประสงค์เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจจากความเจ็บปวดไปสู่ความสุขสบายเพลิดเพลิน เนื่องจากดนตรีที่มีจังหวะเร็ว-ช้า ระดับของเสียงและความดังจะมีอิทธิพลทำให้ร่างกายและจิตใจผ่อนคลาย ความกลัว ความวิตกกังวลลดลง และยังปิดกั้นวงจรการรับรู้ความเจ็บปวด ลดความเจ็บปวดลงได้รวมทั้งดนตรียังเพิ่มแรงจูงใจให้อยากเคลื่อนไหว

ดนตรีจึงช่วยให้ผู้ป่วยรู้สึกผ่อนคลาย มีความสุขสบายมากขึ้น แสดงออกต่อผู้รักษาด้วยดี มีความสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงานผู้รักษา การปรับสภาพอารมณ์และพฤติกรรมไปในทางที่ดี ส่งผลให้การรักษาประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

ละครฉากสุดท้าย

สมาชิกบ้านชีวาศิลป์ต่างเคยผ่านละครชีวิตหลากหลายตอน มาด้วยกัน จิตอาสาทุกคนผูกพันกันฉันพี่น้องและคนในครอบครัว บางคนถือว่าที่นี่เป็นบ้านหลังที่ ๒ บ้างว่าที่นี่เป็นโรงพยาบาลเพราะจะแวะมาขอร่วมวงอาหารเป็นประจำ และบางคนถือว่านี่คือความสุข

เสกย่อนความหลังการทำกิจกรรมซึ่งเขาจำได้ไม่เคยลืม

“มีผู้ป่วยต้องผ่าตัดด่วน พยาบาลเข้ามาเคลื่อนตัวผู้ป่วยออกไปขณะที่เราทำกิจกรรมอยู่ เราตกใจ คิดว่าทำอะไรผิดพลาดให้เด็กอาการหนักขึ้น อีกครั้งหนึ่งเราทำกิจกรรมเสร็จแล้วก็สัญญาว่าจะมาพบกันอีกในสัปดาห์หน้า แต่พอเราไปน้องก็จากไปแล้ว เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นบ่อย”

ผู้นำกิจกรรมซึ่งผ่านมาทุกสถานการณ์บอกว่า การทำงานแบบนี้ต้องเข้าใจความเป็นมนุษย์ การป่วยหรือเสียชีวิตเป็นเวลาของแต่ละคน วันหนึ่งเราก็อาจป่วย วันหนึ่งเราก็ต้องจากโลกนี้ไปเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นเราต้องดูแลตัวเองและคนรอบข้างให้ดีที่สุด

สิ่งแน่นอนที่สุดคือวันนี้ ถ้าเรามีสิ่งดี ๆ ที่คิดที่ฝันไว้ว่าจะทำให้ลงมือทำเลย

การรักษาโรคมีหลายวิธีแตกต่างกันตามอาการและสภาพจิตใจของผู้ป่วย สำหรับบ้านชีวาศิลป์ พวกเขามีความเชื่อร่วมกันว่าศิลปะสามารถเยียวยาทุกคนได้ พวกเขาเชื่อในพลังการแบ่งปันกำลังใจ

แม้จะวัดผลด้วยสถิติการหายจากโรคไม่ได้ แต่รอยยิ้มและเสียงหัวเราะยังคงดังขึ้นทุกครั้งที่ทำกิจกรรม ๓

< เหล่าศิลปินชีวาศิลป์
กำลังซ้อมดนตรี
กับริวณหน้าบ้าน
ก่อนออกไปพบกับ
แฟนเพลงในช่วงบ่าย

ภา

ทครั้งที่คิดถึงความทรงจำครั้งเก่า ฉันจะเปิดอัลบั้มภาพสมัยเด็กนั่งดูอดีตผ่านภาพถ่ายสีจาง หลายเรื่องราวเมื่อเยาว์วัยมีภาพชายสูงวัยสวมกางเกงทากิ้วผ้าขาวม้าคาดเอวรวมอยู่ด้วย

พ่อแม่ของฉันเป็นข้าราชการที่ต้องทำงานก่อนเคารพธงชาติและเลิกงานย่ำเย็นทุกวัน พี่ชายที่เกิดก่อนฉัน ๓ ปีถูกส่งเข้าศูนย์เด็กเล็กเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนชั้นอนุบาล เนื่องจากพ่อแม่ของฉันเป็นแพทย์ที่แต่งเข้าบ้านภรรยา วัยเด็กของฉันจึงลุกอยู่กับตาตลอดทั้งวัน

ฉันมีช่วงเวลาที่หลากหลายร่วมกับปู่ ย่า ตา ยาย บางช่วงไม่ได้ถูกบันทึกเป็นภาพถ่าย หากแต่ทั้งหมดถูกบันทึกไว้ในความทรงจำตลอดมา ถึงกระนั้นก็ไม่ใช่วันเพียงคนเดียวที่ผูกพันกับผู้สูงอายุในครอบครัว

สูงวัย สบายดี

เมื่อสมาชิกผู้สูงวัยได้จากไป
ครอบครัวจะส่งคืนอุปกรณ์
สิ่งของจำเป็นที่ยืมไป และบางครั้ง
ยังบริจาคสิ่งของให้แก่ศูนย์ของ
forOldy Project อีกด้วย
ในภาพ อรบุษ เลิศกุลติลก (งวาสุด)
ผู้ก่อตั้ง forOldy Project

**forOldy
Project**

มีสโลแกนว่า
“สูงวัยอย่างสง่างาม
เจ็บอย่างสบาย
จากไปอย่างสงบ”

เพื่อผู้สูงอายุ

“เราโตมากับอาก อาม่า จึงรู้สึกดีกับการอยู่ใกล้ผู้สูงอายุ เพราะได้รับความรัก ความอบอุ่น และได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์จากท่านด้วย”

อรนุช เลิศกุลดิลก สตรีวัย ๕๕ ปี เป็นคนหนึ่งที่มีโอกาสคลุกคลีกับผู้สูงอายุตั้งแต่เด็ก เธอเกิดที่อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา อาศัยอยู่ในครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนขนาดใหญ่ที่มีคนทุกช่วงวัย หลากหลายความสัมพันธ์ตั้งแต่อากอาม่าถึงรุ่นหลาน

อรนุชร่วมทำกิจกรรมเพื่อสังคมตั้งแต่สมัยเรียนชั้นมัธยมศึกษาโดยมีพ่อเป็นต้นแบบ พอเรียนจบจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง จิตอาสาเมื่อสมัครเล่นตัดสินใจระจิงจากน้ำแองน้อยสู่มแม่่น้ำใหญ่ ทำงานเพื่อสังคมอย่างเต็มตัว หลังสนุกกับการทำงานและเผชิญโลกหลายปีทางครอบครัวก็เรียกร้องให้เธอสอบเป็นข้าราชการ อรนุชยอมโอนอ่อนผ่อนตามและได้รับราชการที่การเคหะแห่งชาติ ช่วงเวลานั้นเองเธอมีโอกาสศึกษาทางด้านพัฒนาสังคมที่ประเทศญี่ปุ่น ๑ เดือน อาศัยอยู่กับครอบครัวญี่ปุ่นและเห็นความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตดี ได้รับการดูแลอย่างรอบด้าน ใช้ชีวิตช่วงบั้นปลายอย่างมีความสุข เธอจึงเกิดความตั้งใจว่าสักวันหนึ่งอยากจะทำงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุในเมืองไทย

แรงผลักดันอุดมการณ์ของอรนุชที่สำคัญที่สุดคือพ่อและแม่ “เคยรับปากกับพ่อไว้ว่าจะพาไปกินข้าวที่บางปูอีก แต่เราทำงาน ไม่มีเวลาว่าง ไม่ทันได้พาพ่อไป ท่านก็เสียชีวิต”

ช่วงเวลานั้นอรนุชตัดสินใจเด็ดขาดว่าต้องลาออกจากงาน เพื่อให้มีเวลาอยู่กับแม่ หลังออกจากงานใหม่ ๆ ความคิดที่จะทำงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุก็ชัดเจนขึ้น เธอผันตัวไปช่วยงานเพื่อสังคมกับองค์กรต่าง ๆ อีกครั้ง ขณะเดียวกันก็เริ่มสะสมทุนทรัพย์และแสวงหาความรู้เพื่อกรุยทางสู่งานด้านผู้สูงอายุตามที่ตั้งใจไว้ กระทั่งปี ๒๕๕๖ แม่เริ่มป่วยมากขึ้น เธอจึงตัดสินใจเริ่มโครงการเพื่อผู้สูงอายุ “forOldy Project” อย่างจริงจัง

“อยากทำโครงการที่ได้ดูแลแม่ และได้ดูแลผู้สูงอายุคนอื่นด้วย”

อรนุชรวมกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนแออัดของกรุงเทพมหานคร ได้ทั้งหมดหกชุมชน

“บางครอบครัวยังเก็บขวดขาย กินข้าววัด ผู้สูงอายุบางคนกินข้าววันละสองมื้อ ช่วงสายกับบ่ายแก่ ๆ เขายังลำบากกันมาก เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ๖๐๐ บาท ไม่พอใช้จ่าย”

การดำเนินโครงการเพื่อผู้สูงอายุ forOldy Project ส่งเสริมการรวมกลุ่มและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนเมืองสามเขตหกชุมชน คือ เขตสาทร ได้แก่ ชุมชนหน้าสนามศรยุทธศาสตร์ ชุมชนบ้านมันคงสวนพลู ชุมชนบ้านเอื้ออาทรสวนพลู เขตสายไหม ได้แก่ ชุมชนวัดลุ่มเจริญศรัทธา ชุมชนพูนทรัพย์ และเขตคันนายาว ได้แก่ ชุมชนนวมินทร์ ๔๘ มีผู้สูงอายุในโครงการจำนวน ๒๙๙ คน

โครงการมีสโลแกนว่า “สูงวัยอย่างสง่างาม เจ็บอย่างสบาย จากไปอย่างสงบ” ในรูปแบบสังคมที่เอื้ออาทรและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

อรุณชัยว่า “เรามั่นใจว่าผู้สูงอายุของเรามีความสุข”

forOldy Project ตั้งปณิธานสร้างสุขทั้งกายและใจให้แก่ผู้สูงวัย

สูงวัยอย่างสง่างาม

ภาพหนึ่งถ่ายในช่วงเทศกาลสงกรานต์กว่า ๑๐ ปีมาแล้ว แม้สภาพจะซีดจาง แต่ยังสะท้อนสีหน้าแจ่มใสของผู้ร่วมเหตุการณ์แจ่มชัดเสมือนเพิ่งเกิดขึ้นเมื่อวันวาน

ตาสมวงกางเกงขา กว้างผ้าขาวม้าคาดเอวเหมือนอย่างเคย นั่งบนเก้าอี้หน้าบ้านที่เป็นลานดินโล่ง ลูกหลานหลายสิบคน หิวถึงไปย้อมและถือขันใบเล็กต่อแถวทยอยรดน้ำขอพรจากตา

ฉันจำได้เลือนราง วันนั้นตาชุ่มโชกด้วยน้ำจันทนาวันสิ้น แต่แวตราบังความสุข ผู้สูงอายุจะปรารถนาสิ่งใดเล่านอกจากความใส่ใจของคนในครอบครัว

“ตามสโลแกนสูงวัยอย่างสง่างาม เป็นการสร้างความสุขทางใจให้ผู้สูงอายุ โดยใส่ใจความเป็นอยู่และให้กำลังใจ”

forOldy Project ดำเนินการส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุ

โดยจัดให้มีอาสาสมัครดูแลถึงบ้าน อบรมให้ความรู้และจัดระบบการเยี่ยมเยียนช่วยเหลือผู้สูงอายุในชุมชนเดียวกัน ปัจจุบันอาสาสมัคร ๒๗ คน เยี่ยมเยียนผู้สูงอายุ ๙๓ คน

โครงการจะสำรวจผู้สูงอายุเปราะบาง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่ต้องการการพึ่งพิง เช่น พิกัด ตาบอดหรือมองเห็นเลือนราง อยู่คนเดียว ไปไหนมาไหนไม่สะดวก มีปัญหาารมเฝ้า รู้สึกเป็นทุกข์หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ฯลฯ แล้วจัดอาสาสมัครไปดูแลในลักษณะเพื่อนดูแลเพื่อน

“ทุก ๆ ชุมชนจะมีจิตอาสา ชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีน้ำใจ เขาสมาศร์ใจดูแลผู้สูงอายุ”

อาสาสมัครมีอายุเท่าไรก็ได้ แม้แต่ตัวผู้สูงอายุเองก็เป็นอาสาสมัครได้ โครงการจัดอบรมให้ความรู้ เน้นเรื่องการให้กำลังใจ ดูแลสภาพแวดล้อม ช่วยสนับสนุนสิ่งที่ขาดแคลน โดยมีหลักการสำคัญคือแบ่งเบาภาระครอบครัว

“ให้เขารับผิดชอบครอบครัวเขาด้วย เราไม่ได้ทำหน้าที่แทนแต่ช่วยแบ่งเบาเท่านั้น”

หน้าที่ของอรุณชัยคือ สนับสนุนการทำงานของอาสาสมัคร ช่วยดำเนินการจัดหาสิ่งของที่ขาดแคลน ถ้าใครต้องการอะไรต้องดำเนินการผ่านระบบกลไกของโครงการเพื่อผู้สูงอายุคือผ่านอาสาสมัคร เพราะอาสาสมัครอยู่ในพื้นที่ รู้สภาพความเป็นจริง

“เราเป็นแค่ไปรษณีย์จัดหาสิ่งของไปให้ ส่วนคนมอบคืออาสาสมัครในแต่ละชุมชน”

การทำงานของโครงการ forOldy Project จะลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้สูงอายุในชุมชน พูดคุยกับอาสาสมัคร เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือชุมชนและแก้ไขปัญหาในพื้นที่เป็นไปอย่างใกล้ชิด

อำพร คงวิชา วัย ๔๔ ปี อาศัยอยู่ในชุมชนพุนทรัพย์ เขตสายไหม เป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของตน แม้จะมีสภาพร่างกายไม่สมบูรณ์เนื่องจากขาสองข้างไม่เสมอกัน หากแต่ชวาทนามทางกายภาพไม่ใช่อุปสรรคของการเป็นจิตอาสา

อาสาสมัครผู้มีร่างกายพิเศษเล่าว่า ตนทำหน้าที่ช่วยประสานงานให้ผู้สูงอายุที่ขาดแคลนสิ่งต่างๆ เช่น แพมเพิร์ส และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิต นอกจากนี้ยังเข้าไปพูดคุย ให้กำลังใจ เป็นที่ปรึกษา ทั้งยังช่วยเป็นธุระจัดการเรื่องฉีประดะให้ เช่น พาไปหาหมอ อยู่เป็นเพื่อน ฯลฯ

“ภาวะเราก็มี ทำงานอาสาทีหนึ่งน้อนะ แต่ไม่ท้อ เพราะเห็นคนที่ลำบากกว่า มันเป็นพลังช่วยเติมเต็มเราด้วย”

สีหน้าเมื่อยล้าเพราะภาระที่แบกรับ ทว่าแวตวตวยังวาววับ มีพลังอยู่เต็มเปี่ยม

งานอาสาสมัครไม่มีสิ่งใดตอบแทน นอกจากกำลังใจที่มอบให้กัน ดังนั้นคนกลุ่มนี้ถือเป็นผู้เสียสละที่แท้จริง นี่คือนักตะของผูริเริ่ม forOldy Project

ยายทองกลาง อายุ ๗๘ ปี ผู้สูงอายุในโครงการที่ได้รับ การดูแลจากอาสาสมัครในชุมชนพุนทรัพย์ เขตสายไหม เล่าว่า ลูกหลานเปิดร้านขายของไว้ แต่ตอนกลางวันไปทำงานกันหมด ยายจึงต้องช่วยเฝ้าร้าน

“ส่วนใหญ่มีคนมาคุยด้วยตลอด กลางวันที่ลูกหลานไม่อยู่ ฉันก็ไม่เหงา”

แม่เฒ่ายิ้มสดใสและยังแข็งแรง แวตวตวาววับคงไม่ต่างจาก ครั้งเป็นสาว แม้เวลาล่วงมานานแล้ว

เจ็บอย่างสบาย

ตอนฉันอายุได้ ๙ เดือน ยายก็เสียชีวิตแล้ว สิ่งเดียวที่ช่วย ยืนยันว่าเราเคยมีช่วงเวลาพร้อมกัน คือ ภาพถ่ายสีจางที่เกือบเป็น สีขาวดำ ภาพหญิงชรามุงขาวหม่มขาวโอบเด็กเล็กให้ยืนบนตัก มือเหยย่นกอบกุ่มมือเล็กประคองชันข้าว อีกมือจับทัพพีบรรจง ตักข้าวใส่บาตร เป็นภาพถ่ายเดียวของฉันกับยาย

ภาพอีกใบหนึ่งบันทึกวินาทีที่พ่อพุงยายนั่งในรถ ตอนนั้น ฉันยังไม่เกิด ไม่รู้หรอกว่าพ่อพวยายไปไหน แต่แม่เล่าให้ฟังภาย หลังว่า แม่ตั้งใจซื้อรถยนต์คันที่หลังจากเก็บเงินก้อนได้เพราะอยาก ให้ตายายเดินทางสะดวก พาไปโรงพยาบาลได้ทันทวงที่ รถยนต์ Toyota รุ่น Hilux Mighty-X สีแดงสดจึงเป็นรถคันแรกที่ขับ โหลดเล่นกินฝุ่นแดงบนถนนลูกรังในหมู่บ้าน

ยายได้นั่งรถแดงของแม่ไม่กี่ปีทันก็จากไปอย่างสงบ แม่นี้ก็ภูมิใจอยู่เสมอที่มีโอกาสอำนวยความสะดวกให้ยายในช่วง สุดท้ายของชีวิต

“ตามสโลแกนเจ็บอย่างสบาย เป็นการอำนวยความสะดวก สบายในด้านสุขภาพร่างกายให้แก่ผู้สูงอายุ”

forOldy Project ตั้งร้านคุณตาคุณยายโดยค่านึงว่า เมื่อ สูงวัยและสภาพร่างกายเริ่มเสื่อมถอย อุปกรณ์เครื่องใช้จึงเป็น สิ่งจำเป็นและสำคัญ ทางโครงการจัดให้มีพื้นที่แลกเปลี่ยนอุปกรณ์ เครื่องใช้ของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุและครอบครัวมีทางเลือก

ประหยัดเวลาจัดหา และได้สิ่งของที่ต้องการใช้อย่างรวดเร็ว โดย รับประทานสิ่งของที่มีความสมบูรณ์ไม่น้อยกว่า ๘๐ เปอร์เซ็นต์ มาปรับปรุงให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานแล้วส่งต่อให้ผู้สูงอายุใน โครงการเป็นหลัก

“เราอยู่ในสังคมที่เอื้ออาทรกัน เราเป็นคนกลางที่รับความ ปรารถนาดีจากคนอื่นฝั้งหนึ่งที่พ้อมีกำลังซื้อมาให้คนที่มีกำลังซื้อ น้อย”

กระบวนการแรกเริ่ม คือ รับประทานสิ่งของอันเกี่ยวพันกับ การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น รถเข็น เตี้ยผู้ป่วย ไม้เท้า เสน น้ำเกลือ ถังออกซิเจน เป็นต้น เมื่อเลิกใช้งานแล้วครอบครัวจะส่ง ต่อมาที่ร้านคุณตาคุณยาย ผู้บริจาคบางรายนำของมาส่งให้ถึงที่

แต่บางรายต้องการให้ทางร้านไปรับ อรุษซึ่งตัดสินใจนำเงินบริจาคส่วนหนึ่งมาซื้อรถเก่าไว้ใช้ขนของทั้งจากการรับบริจาคและส่งต่อ

สิ่งของที่รับบริจาคมาแล้วจะนำมาปรับปรุง ซ่อมแซม และทำความสะอาดให้พร้อมใช้งาน จากนั้นให้บริการสามช่องทางคือ เซาระยะสั้น เซาระยะยาว และขายในกรณีที่มีจำนวนมาก

การพาผู้สูงอายุไปทำกิจกรรมนอกชุมชนช่วยให้ผู้สูงอายุที่ต้องอยู่คนเดียวได้ใช้เวลาว่างคลายความเบื่อหน่าย

“หลักการขอ
ธุรกิจเพื่อสังคม
คือเราอยู่ได้
สังคมมีความสุข”

การเซาระยะสั้น เช่นกรณีเซารถเข็นนั่ง ๕ วันแรก วันละ ๒๐ บาท วันที่ ๖ เป็นต้นไป วันละ ๕๐ บาท มัดจำ ๓,๐๐๐ บาท นอกจากนี้ยังมีให้เช่าเตียงผู้ป่วย เครื่องผลิตออกซิเจน ฯลฯ เมื่อคืนสิ่งของหรืออุปกรณ์ในสภาพเดิมจะได้รับเงินค่ามัดจำคืนเต็มจำนวน แต่หากเกิดความเสียหายก็ต้องจ่ายค่าชดเชยหรือซื้อทดแทนตามกฎหมายที่ตั้งไว้ เพื่อให้ดูแลรักษาสิ่งของร่วมกัน

ส่วนการเซาระยะยาว เป็นสิทธิประโยชน์ให้เฉพาะสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุของโครงการเพื่อผู้สูงอายุ มีค่าเช่า/บำรุง ๕๐๐ บาท จนกว่าจะเลิกใช้และนำส่งคืนโครงการ และไม่มีค่ามัดจำ/ค่าประกัน เนื่องจากเป็นสมาชิกและมีอาสาสมัครติดตามดูแลผู้สูงอายุที่บ้านในชุมชนของโครงการ

“พออาสาสมัครแจ้งว่าใครต้องการอะไรเราก็จัดหาให้ ค่าบริการก็ให้อาสาสมัครเป็นคนประเมินสภาพความเป็นอยู่แต่ละครอบครัว ว่าสามารถแบกรับค่าใช้จ่ายได้แค่ไหน

หากคนทั่วไปต้องการความช่วยเหลือ โครงการจะขอสอบถาม สัมภาษณ์ แล้วพิจารณาอีกครั้ง บางกรณีแนะนำให้ลองไปร้องขอจากหน่วยงานในพื้นที่ก่อน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ต่างจังหวัด เนื่องจากการดำเนินการจัดส่งอุปกรณ์ไม่สะดวกนัก

“บางรายอยู่ต่างจังหวัด ขออุปกรณ์มา เราส่งไปให้ แต่เขาไม่ส่งเงินมาทั้งค่าส่ง ค่าของ”

แม้แต่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร บางครั้งสิ่งของถูกส่งต่อจนไม่สามารถตามกลับคืนมา

“เราอยากให้คนไทยได้ใช้ของดี ๆ แบบที่ญี่ปุ่นนะ แต่คงต้องสร้างวินัยในการใช้บริการให้เข้มแข็งก่อน”

เพราะการดำเนินงานมีค่าใช้จ่าย เช่น ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์จัดส่งสิ่งของ ฯลฯ อรุษจึงปรับร้านคุณตาคุณยายให้กลายเป็นธุรกิจเพื่อสังคม มีรายได้พอเลี้ยงตนเอง

“หลักการของธุรกิจเพื่อสังคม คือ เราอยู่ได้ สังคมมีความสุข”

ความตั้งใจหนึ่งของผู้ก่อตั้งร้านคุณตาคุณยาย คือ ตั้งใจจะทำเป็นแฟรนไชส์หรือสาขา คาดหวังให้ธุรกิจเพื่อสังคมนี้นำร่องอย่างมั่นคงและยั่งยืนโดยนำโมเดลนี้ไปใช้ในชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศ ปัจจุบันแฟรนไชส์ร้านคุณตาคุณยายไม่ใช่แค่ความฝันอีกต่อไป เพราะร้านคุณตาคุณยายสาขา ๒ กำลังจะเปิดที่เขตทุ่งครุ ด้วยความร่วมมือของกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่ม Can Do Team ของเขตทุ่งครุ

“เขาทำทุ่งครุโมเดล อยากเห็นชีวิตคนเขตทุ่งครุมีความสุข ร้านคุณตาคุณยายก็จะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความสุขให้คนทุ่งครุ”

แววดตาของอรุษมีประกายแห่งความยินดี เพราะบนเส้นทางเพื่อผู้สูงอายุนั้นเธอไม่ได้เดินเพียงลำพัง เมื่อมีผู้ร่วมอุดมการณ์เป็นเพื่อนร่วมทางไปถึงฝั่งฝัน

จากไปอย่างสงบ

ตาเสียชีวิตตอนฉันอายุ ๘ ขวบ อัลบั้มภาพงานฌาปนกิจของตาในภาพหนึ่งมีชนวนยาวเหยียดตามความยาวของถนนในหมู่บ้าน ธรรมชาติช่างวิจิตรและผู้คนช่างมากมายเหลือเกิน

วันนั้นฉันร้องไห้ ขณะเดียวกันก็รู้สึกอึดอัดใจเมื่อระลึกได้ว่าตาของฉันเป็นที่รักของคนทั่วไป ลูกหลานจัดงานครั้งสุดท้ายให้ตาอย่างใหญ่โต จวบจนเสร็จพิธีผู้คนก็ยังรอสงวิญญานของตาสู่สุคติ

ฉันแฝงตัวอยู่ได้ร่มไม้ใหญ่มองดูกลุ่มควันสีขาวลอยขึ้นจากปล่องไฟ ได้ยินบางคนจับกลุ่มคุยกันว่าถ้าควันไฟเป็นสีขาวแสดงว่าผู้ตายได้ขึ้นสวรรค์ ฉันไม่รู้หรือรู้ว่าตาได้ขึ้นสวรรค์จริงหรือไม่ แต่ฉันแน่ใจว่าตาจากไปอย่างสงบแล้ว

“ตามสโลแกนจากไปอย่างสงบ เป็นการคลายความกังวลให้ผู้สูงอายุ เตรียมความพร้อมสู่วาระสุดท้ายของชีวิต”

forOldy Project เตรียมความพร้อมให้ผู้สูงอายุมีความสุขใจก่อนจากไป โดยตั้งกองทุนอุ่นใจ เพื่อให้สมาชิกได้มอบเงินจำนวนหนึ่งช่วยแบ่งเบาภาระของบุตรหลานหรือญาติมิตรในการจัดพิธีกรรมงานศพของตนเอง ผู้ที่จะเป็นสมาชิกกองทุนต้องมีอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป ปัจจุบันมีสมาชิกกองทุน ๒๔๓ คนจากทุกชุมชนในโครงการ

ผู้จัดตั้งกองทุนอุ่นใจเล่าว่า ได้แนวคิดนี้จากการไปดูงานที่ประเทศฟิลิปปินส์ เขาเก็บเงินสมาชิกเป็นรายปีด้วยจำนวนเงินน้อย เมื่อจากไปก็จ่ายเงินช่วยเหลือให้ โดยผู้สูงอายุบริหารงานเอง กองทุนอุ่นใจนำมาปรับใช้ตรงที่เก็บเงินน้อย แต่เก็บรายเดือนเดือนละ ๒๐ บาท

การเป็นสมาชิกกองทุนอุ่นใจจะต้องเป็นสมาชิกของกลุ่มก่อน ๓-๖ เดือน เพราะไม่ต้องการให้คนสมัครแล้วหายไป อย่างน้อยต้องมาประชุมให้ได้รับรู้การดำเนินงานของกองทุน

“อยากให้สมาชิกมีโอกาสพบปะกันทุกเดือน อยากเห็นการเคลื่อนไหวในชุมชน ให้เขาได้ดูแลกัน จากที่ต่างคนต่างอยู่ งามองว่าเงิน ๒๐ บาท ช่วยทำให้สมาชิกมีเรื่องคุยกัน”

อรนุชเล่าว่า เริ่มระดมทุนตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ โดยจัดทอดผ้าป่าสามัคคีหาทุนทรัพย์ในการก่อตั้ง “กองทุนอุ่นใจ” ครั้งนั้นได้ยอดเงินจำนวน ๑๓๒,๘๔๙ บาท เป็นทุนตั้งต้น

ประโยชน์ที่สมาชิกกองทุนอุ่นใจจะได้รับคือเงินค่าตอบแทนที่คำนวณจากอายุการเป็นสมาชิกตามเกณฑ์ที่กำหนดแต่ละรุ่น และในอนาคตจะมีการประชุมตัวแทนสมาชิกเพื่อพิจารณาผลประโยชน์ที่จะได้รับเพิ่มเติมตามที่มีสมาชิกเสนอมา เช่น พิจารณาเงินสมทบจากกองทุนเพิ่มเติม ช่วยเหลือค่าเดินทางไปหาหมอ ช่วยเหลือค่าอนรถที่โรงพยาบาล เป็นต้น

กองทุนอุ่นใจถือเป็นหลักประกันยามชราให้แก่สมาชิกได้เป็นอย่างดี

อยากให้ผู้สูงวัยสบายดี

“ผู้สูงอายุถึงภาวะที่ต้องได้รับการดูแล ไม่สามารถอยู่โดยอิสระได้”

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อีกไม่นานความต้องการของผู้สูงอายุและปัญหาทางสุขภาพที่เพิ่มขึ้นจะเกินกว่ากำลังการให้บริการทางสุขภาพของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ยากจน

อรนุชเผยความตั้งใจว่า อยากให้โครงการเพื่อผู้สูงอายุ forOldy Project เป็นต้นแบบ หวังให้มีศูนย์ลักษณะนี้ทั่วประเทศทุกตำบล หรืออย่างน้อยภูมิภาคละศูนย์ก็ยิ่งดี จะทำให้ผู้สูงอายุมีจุดรวมตัว มีคนเข้ามาดูแลเรื่องการออกกำลัง ดูแลสุขภาพ มีบริการอุปกรณ์ จนถึงมีอาสาสมัครให้ความช่วยเหลือต่างๆ

“ถ้าสามารถทำได้นะ ประเทศไทยไม่ต้องไปพึ่งใครเลย งานเหล่านี้ไม่ได้ใช้เงินเยอะ แต่ต้องใช้กำลังคนและความใส่ใจเท่านั้นเอง”

เจ้าของ forOldy Project เชื่อว่าไม่ใช่เรื่องยากที่จะสร้างความสุขให้ผู้สูงวัย

ภาพถ่ายของตากับยายประดับใส่กรอบแขวนไว้ข้างผนัง คู่กับภาพถ่ายของปู่กับย่า พวกเขาเสียชีวิตก่อนที่ฉันจะผ่านพ้นวัยเด็ก ฉันจึงเป็นฝ่ายได้รับความรักความใส่ใจเพียงฝ่ายเดียวโดยไม่มีโอกาสได้ดูแลพวกเขาทดแทนเลย

ฉันพลิกอัลบั้มภาพสมัยเด็กกลับไปข้างหน้าแรก ภาพแรกสุดฉายภาพหนุ่มสาวคู่นั่งอุ้มเด็กน้อยไว้ในอ้อมแขน หนุ่มสาวในวันนั้นช่างแตกต่างจากวันนี้เหลือเกิน ไม่ว่าจะเป็ณผมสีขาวยื่นประปราย รอยเหี่ยวย่นตามผิวหนัง น้ำเสียงแหบแห้ง เร็วแรง ถดถอย อีกไม่เกิน ๑๐ ปี พ่อและแม่จะกลายเป็นผู้สูงอายุ ฉันตั้งใจจะทำให้ชีวิตบั้นปลายของพวกเขามีความสุข

อัลบั้มภาพในอดีตปิดลงแล้ว รอเวลาเปิดใหม่อีกครั้งเพื่อบันทึกภาพทรงจำล้ำค่า อีกหลายปีข้างหน้าฉันจะบันทึกภาพถ่ายพ่อและแม่ เป็นภาพผู้สูงวัยที่สบายดี ๓

▲
อุปกรณ์ที่ได้รับบริจาคอยู่ในสภาพที่ยังใช้งานได้
ก่อนจะนำมาซ่อมแซมและทำความสะอาด
เพื่อเตรียมส่งให้สมาชิกที่ต้องการรายต่อไป

< อาสาสมัครเดินเก็บคำสาขากลับในแต่ละเดือน
พร้อมพูดคุยกับผู้สูงอายุในชุมชนด้วยรอยยิ้ม

Trash Hero

เราคือผู้

กลุ่มผู้พิชิตขยะ
ที่กระจายตัวอยู่ทั่วประเทศ
มารวมตัวกันเพื่อกำจัดขยะ
สัปดาห์ละครั้ง พวกเขาคือ
สมาชิกของ Trash Hero

พีชิตชยะ

อธิวัฒน์ อุตัน

กาญจนา สุระประพันธ์

ร้านสะดวกซื้อ

“รับถุงพลาสติกไหมคะ?” เสียงของพนักงานสาวสวยตัวเล็ก ดั่งขึ้นในขณะที่ลูกค้านำสินค้ามาคิดเงิน

“ไม่รับครับ” ลูกค้าตอบแบบรีบ ๆ จ่ายเงินเสร็จแล้วหยิบของออกจากร้านไป

ผมเดินฉีกของพลาสติกหลอดดูดน้ำโยนลงถังขยะ ในถังขยะมีขยะประเภทที่มองเห็นชัดเจนแบบไม่ต้องมานั่งแยก คือ “พลาสติก”

ความทรงจำที่ผ่านมาของผมผุดขึ้น

“พลาสติกจัดว่าเป็นหนึ่งในห้าของขยะที่มีมากในโลก จะสังเกตได้ว่าทุก ๆ อย่างเกือบทั้งหมดในชีวิตประจำวันล้วนมีพลาสติกเป็นส่วนประกอบ

“พลาสติกใช้เวลาย่อยสลายโดยประมาณคือ ๔๐๐-๕๐๐ ปี ย៉ำนะครับว่า ๔๐๐-๕๐๐ ปี โรงงานอุตสาหกรรมผลิตพลาสติกให้เราใช้กันทุกวัน เพราะเป็นวัสดุราคาถูก ผลิตง่าย และสามารถใช้งานได้หลากหลาย แต่ปัญหาในการกำจัดขยะพลาสติกยังคงไม่มีวิธีที่ได้ผลดีที่สุด” หมึก-ศักดาเดช สุดแสง แกนนำประสานงานกลุ่ม Trash Hero Thailand เล่าให้ฟัง

สิ่งที่เรียกว่าขยะมีอยู่ทุกที่ทั่วโลก โดยเฉพาะสถานที่ท่องเที่ยว แหล่งที่มีผู้คนชุมนุมกันมาก ๆ ก็จะมีเจอร่องรอยของการเปลี่ยนแปลง มีขยะเพิ่มขึ้น ขยะบางประเภทเป็นผลดีต่อชุมชนชน นำไปแปรเปลี่ยนเป็นเงินทอง บางประเภทมีผลเสียต่อระบบนิเวศ สัตว์ พืช ได้รับผลกระทบอย่างเลี่ยงไม่ได้

“เวลามองทะเลจากที่ไกล ๆ จะมองไม่เห็นขยะ แต่พอลงไปใกล้ ๆ เราพบขยะมากมาย ช่วงโลว์ซีซั่น (low season) ขยะก็จะถูกคลื่นซัดขึ้นมาติดบนหาด ปัญหาคือขยะพวกนี้ถ้าเราไม่เก็บเวลาน้ำขึ้นสิ่งสกปรกต่าง ๆ ก็จะกลับลงทะเล แล้วลอยไปที่อื่น ๆ เป็นแบบนี้ไปเรื่อย ๆ” แกนนำ Trash Hero Thailand คนเดิมพูด

เริ่มต้นสู่ Trash Hero

เสียงสนทนาของผู้คนในร้านยังคงดำเนินไป เพลงยังคงดังต่อเนื่อง ผมเดินออกมาสูดอากาศข้างนอกร้าน ระหว่างนั่งเล่นโทรศัพท์มือถือ เปิดดูภาพกิจกรรมเมื่อช่วงเย็นที่ทางแฟนเพจของกลุ่ม Trash Hero อัปเดต แกนนำประสานงานกลุ่ม Trash Hero Thailand ก็มาถึงพอดี

ศักดาเดช สุดแสง หรือ “หมึก Trash Hero” อดีตผู้จัดการงานอีเวนต์ ทำงานเบื้องหลังวงการบันเทิง เคยเป็นนักเรียนนอก และทำงานอยู่ที่ออสเตรเลีย เมื่อ ๔-๕ ปีให้หลัง เคยเรียนทำอาหารเป็นศิษย์ของอาจารย์ยังศักดิ์ จงเลิศเจษฎาวงศ์ เจ้าของวลีเด็ด “กินได้ก็กิน กินไม่ได้ก็โยนทิ้งไป”

ผมเริ่มต้นถามถึงที่มาที่ไปของกลุ่ม Trash Hero Thailand ซึ่งเขาเป็นหัวเรือหลักของกลุ่ม

หมึกเล่าย้อนกลับไปในช่วงสมัยแรกเริ่มเก็บขยะว่า เมื่อเรียนจบจากต่างประเทศมีโอกาสไปพักอาศัยอยู่ที่เกาะหลีเป๊ะ เกิดความสนิทคุ้นเคยกับคนในพื้นที่ มีเพื่อนทั้งชาวไทย ชาวต่างชาติ ก่อนจะกลับมาทำงานที่กรุงเทพฯ ต่อเมื่อได้รู้ข่าวว่า โรมัน ปีเตอร์ เพื่อนชาวสวีเดนออกทำกิจกรรมเก็บขยะตามชายฝั่งแถว ๆ นั้น จึงตัดสินใจกลับมาที่หลีเป๊ะอีกครั้งเพื่อมาร่วมเป็นทัพเสริม

“ตอนแรกเริ่มทำกับเพื่อน ๆ และผู้ประกอบการที่เกาะหลีเป๊ะ รวมตัวกันเก็บขยะ ตั้งแต่วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๖ เก็บกันไปครึ่งสองครึ่งจึงเกิดเป็นชื่อกลุ่มว่า Trash Hero Koh Adang (เกาะอาดังในจังหวัดสตูล)

“ในสมัยนั้นเราไม่ได้เก็บขยะในเกาะหลีเป๊ะ แต่เก็บรอบ ๆ เกาะอาดัง เกาะใหญ่ข้างหลังหลีเป๊ะ มีหลายสิบหาด เก็บยังไงก็ไม่หมด เก็บไปเรื่อย ๆ จนเริ่มทำสัญลักษณ์ของกลุ่ม ทำป้ายโปสเตอร์ไปติดตามร้านอาหาร บาร์เพื่อน ว่าเจอกันทุกวันจันทร์ เวลา ๑๐ โมงเช้า เราจะนั่งเรือออกไปร่วมกันเก็บขยะรอบ ๆ เกาะ

“Trash Hero ไม่ได้เปลี่ยนโลก แต่เปลี่ยนคน”

ศักดาเดช สุดแสง
แกนนำประสานงาน
กลุ่ม Trash Hero Thailand

ขยะจำนวนมากที่ลอยมา
เกยตื้นบริเวณชายหาด
ส่วนมากเป็นขยะพลาสติก

แม้อาสาสมัครจะใช้เวลา
เก็บขยะมากน้อยแค่ไหน
แต่ขยะก็ยังมิให้เก็บได้ทุกวัน

ไปกันแบบง่าย ๆ ไม่ต้องมีพิธีรีตองใดๆ ถอดเสื้อ แยกน้ำ แยกผลไม้ คนมากก็ไป คนน้อยสองสามคนก็ไป” หมึกเล่าเรื่องให้ฟัง เหตุที่ต้องนัดกันเก็บขยะในวันจันทร์เพราะเป็นวันที่นักท่องเที่ยวทยอยกลับแล้ว ผู้ประกอบการร้านอาหาร บาร์ โรงแรมที่เข้าร่วมด้วยจึงสะดวก และมีเวลามาร่วมกันเก็บขยะ

คำว่า Trash Hero มาจากงานเทศกาลดนตรีงานหนึ่งในสวิตเซอร์แลนด์ โรมัน ปีเตอร์ เห็นเด็ก ๆ กลุ่มหนึ่งตั้งบูทเก็บขยะแยกขยะอยู่ในงานโดยใช้ชื่อนี้ โรมันชอบและนำชื่อนี้มาสานต่อ ผมเดินหน้าตั้งคำถามเกี่ยวกับการออกไปเก็บขยะ ทั้ง ๆ ที่หน่วยงานที่รับผิดชอบส่วนนี้ก็มีอยู่แล้ว

“มันพบเจอขยะจนชินตา ก็เลยเริ่มชวนเพื่อน ชวนคนรู้จักไปเก็บ เก็บยังไงก็ไม่หมด เพราะฉะนั้นสิ่งที่ทำได้ก็คือการเป็นตัวอย่างและสร้างคนขึ้นมาให้ช่วยเก็บขยะ”

เมื่อทำไปเรื่อย ๆ เริ่มมีคนสนใจในกิจกรรมมากขึ้น ทางกลุ่มจึงใช้การสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดียอย่างเฟซบุ๊กเพิ่มขึ้นอีกทางเพื่อนัดหมายกิจกรรมประจำสัปดาห์ ต่อมาเริ่มมีหลายพื้นที่สนใจติดต่อเข้ามา เสนอให้พื้นที่ของตนได้เข้าร่วมกับกลุ่ม Trash Hero อย่างกลุ่มแรก ๆ ก็จะมีกลุ่มอ่าวนาง เกาะลันตา

การเข้าร่วมกลุ่มง่าย ๆ ด้วยการทำงานแบบไม่มีผลประโยชน์ใด ๆ แอบแฝง ทำงานร่วมกัน ร่วมมือกันไปขอความสนับสนุนจากทางร้านที่อยากช่วยเหลือ อย่างเช่นการทำอาหารให้อาสา รับประทานหลังจบกิจกรรมประจำวัน บางมืออาจไม่ต้องอิม แต่เป็นการนัดเพื่อเจอ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำความรู้จักกัน หวังสร้างความเชื่อมโยงของคนในกลุ่มให้มากยิ่งขึ้น

ชาวต่างชาติที่มาเที่ยวจะรอวันที่ตรงกับนัดหมายของกลุ่ม Trash Hero ออกเก็บขยะ เขาก็จะมาเข้าร่วมกลุ่ม มาช่วยเก็บขยะ ถือว่าเป็นการเที่ยวแบบ Trash Hero ไปในตัว ความสนุกอยู่ตรงที่วันนี้เราจะเจอใครบ้าง อย่างหน้าใหม่มาเจอคนที่ทำอยู่แล้วก็สวัสดีกัน ทำความรู้จัก พูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมองความคิดเห็น

นอกจากการนัดหมายของกลุ่ม Trash Hero ทางโซเชียลมีเดียเราจะสังเกตเห็นสิ่งที่เป็นสื่อประจำกลุ่มได้ง่าย ๆ ตามสถานที่ที่มีการรวมตัว ด้านหลังเสื้อของอาสาคนหนึ่งเขียนว่า

“Every week	ทุกสัปดาห์
We clean	เราทำความสะอาด
We educate	เราให้ความรู้
We change	เราเปลี่ยนแปลง
Join us	มาร่วมมือกัน !”

ข้อความบนหลังเสื้อยืดสีเหลืองของชาว Trash Hero บอกเล่าแนวความคิดของกลุ่มได้เป็นอย่างดี การทำกิจกรรมทุกสัปดาห์ นัดรวมตัวกันเพื่อทำความสะอาด เก็บขยะ ให้ความรู้ในการแยกขยะ คัดสรรขยะที่จะนำกลับไปรีไซเคิลได้ ปกป้องผืนให้รู้จักข้อดีข้อเสียของพลาสติกหรือขยะหลากหลายประเภท

เปลี่ยนแปลงคนให้ลดการเพิ่มขยะในชีวิตประจำวัน สุดท้ายเมื่อคนที่มีความตั้งใจเดียวกันมาอยู่รวมกันจึงเกิดเป็นกลุ่มอาสาสมัครที่ทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือกัน แบ่งปันสิ่งต่าง ๆ

ตลอด ๔ ปีที่ผ่านมา ขยะที่ทางกลุ่มเก็บตั้งแต่แรกเริ่มตอนนี้นับรวมได้ราว ๔ แสนกว่ากิโลกรัม ลองคิดเล่น ๆ ว่าแค่ไม่กี่พื้นที่ที่กลุ่มลงไปเก็บขยะยังมีมากขนาดนี้ แล้วขยะที่ยังคงเหลืออยู่ ขยะในอนาคต จะมีมากขนาดไหน

มีคำทำนายที่น่าจะเป็นจริงบอกว่า ใน ค.ศ. ๒๐๕๐ ปริมาณขยะในทะเลจะมากกว่าจำนวนของสัตว์ แล้วถ้าขยะมีจำนวนมากว่าคนที่อาศัยอยู่บนโลกจะ เกิดอะไรขึ้น !!

กระดานแตกเนื้อ

ตลอดระยะเวลา ๓-๔ ปีที่ผ่านมา กลุ่ม Trash Hero ขยายตัวแตกหน่อเป็นกลุ่มกว่า ๔๐ กลุ่มทั่วโลก แบ่งเป็นในเมืองไทยกว่า ๒๐ กลุ่ม เช่น เกาะลันตา อ่าวนาง บางสะพาน บ้านกรูด หัวหิน เขาหลัก ตรัง บัตตานี เกาะเต่า ไร่เลย์ หาดต้นไทร กระบี่ เกาะพะงัน สงขลา เชียงใหม่ ฯลฯ ส่วนต่างประเทศอีกราว ๒๐ กลุ่ม เช่น อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ลังกาวี มาเลเซีย ปราบ นิวออร์ก ฯลฯ โรมัน ปีเตอร์ คือคนดูแลการเคลื่อนไหวของกลุ่มที่ขยายเพิ่มขึ้นไปในหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก ในนามองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นในชื่อว่า Trash Hero World มีส่วนกระจายเงินบริจาคที่ได้รับมาเพื่อใช้ทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของแต่ละกลุ่ม

ส่วนงานที่จัดแบบอีเวนต์ใหญ่ ๆ เช่น การทำความสะอาดครั้งใหญ่ ๑ วัน หรืองานที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ กลุ่ม Trash Hero จะโบกมือไม่เข้าร่วม ไม่ใช่เพราะความหยิ่งผยอง แต่หัวใจสำคัญของกลุ่มคือการลงมือทำอย่างต่อเนื่อง

“เราไม่รับทำงานเก็บขยะแบบครั้งเดียวเพื่อเป็นข่าว หลายคนในกลุ่มยอมสละเวลา สละเงินทุนในกระเป๋าเพื่อมารวมกลุ่มกันเก็บขยะ และเราไม่อยากให้ชาวพื้นที่หรือชุมชนรอบให้พวกเขาไปเก็บ แต่อยากให้เขามีส่วนร่วมดูแลรักษาพื้นที่ของตนเองด้วย” คำพูดหนักแน่นจากปากของแกนนำประสานงานกลุ่ม

Trash Hero World เป็นชื่อบริษัทที่จัดลิขสิทธิ์ไว้รองรับเงินบริจาคที่สปอนเซอร์มอบให้เพื่อไปใช้ทำกิจกรรมเก็บขยะ มีการตรวจสอบการกระทำผิดเรื่องการเงินของลูกข่ายอย่างเข้มงวดหรือกรณีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจ สามารถถอดพื้นที่นั้นออกจากกลุ่มได้ทันที

“เราประกาศชัดเจนว่าเอาเงินบริจาคไปใช้ในส่วนไหนบ้าง ทุกบาททุกสตางค์เราจะใช้จนหมดให้เหลือศูนย์ ไม่เก็บดอกเบี้ยทุกอย่างต้องโปร่งใสที่สุด”

หมึกบอกว่าปัญหาคือมีกลุ่มที่กำกับแค่ชั่วคราว หรือทำเป็นแฟชั่น เก็บบ้างไม่เก็บบ้าง บางกลุ่มแกนหลักเป็นชาวต่างชาติ

พอลับประเทศบ้านเกิดไปนาน ๆ กลุ่มก็ต้องหยุดไปเพราะไม่มีคนนำต่อ ช่วง ๒ ปีหลังมานี้จึงแต่งตั้งให้เป็นกลุ่มใหม่ยกขึ้น

“ตอนนี้ยังมีรออยู่สี่ห้ากลุ่ม ต้องทดลองงานให้ผ่านโปรฯ ก่อน”

ถ้าการเก็บขยะทำไปด้วยความไม่สนุกก็จะเกิดการเบื่อได้เร็ว สมมุติวันนี้คนน้อยก็อาจไม่ยอมทำและทำให้รู้สึกท้อได้

“ทุกวันนี้แต่ละกลุ่มยังเก็บขยะอย่างต่อเนื่อง อยู่ที่ว่าจะเก็บมากเก็บน้อย บางกลุ่ม ๑-๒ ชั่วโมง บางกลุ่ม ๔-๕ ชั่วโมง จะเก็บขยะเป็นต้นก็ทำได้ เพราะฉะนั้นขยะยังมีอยู่ทุกวัน”

กิจกรรมเก็บขยะช่วยให้คนที่มาทำกิจกรรมลดการสร้างขยะในชีวิตประจำวัน

“บางคนเริ่มคิดใช้ถุงพลาสติกเวลาเข้าซูเปอร์มาร์เกต ใช้หลอดน้อยลงเวลาดื่มน้ำ มีการปรับเปลี่ยนวิถีลดขยะในชีวิตประจำวัน เราอยากให้คนมีวิธีคิดแบบนี้เพิ่มขึ้น”

เขายกเครื่องดื่มข้างกายบรรเทาความแห้งในลำคอ เขาปฏิเสธขวดพลาสติกมาใช้ขวดสเตนเลสกว่า ๔ ปีแล้ว

ชอบแบบเดเดาส์ ๑ เอ็นเอ็น ชอบ ๕๓

๓๐/๐๗/๒๕๖๐ : ๑๖.๐๐ น.

Trash Hero Hua Hin เป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นในพื้นที่หัวหิน นัดรวมพลเหล่าฮีโร่ผู้พิชิตขยะทุกวันอาทิตย์ ผมติดตามเรื่องราวอัปเดตผ่านทางเฟซบุ๊กเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมเก็บขยะในครั้งนี้

“กลุ่มนี้จะเก็บขยะโดยไม่ใช้ถุงดำ แต่ใช้กระสอบแทน เพื่อหมุนเวียนนำมาเก็บขยะในครั้งต่อไป” แกนนำ Trash Hero Thailand พูดคุยกับผมระหว่างทางที่เดินเก็บขยะ

ขยะที่พบเจอวันนี้ส่วนใหญ่ยังคงเป็นพลาสติก ห่อขนม ขวดน้ำอัดลม ที่เกิดจากทั้งนักท่องเที่ยวและการพัดพาเข้ามาของน้ำทะเล บรรยากาศยามเย็นของทะเลหัวหินทำให้การเก็บขยะสนุกสนานอยู่ไม่น้อย แต่เมื่อแอบคิดถึงปริมาณของมันแล้วรู้สึกขำไม่ออก

เขาเล่าว่า “ขยะจากต่างประเทศจะมาจากฝั่งอันดามัน ส่วนขยะในประเทศไทยส่วนใหญ่มาจากอ่าวไทย ขยะชนิดแปลก ๆ ที่เจอส่วนมากพบทางฝั่งทะเลอันดามัน เช่น พวกล้อรถแทรกเตอร์ใหญ่ ๆ ทีวี แม้แต่ตู้เย็นก็เคยมี ครั้งหนึ่งเคยเจอศพสุนัขในกล่องที่บรรจุมาคล้ายโลงศพ”

เป็นเรื่องน่าตื่นตันทึ่งเมื่อครั้งที่พบเจอขยะที่มีชื่อประเทศผู้ผลิตระบุอยู่ตามบรรจุภัณฑ์ มีการแบ่งแยกขยะเพื่อดูกันว่าขยะของประเทศไหนมากที่สุด

ของที่ใช้แล้วทิ้งเราเรียกมันว่าขยะ เกิดจากการใช้งานจน

หมดประโยชน์ เงามักปฏิเสธสิ่งสกปรก แต่ก่อนหน้าที่เราเป็นผู้ผลิตมันขึ้นมา ขยะแปลก ๆ ที่พบเจอต่อให้ใหญ่และหนักมากขนาดไหน สุดท้ายก็กลายเป็นขยะที่เคลื่อนตัวไปเรื่อย ๆ ได้ตราบดีที่ยังไม่ย่อยสลาย

อาสาสมัครช่วยกันกำจัดขยะบนชายหาดอย่างสุดกำลัง กลุ่มคนสี่ห้าคน กำลังช่วยกันดึงเชือกอวนที่ถูกน้ำพัดมาติดหาด พวกเขาบอกว่าเชือกอวนนี้มาจากเรือประมง เมื่อเชือกติดพันกับปะการังชาวประมงจึงต้องตัดออก สัตว์บางประเภทคิดว่าเป็นสาหร่าย บ้างถูกพันรัดร่างจนเสียชีวิตก็มีค่อนข้างมาก เชือกอวนมีขนาดยาวและค่อนข้างหนัก เมื่อถูกทรายทับถมจึงเก็บกู้ยาก อาสาชาวต่างชาติคนหนึ่งวิ่งไปเยี่ยมมีดทำครัวจากร้านอาหารใกล้ ๆ มาตัดเชือก อาสาอีกหลายคนช่วยกันซุด ดึง ทุกคนส่งเสียงเฮดังลั่นเมื่อนำเชือกขึ้นจากทรายได้ และพากันหันมองเล็อดบริเวณเท้าของชาวต่างชาติที่ถูกมีดบาด

“เป็นอะไรไหม” เสียงของหญิงวัยกลางคนดังขึ้น

“no problem เดี่ยวเอาน้ำทะเลล้างก็หายแล้ว” ชาวต่างชาติคนนั้นตอบเป็นภาษาไทย

ทุกคนหัวเราะกันอย่างครื้นเครง

๓๐/๐๗/๒๕๖๐ : ๑๘.๐๐ น.

สรุปจำนวนขยะวันนี้ที่เก็บได้ ๒๐๐ กว่ากิโลกรัม !! ใช้เวลาเก็บขยะเฉลี่ยรวมไม่ต่ำกว่า ๒ ชั่วโมง มีจิตอาสาเข้าร่วมประมาณ ๓๐-๔๐ คน จำนวนหนึ่งเป็นชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่หัวหิน อีกส่วนหนึ่งเป็นชาวไทย ปะปนคละกันไปตั้งแต่เด็ก วัยรุ่นไปถึงวัยกลางคน

พี่เอ็นเอ็นช่วยขยะ

ขยะที่เก็บได้จากการนัดรวมกลุ่มประจำสัปดาห์ บางส่วนถูกคัดแยกส่งให้เทศบาลจัดการ ขยะบางประเภทรีไซเคิลให้นำกลับมาใช้ใหม่ได้

“ทะเลจร” คือผลิตภัณฑ์สินค้าประเภทรองเท้าที่ทำจากขยะ **ดร. ณัฐพงศ์ นิธิอุทัย** หรืออาจารย์อาร์ม แห่งภาควิชาเทคโนโลยียางและพอลิเมอร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ทำงานด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการนำขยะยางมาทำเป็นแผ่นพื้นรองเครื่องเล่นในสนามเด็กเล่น

เมื่อเจอกลุ่ม Trash Hero จากทางเฟซบุ๊ก อาจารย์อาร์มจึงติดต่อขอขยะจำพวกรองเท้า หลัง ๑ ปีเต็มผ่านไป กลุ่ม Trash Hero ก็ติดต่อกลับเพื่อแจ้งจำนวนรองเท้าที่เก็บได้ ๘ ตัน มากกว่าแสนข้าง มากเกินกว่าจะทำแผ่นยางรองเครื่องเล่น อาจารย์อาร์มจึงคิดหาไอเดียใหม่ ๆ เพื่อจัดการกับขยะเหล่านี้

ขยะที่เก็บได้ในกิจกรรมแต่ละครั้ง
มีปริมาณไม่ต่ำกว่า ๔๐ กิโลกรัม
หากเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม
จะมีปริมาณขยะมากกว่า ๑๐๐ กิโลกรัม

> วัสดุ eco brick สามารถนำไป
สร้างโรงเรียนให้แก่เด็กด้อยโอกาส
อีกทั้งยังช่วยลดการใช้พลังงาน
ในกระบวนการกำจัดขยะในชีวิตประจำวัน

ทุกอย่างต้องเปลี่ยนแปลง

“คาดหวังอะไรจากการเก็บขยะแบบนี้”

“เราจะเห็นการเปลี่ยนแปลงเอง มีความสุขตรงที่มองดู
หลาย ๆ กลุ่มเติบโตขึ้น ยังคงเก็บขยะอยู่อย่างต่อเนื่องอดทน
เริ่มจากคนน้อย ๆ ทำไปเป็นตัวอย่าง เดียวก็จะมีคนเข้ามา” หมึก-
แกนนำกลุ่ม Trash Hero Thailand เสริมประโยคสุดท้ายก่อน
จากกัน

การเปลี่ยนแปลงยังคงเกิดขึ้นตลอดเวลา มีทั้งแง่ดีและร้าย
มองเห็นรับรู้กันมาตลอด เราอาจนิ่งเฉยต่อบางการเปลี่ยนแปลง
ได้ แต่ในขณะที่เดียวกันการเปลี่ยนแปลงบางอย่างเราไม่สามารถ
นิ่งเฉย

ในวันที่โลกถูกคุกคามจากการก่อการร้ายในรูปแบบต่าง ๆ
เรามักพบเจอการปรากฏตัวของฮีโร่ที่จะปกป้องโลก วันนี้เราพบ
ฮีโร่อีกกลุ่มที่ไม่ได้มีพลังพิเศษ พวกเขาคือ Trash Hero Thailand
ผู้พิชิตขยะที่มีแค่พลังใจใช้ทำงาน

มดหนึ่งตัวอาจต้องใช้เวลานานถ่ายก่อนน้ำตาลกลับรังนาน
หลายวัน แต่หากมดทั้งรังช่วยกันแบก เดินเรียงเป็นสาย ไม่ถึง
ครึ่งวันก็คังลำเลียงน้ำตาลกลับรังหมด

คนหนึ่งคนที่พยายามเก็บขยะ ไม่อาจเก็บขยะที่มีทั้งหมด
บนโลก แต่หากคนทั้งหมดบนโลกช่วยกันเก็บขยะ และไม่ปล่อยให้
เกิดสิ่งสกปรก เชื่อว่าวันหนึ่งขยะก็จะหมดไป

วันนี้เราเห็นพลังเล็ก ๆ มากมายที่รวมกันเป็น
พลังที่ใหญ่ขึ้น ๆ และการเปลี่ยนแปลงหลังจากนี้จะเป็น
ผลจากความร่วมมือของทุกคนแน่นอน ๓

ปี ๒๕๕๘ กรุงเทพมหานครเป็นเจ้าภาพจัดประชุม One
Young World เวทีผู้นำเยาวชนระดับสากล ในงานมีการแข่งขัน
ไอเดียธุรกิจเพื่อสังคม ทีมของอาจารย์อาร์มส่งประกวดด้วยการทำ
รองเท้าจากขยะทะเล เมื่อข่าวกระจายออกไป ทางสยามเซ็นเตอร์
สนใจติดต่ออยากได้ไปวางขาย

รองเท้าทะเลจรเข้ารอบ ๑๐ ทีมสุดท้าย ได้เงินทุนมา ๕
หมื่นบาท จึงได้เงินมาสมทบช่วยผลิตรองเท้าไปวางขาย

“ตอนขายที่สยามเซ็นเตอร์ เรามีรองเท้าแตะอยู่เก้าคู่ หลาก
ไซส์ ไม่ซ้ำแบบ ขายได้ทั้งหมดเจ็ดคู่ มีสื่อมาทำข่าว หลาย ๆ ที่
สนใจ” อาจารย์อาร์มเล่าถึงวันนั้นให้ฟัง

จากความสนใจที่มากขึ้น การไปต่อของทะเลจรคือการ
ตามหาความรู้จากโรงเรียนสอนวิชาทำรองเท้า จากนั้นอาจารย์
อาร์มได้นำความรู้ไปสอนชาวบ้านอีกทอด โดยได้ “แลกเปลี่ยน”
กับกลุ่มชาวบ้านทำถุงผ้าที่ปัตตานี ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบ
จากความรุนแรงในพื้นที่ ด้วยการสอนทำรองเท้า แลกกับการใช้
ถุงผ้าของชาวบ้านเป็นแพ็คเกจของรองเท้า ใช้เวลาพอสมควร
กว่าชาวบ้านจะยอมเชื่อใจและรับทำรองเท้าให้

อาจารย์อาร์มปล่อยให้ชาวบ้านจัดการเรื่องเงินกันเอง โดย
เริ่มต้นจะขายรองเท้าคู่ละ ๒๙๙ บาท ชาวบ้านจะได้เงิน ๑๐๐
บาทต่อรองเท้าหนึ่งคู่ ที่เหลือคือค่าวัสดุ

“พอมาถึงตอนนี้รองเท้าขายได้มากขึ้น เราก็เพิ่มราคาขาย
ทุกคนก็จะได้เงินตอบแทนที่มากขึ้นตาม” หัวเรือหลักของทะเลจร
ชี้แจงรายละเอียด นอกจากสยามเซ็นเตอร์ ยังมีขายที่หอศิลป์
กรุงเทพฯ และทางเฟซบุ๊กแฟนเพจ Tlejour : ทะเลจร

ทะเลจรตั้งแนวคิดหลักในประเด็นของการรักษาสิ่งแวดล้อม
จึงทำให้ธุรกิจนี้เป็นที่สนใจ เป้าหมายคือการไม่มีขยะที่ใช้ผลิต
รองเท้าอีกต่อไป ซึ่งตอนนี้ปัตตานี จังหวัดบ้านเกิดของอาจารย์
อาร์มก็กลายเป็น Trash Hero Pattani เป็นกลุ่มตัวอย่างในการ
นำขยะมารีไซเคิลให้เกิดประโยชน์ ต่อยอดจากของเหลือทิ้งให้มี
คุณค่ามากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

บ้านหัวทุ่ง

เกษตรอินทรีย์ยุคใหม่ หัวใจแบ่งปัน

แก๊งล-อ่อน "ก๊บน้อย"
ช่วยกันเก็บตัวอย่างดินในพื้นที่
เพื่อนำมาตรวจหาราตุอาหาร
ก่อนจะทำการเพาะปลูก

สิ่งที่ยากที่สุดคือ การเปลี่ยนความเชื่อ ของชาวบ้าน

เกษตรกรอินทรีย์ไม่ให้ผลทันที
เหมือนเกษตรกรเคมี
แต่ผลที่ตามมาคุ้มค่า
ต่อการรอคอย

เฉลิมชัย กุลประวีณ

อาทิตย์ ทองสุทธิ

S

ถกระบะคันเล็กสีแดงเลือดหมูกำลังเคลื่อนผ่านทุ่งนากว้างใหญ่สุดลูกหูลูกตา หลังทุ่งนั้นเป็นภูเขาสูงใหญ่ตั้งตระหง่านไกลเคียงกันสองลูก

ภูเขาลูกหนึ่งคนในพื้นที่เรียกว่า “ดอยหลวง” อีกลูกเรียกว่า “ดอยนาง”

หน้าต่างของรถกระบะเปิดออกรับลมหนาวที่พัดเอื่อยเข้ากระตบใบหน้า จ้างผม หญิงสาวร่างเล็กคุดกะมัดกะแมงกำลังจับรถมุ่งหน้าไปทำงานซึ่งอยู่ห่างไปอีกไม่กี่ไมล์

รถกระบะจับผ่านป้ายบอกทางสีน้ำเงินเข้มบอกชื่อชุมชน “บ้านหัวทุ่ง หมู่บ้านท่องเที่ยวต้นแบบเชิงนิเวศ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่” ก่อนหยุดรถที่หน้าบ้านหลังเล็กชั้นเดียวสีเทาหม่น

พวกเราเดินเข้าไปในบ้าน มีข้อความสีงาบอกชื่อสถานที่ “ถิ่นนิยม-- Learning Working Sharing” ที่นี่เป็นเหมือนสำนักงานให้คนภายนอก รวมถึงคนในพื้นที่ได้มาเรียนรู้ ทำงาน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน มีจุดประสงค์คือ การรวมพลคนที่สนใจทำเกษตรอินทรีย์

มล (ซ้ายสุด)
ตั้งใจสร้างเครือข่าย
ของผู้สนใจอยากทำ
เกษตรกรรมอินทรีย์
โดยเปิดรับทุกคน
ที่มีความตั้งใจ ทำจริง
เข้ามาเรียนรู้ผ่านกิจกรรม
ที่รอยินดีแบ่งปัน

“เกษตรอินทรีย์ คือการเกษตรแบบไม่ต้องพึ่งสารเคมี” มล-จิราวรรณ คำขาว อายุ ๓๓ ปี เกษตรกรของชุมชนบ้านหัวทุ่ง บอกกับผม

ครอบครัวของมลเมื่อก่อนก็เคยปลูกข้าวแบบเกษตรเคมี เนื่องจากให้ผลเร็ว ตอนเด็กเธอเคยโดนพ่อแม่ห้ามไม่ให้ลงไปเล่นในไร่ที่ใช้สารเคมี และเมื่อเป็นเกษตรกรเธอเคยตรวจสอบสารเคมีในเลือด ปรากฏว่าอยู่กลุ่มที่เสี่ยง เธอจึงตัดสินใจเปลี่ยนจากเกษตรเคมีเป็นเกษตรแบบพึ่งพาธรรมชาติ

การค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ของเธอเริ่มจากการช่วยงาน **เสริมพงษ์ ทรัพย์ทิพากร** เจ้าของเชียงใหม่แอร์แกนิคฟาร์ม อำเภอเชียงดาว การไปฝึกงานที่นั่นทำให้เธอรู้ว่าการทำเกษตรแบบอินทรีย์ที่ว่ายากและได้ผลผลิตน้อยนั้นมันไม่จริง

นอกจากนี้เธอยังหากกลุ่มคนที่มีความรู้มาช่วยกันแบ่งปันความรู้ตามถนัดให้แก่ชาวบ้านที่สนใจ และตอนนี้เธอเองก็ได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มม่วนใจ๋ ประจำอำเภอเชียงดาว ช่วยกันเผยแพร่ความรู้และสร้างผลิตภัณฑ์พืชผลเกษตรอินทรีย์ให้แก่ผู้บริโภคครบวงจร ปลูก ผลิต จัดจำหน่ายด้วยตัวเอง

หลังจากลองเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์เพราะเห็นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตัวเองแล้ว เธอก็พยายามเผยแพร่การทำเกษตรอินทรีย์แก่คนในชุมชน ให้พวกเขาคิดถึงสุขภาพของตัวเอง และรักษาธรรมชาติไม่ให้เสื่อมโทรมจากสารเคมีไปมากกว่านี้

“ต้องทำให้พวกเขาเห็น” เกษตรกรสาวเน้นประโยคนี้นี้

“ถ้าไม่เห็นว่าการทำเกษตรอินทรีย์ได้อะไร ผลผลิตเป็นอย่างไร ก็ยากที่จะเปลี่ยนให้พวกเขา来做เกษตรอินทรีย์ อาจต้องใช้เวลา แต่ผลที่ตามมาก็คุ้มค่าต่อการรอคอย ทั้งสุขภาพดีของคนปลูกและคนบริโภค ตลอดจนไม่มีสารเคมีตกค้างเป็นผลเสียต่อธรรมชาติ” เธออธิบายเพิ่มเติม

“อยากให้ชาวบ้านมีแรงบันดาลใจในการปลูกพืชแบบเกษตรอินทรีย์ เพราะเขาจะได้รู้ว่ามีผู้บริโภครอซื้ออยู่ และไม่แน่ว่าทำให้พวกเขาอยากพัฒนาตัวเองมากขึ้น” ข้อดีของการทำเกษตรอินทรีย์ได้รับการบอกกล่าวจากเกษตรกรสาวผู้ทำเกษตรอินทรีย์มานานหลายปี

การทำเกษตรอินทรีย์ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะเห็นผลทันทีเหมือนการทำเกษตรเคมี

การทำเกษตรแบบเคมีเกิดสารเคมีตกค้างทั้งในธรรมชาติและผลผลิตที่จะนำมาจำหน่าย ผู้ปลูกและผู้บริโภคได้รับสารเคมีมากขึ้นเรื่อยๆ ยอดผู้ป่วยจากการเกษตรเคมีก็เพิ่มขึ้นทุกวัน

สิ่งที่ยากที่สุดคือการเปลี่ยนความเชื่อของชาวบ้าน ตัวเธอเองต้องทำให้ชาวบ้านเห็นว่าการทำเกษตรอินทรีย์ส่งผลดีต่อธรรมชาติอย่างไร และได้ผลที่ดีต่อตัวเองอย่างไร ชาวบ้านจะได้อยากทำตาม

part time farmer เป็นกิจกรรมที่มลเชิญชวนคนที่สนใจการทำนาอินทรีย์ให้เข้ามาเรียนรู้ ผ่านการเป็นเจ้าของแปลงนา และเก็บเกี่ยวผลผลิตตามที่แต่ละคนปลูก การทำนาอินทรีย์เป็นส่วนหนึ่งของการทำเกษตรอินทรีย์ที่มลต้องการแบ่งปัน เพราะคนไทยกินข้าวเป็นอาหารหลัก การทำนาอินทรีย์จึงเป็นพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง

“ไม่อยากจะให้คนที่มาศึกษาการทำเกษตรอินทรีย์กับเราติดทฤษฎีตามตำราการเกษตร เอาแต่ทำตามที่เราสอน” เจ้าของแนวคิดการทำนาอินทรีย์แห่งบ้านหัวทุ่งกล่าวเพิ่มเติม

เธอบอกว่า “จะสอนให้จากลิ้น จำสัมผัสมากกว่าท่องจำจากตำรา คนที่มาเรียนจะสามารถนำความรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสไปใช้กับพื้นที่ของตน นำไปเพาะปลูกเองได้ ถ้าเอาแต่ท่องจำจะไม่ได้ผล เพราะแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน ต้องประยุกต์”

หลังจากที่คนทยอยกันมาจนครบแล้ว มลพาพวกเขาไปดูแปลงนาที่จะลงมือเพาะปลูก ซึ่งต้องเดินไปตามคันนากว้างเพียงเดินได้คนเดียว มีทางน้ำระหว่างแปลงเป็นอุบสรคบ้าง ต้นหญ้าให้ก้าวผ่านบ้าง สักพักพวกเขาก็มาถึงแปลงนาดูอย่าง

มลเริ่มสอนการดำนาโดยปักต้นกล้าลงในดินเลน ใช้นิ้วหัวแม่มือกดรากให้จมดิน แล้วจึงก้าวถอยหลังปลูกต้นต่อไปตามทีวางแนวไว้

พอได้เห็นเกษตรกรสาวสอนแนวทางการดำนาทำให้ผมคิดว่าการทำงานนาคงไม่ยากนัก จึงขอลองลงมือดำนาปลูกข้าวดูบ้าง สองเท้าจมลงดินเลน พลังก้มตัวเอาต้นกล้าดำลงดิน สักพักเหงื่อไคลก็เริ่มไหลหย้อยตามใบหน้า ดินเลนเป็นอุบสรคต่ออกก้าวเดิน การประมาณแถวที่ปลูกต้นกล้าก็ไม่ง่าย แถวเริ่มเอียงบ้างคดบ้าง ไม่ตรงแนวเหมือนตอนแรก

การทำนาไม่ง่ายเหมือนที่คิด กว่าจะมาเป็นข้าวให้เรารับประทานชามต้องลงแรงอย่างหนัก นี่ขนาดนาแปลงเดียว ผมยังเหนื่อยยากขนาดนี้

อากาศตอนเช้าของอำเภอเชียงดาวกำลังเย็นสบาย มีหมอกลอยกลบยอดดอยหลวงและดอยนางน่ายล

วันนี้พวกเราเข้ามาในป่าใกล้กับดอยนางน่ายล น้ำเงินมีร่องรอยเปรอะเปื้อน สลักอักษรสีขาวว่า “ป่าชุมชนบ้านหัวทุ่งเกิดพระเกียรติ ๗๒ พรรษา มหาราชชา” มีทางเดินเข้าป่าไม่กว้างนัก รอบข้างเป็นต้นไม้ซึ่งมีทั้งพืชคลุมดิน ไม้พุ่ม และไม้สูง ไอน้ำจากสายน้ำที่ไหลมาจากตาน้ำบนยอดดอยนางน่ายลปกคลุมบรรยากาศโดยรอบ

ข้าวจะเป็นอย่างไร
เริ่มต้นจากการคัดเลือกพันธุ์
เพราะหากได้เมล็ดพันธุ์ที่ดี
แม้เพียงเมล็ดเดียว เราก็
สามารถขยายพันธุ์จนได้ข้าว
ที่มีคุณภาพมากมาย

ป่าแห่งนี้เป็นป่าอนุรักษ์ซึ่งชุมชนตกลงร่วมกับราชการในการรักษาป่า ช่วยกันปลูกพืชพันธุ์หายากและสมุนไพรท้องถิ่นกลับคืนสู่ป่า ให้ธรรมชาติดูแลกันเอง

ขั้นตอนการทำเชื้อจุลินทรีย์ให้พืชเริ่มจากรองพื้นด้วยเศษกระสอบ พร้อมกับนำเศษไม้ไผ่แห้งมาขยำให้พอขาด แล้วนำไปไม้และกิ่งไม้ที่กำลัทย่อยสลายมาผสมรำข้าว คลุกเคล้าเข้ากับเศษไม้ไผ่ เติมน้ำตาลทรายที่ละลายน้ำเพื่อเป็นอาหารแรกเริ่มให้จุลินทรีย์ พอคลุกให้ขึ้นแล้วจึงมัดกระสอบปิด นำไปไว้ในตู้ต้นไม้ออร์โธระยะเวลา ๑ สัปดาห์ก็สามารถนำหัวเชื้อนี้ไปใส่ที่รากของพืช

การทำจุลินทรีย์ไม่ยากนัก แต่นักวิจัยสาวเน้นย้ำการใช้ดินในท้องถิ่นตน ไม่ให้นำดินจากท้องถิ่นอื่นมาใช้ เพราะจุลินทรีย์ของท้องถิ่นใดก็จะเหมาะกับการปลูกพืชในท้องถิ่นนั้น

หลังจากพวกเราเก็บซากทับถมของใบไม้และกิ่งไม้เสร็จเกษตรกรสาวก็พาเข้าไปดูในป่าชุมชน เล่าถึงความสำคัญของการให้ธรรมชาติดูแลธรรมชาติ เน้นย้ำให้ชุมชนหันกลับมาดูแลป่าของชุมชนตัวเอง

“การปลูกกาแฟต้องได้รับการดูแลอย่างมาก แต่ถ้ามันอยู่ในป่า แม้ใบจะเป็นโรคบ้างก็ไม่ใช่ปัญหา ต้นกาแฟจะไม่ค่อยมีแมลง เพราะว่าต้นไม้ที่อยู่ข้างเคียงช่วยดูแลกัน” มลบอกกับพวกเราก่อนกลับออกจากป่าชุมชน

ความชุ่มชื้นและเย็นสบายจากป่าไม้ที่หาไม่ได้จากโลกข้างนอกนี้กระมังคือคำตอบของการให้ป่าดูแลป่า ให้ธรรมชาติได้ดูแลกัน และชาวบ้านสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนได้

ทุกสิ่งทุกอย่างเชื่อมโยงถึงกันหมด การทำนาอินทรีย์อาจทำคนเดียวได้ แต่ถ้ามองให้ลึกกว่านั้นการทำนาอินทรีย์ต้องพึ่งพาน้ำจากป่าต้นน้ำของชุมชน ซึ่งป่าชุมชนจะดีได้ก็เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนนั่นเอง

การทำเกษตรแบบอินทรีย์แม้จะต้องอดทนตั้งแต่เริ่ม ทนรอผลผลิตซึ่งไม่รวดเร็วอย่างการทำเกษตรแบบเคมี แต่เธอก็อยากให้ลองเทียบผลกระทบทั้งจากการปลูกพืชผักแบบอินทรีย์และแบบเคมี ผ่านการทำโครงการที่ใช้ผลผลิตในพื้นที่เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย และการเปิดรับคนภายนอกเข้ามาทำเกษตรอินทรีย์

ที่ขาดไม่ได้คือการปลูกฝังเยาวชนรุ่นใหม่ทั้งในและนอกพื้นที่เพื่อส่งต่อการทำเกษตรอินทรีย์และเผยแพร่ภูมิปัญญาพื้นบ้านผ่านกลุ่มถื่นนิยม

เด็ก ๆ กลุ่มถื่นนิยมชั้นรกรกระบะคันเล็กสีแดงเลือดหมูพร้อมกับวางอุปกรณ์การทดลองไว้หลังรถ ก่อนรกรกระบะจะเคลื่อนผ่านทุ่งนากว้างใหญ่สุดลูกหูลูกตา หลังทุ่งนั้นเป็นภูเขาสูงใหญ่ตั้งตระหง่านไกลเคียงกันสองลูก

มองผ่านหน้าต่างรถ ผมเห็นพื้นเบื้องรถไถนาตั้งกลางทุ่ง นึกถึงมล เธออาจดูเป็นคนเล็ก ๆ ในสังคมที่กว้างใหญ่ แต่หากไม่มีคนตัวเล็ก ๆ เช่นเธอ สังคมจะขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างไร ถ้าขาดพื้นที่แบ่งปันประสบการณ์และความรู้เพื่อขับเคลื่อนเกษตรกรและเยาวชนอย่างมล-จิราวรรณ คำชาว ๓

ขอขอบพระคุณ

พื้มล-จิราวรรณ คำชาว
พื้อม-พงศ์พัฒน์ ไสสุวรรณ
พี่ ๆ กลุ่มม่วนใจ
น้อง ๆ กลุ่มถื่นนิยม และ part time farmer ครั้งที่ ๑

เชื่อว่า ระหว่ามบรรทัด : คนพิการ พื้นที่ในมุมมองต่าง

พรไพลิน จิระอดุลย์วงศ์

ณัฐรา รัตนโกสินทร์

W

ถึงบางปะแก้วแล้วช่วยบอกด้วยนะครับ”

เสียงผู้โดยสารคนหนึ่งดังขึ้น ขณะที่รถเบรกแรงจนทุกคนตัวโยน อันจับลูกกรงเหล็กแน่น รู้สึกชีวิตไม่ปลอดภัยเอาเสียเลย รีบกระชับกระเป๋า ก่อนที่มันจะถูกแรงรถเหวี่ยงออกไปเสียก่อน

สายตาผู้โดยสารแทบทุกคนใน “รถกะป้อ” มองกันเล็กน้อยพลางสาย

ศีรษะ อันมองดูทางข้างหน้าลอดผ่านลูกกรง กลัวจะเลยจุดหมาย

จับสายตาไปที่ชายตัวเล็กผิวเข้มผิวดำตรงข้าม เหนียงข้างทางลงรถ กระชับแผงไม้และกระเป๋า แบนบอก นิ่งนิ่งภายใต้แว่นตาดำ ไม่อาจคาดเดาความรู้สึก ในมือถือไม้เท้าแบบพับได้

“ถึงไหนแล้วครับ”

“ป้ายหน้าบางปะแก้วแล้วค่ะ”

อันตั้งลุก-กอดิ่งเมื่อถึงบางปะแก้ว รถเบรกแรงอีกเป็นครั้งที่ ๑๐ ชายผู้สวมแว่นดำค่อย ๆ คลำหาราวจับและลงรถอย่างระมัดระวัง ชายที่นั่งข้าง ๆ พยายามช่วยโดยการยื่นมือออกไป อย่างเก้ ๆ กัง ๆ

“ขอบคุณครับ”

เขาสะบัดไม้เท้าในมือออกกลายเป็นไม้เท้าเต็มรูป เพียงเท้าแตะพื้น รถก็รีบออกตัวแรง ดูเสียงสบตงของคนจับ คนในรถบ้างส่งเสียงในลำคอ บ้างนิ่งเฉย-ซันซา

อันมองตามชายผู้ไม่มีวันได้เห็นแสงสว่าง ถึงแม้ตอนนี้จะเป็นเวลากลางคืน เเขายังคงเดิน ทื่อทึงกึกจนรถพาอันเลยออกไป คนสายตาปรกตัวอย่างอันยังรู้สึกเหมือนวันนี้จะไม่ถึงบ้าน

เสียงรถราดังคึกคัก แต่อันกลับไม่รู้ว่ามันจะเข้ามาเมื่อไร

เสียงของพี่อุดมบอกให้พวกเราเดินตามมา ราวกับว่าเราเป็นลูกเปิดที่เดินตามแม่ แม้แต่ เพื่อนข้าง ๆ ก็ไม่สามารถจับมือไว้ได้ในตอนนี้ มือซ้ายกระชับไม้เท้าขาว ขณะที่อีกข้างก็คลำทางไป กับผนัง ที่บัดนี้เสมือนที่พึ่งสุดท้าย

“มีดเหมือนใครสับชีวิตดวงตาของฉัน”

เมื่อประสาทของการมองเห็นถูกปิด ประสาทสัมผัสอื่นๆ ยิ่งเปิดให้เรารู้สึกตื่นกลัว ความมืดเป็นดั่งท้องทะเล ว่างอวกาศ

อันลอยตัว ซนเปะปะ พยายามเงี่ยหูฟังเสียง มือควานหาที่จับยึด

“ในโลกความจริงที่ไม่มีแม่แต่กำแพงให้ยึดละ เขาอยู่กับอย่างไร”

มือของใครคนหนึ่งสัมผัสที่ข้อแขนของฉัน ดึงให้ไปในทิศทางที่ถูกต้อง

“ผมเป็นผู้เชี่ยวชาญ ในความมืด”

เสียงผ่านดวงตาที่มีขอบของ อุดม อ่อนนาเรณ หรือที่อุดม ชายวัย ๓๘ ปี บอกเล่าผ่านความมืดภายในห้องที่ไม่รู้ขนาด ไม่รู้ แม้กระทั่งว่าตอนนี้ตัวเองกำลังนั่งอยู่ตรงไหน นิทรรศการจำลอง ความรู้สึกของคนตาบอด “Dialogue in the Dark” บนชั้น ๔ ของ ตึกจามจุรีสแควร์ ที่นี่เขาทำงานเป็น guide manager มีสมาชิก ผู้พิการทางสายตาก็ราว ๓๒ คน หลายคนทำไกด์เป็นอาชีพหลัก เช่นเขา ในแต่ละวันจะมีไกด์แปดเก้าคน ผลิตเปลี่ยนวนกันทำ หน้าที่ในแต่ละรอบ

“ผมทำใจอยู่ ๒ ปี อยู่ว่าง ๆ กินแต่เหล้า จมอยู่กับตัวเอง รู้สึกไม่มีคุณค่า”

ความรู้สึกเมื่อต้องสูญเสียการมองเห็นจากอุบัติเหตุ เสียหลักในปี ๒๕๔๗

“วันหนึ่งผมก็รู้สึกได้ว่าคนเป็นพ่อจะเป็นแบบนี้ไม่ได้ เราต้อง ทำงาน ในรายการทีวีมีคนตาบอดที่ทำทุกอย่างเหมือนคนปกติ เดินทางเองได้ มีเพื่อน สามารถอ่านหนังสือ ใช้คอมพิวเตอร์ได้

“ผมไม่ได้ตาบอดคนเดียวในโลก คนตาบอดคนอื่นมีความสุข ได้ แล้วทำไมเราจะทำไม่ได้”

ฉันมองเห็นรอยยิ้ม ทั้งที่ดวงตาไม่สามารถหลุดพ้นจากความมืด แต่ความสุขเหล่านั้นเผยออกมาตามลำเนียง

เมื่อจุดเปลี่ยน...ไม่ใช่จุดจบ

“ที่โรงเรียนสอนคนตาบอด ๑ เดือนนั้นทำให้ผมเรียนรู้การเดินทาง วันสุดท้ายของคลาสผมกลับบ้าน ที่ผ่านมามีครูไปด้วยตลอด แต่ครั้งนี้ไม่มี ผมกลับบ้านคนเดียวได้อย่างปลอดภัย”

“แค่นั้นก็ภูมิใจ รู้สึกว่าชีวิตมีคุณค่า”

“ผมยังมีลูก ลูกที่ไม่เคยอับอายว่าพ่อเป็นคนพิการทางสายตา เขาจะเรียกพ่อตลอด และคอยช่วยเหลืออยู่ข้าง ๆ” ที่อุดม มีงานทำ การเดินทางมาทำงานเป็นเรื่องปกติ แม้ต้องนั่งรถหลายต่อก็ยังมาถึง

“ยังมีคนในสังคมดี ๆ ที่คอยช่วยเหลือเรา แต่ทางเท้าสำหรับคนพิการไม่ได้ช่วยให้ผมเดินสะดวก”

ปลายทางของความมืดฉันมองเห็นแสง เมื่อผมพบกับสิดา สนิทพาพาให้ฉันเดินอย่างรวดเร็ว ไม่ทำในมือสัมผัสพื้นดังก๊อกแก๊ก ไปยังพื้นที่สีเขียวอ่อน เมื่อทาบหับตัวฉันความสว่างเบื้องหน้า ฉาบทาให้ดวงตาฟ้ามัว ฉันหรีตาเล็ก

ดีแคไหนที่มองเห็น

หนึ่งชั่วโมงครึ่งที่อยู่ในสถานการณ์จำลอง ที่อุดมไม่ได้บอก ว่าต้องการให้อะไรกับผู้มาร่วมนิทรรศการ แต่ฉันเข้าใจมากขึ้นทีเดียว

ชายวัย ๓๘ ปีปรากฏตัว เขามีตัวแดง ไม่ใช่คนสูง แต่งตัวดูดีมีเสื้อกั๊กตัวเท เขาขยับแว่นตาออกมา เผยให้เห็นดวงตาสีขาว

“บอดจนลูกตามันฝ่อ มันไม่ได้เข้าน แต่ผมก็ยังใช้ชีวิตอยู่ได้”

บุคคลที่สูญเสียการมองเห็นในทางการแพทย์ คือผู้ที่มีความสามารถในการมองเห็นได้ไม่ถึงร้อยละ ๑๐ เมื่อเทียบกับคนสายตาปกติ มีตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงตาบอดสนิท มีคนที่มองเห็นเลือนรางหรือบอดเพียงบางส่วน ยังสามารถมองเห็นแสง อ่านอักษรตัวพิมพ์ที่ขยายใหญ่ได้ ส่วนที่อุดมคือคนที่สูญเสียการมองเห็นมากจนต้องอ่านอักษรเบรลล์ หรือใช้วิธีการฟังจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

“คนพิการ ไม่ใช่คนผิดปกติ เขาทำได้”

ฉันเปิดประตูเข้าไปในร้านขนมเล็กๆ ย่านราชวิถี ร้าน “60 Plus Bakery & Cafe” สังเกตเห็นอักษรเบรลล์ใต้ชื่อของร้าน หรือแม้แต่เมนูต่าง ๆ ทางเดินภายในกว้างขวางพอจะให้รถเข็นเข้าออกได้สบายๆ ภายในร้านตกแต่งเรียบง่ายด้วยสีขาว

“สวัสดีค่ะ”

เสียงต้อนรับทักทายดังขึ้น ฉันมัวแต่สนใจเลือกหยิบขนมปังสดใหม่ในตู้ ขนมปังแบบที่มีวางขายในร้านยามาซากิ เมื่อหยิบไปที่เคาน์เตอร์เพิ่งสังเกตว่าพนักงานหลายคนที่นี่เป็นเด็กออทิสติก

“ผมอยู่กับโปรเจกต์นี้ตั้งแต่แรกเริ่มเลยนะ”

คริสโตเฟอร์ เบญจกุล หรือคริส อดีตนักแสดงที่เคยประสบอุบัติเหตุจากการจอดรถไปช่วยผู้บาดเจ็บและถูกรถพุ่งชนจนสาหัส บัดนี้เขาในวัย ๔๑ ปี หายดีจนไม่ต้องพึ่งวีลแชร์อีกแล้ว

ร้านนี้เป็นส่วนหนึ่งของอาคาร APCD หรือศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมคนพิการแห่งเอเชียแปซิฟิก (ศพอ.) ในความร่วมมือของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลญี่ปุ่น คริสก็เป็นหนึ่งในพนักงานประชาสัมพันธ์ที่นี่

“ผมอยากช่วยคนพิการ หกเดือนก่อนจะเริ่มโปรเจกต์นี้ ผมทำงานประชาสัมพันธ์ เป็นพิธีกรในการอบรมคนพิการต่างๆ เพื่อให้คนพิการสามารถกลับไปหางานทำได้ ใช้ชีวิตปกติได้ เช่น ผู้พิการทางหู พิการทางร่างกายอื่นๆ”

โครงการนี้เริ่มตั้งแต่ ๒๓ เมษายน ๒๕๕๘ เป็นร้านขนมยามาซากิ ฝึกฝนให้คนพิการสามารถทำงานได้มากกว่าเลือกถูก

จ้างอยู่บ้านรับเงินไปเฉย ๆ ที่นี้เขาได้ค่าแรงวันละ ๓๐๐ บาท แบ่งหน้าที่การทำงานเป็นสองส่วน คือฝ่ายขายและฝ่ายผลิต แต่ว่าถนัดทางไหน บางคนชอบขายก็อาจจะอยากทำงานมบ้าง มีคนควบคุมคุณภาพไม่ต้องห่วงว่าจะไม่อร่อย ที่ร้านมีทั้งผู้พิการทางหู ร่างกายอื่น ๆ จิตเวช และออทิสติก

คนพิการ คือ ผู้ที่มีความผิดปกติ หรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญา หรือทางจิตใจ คือสิ่งที่ส่งผลให้บุคคลนั้นมีความบกพร่อง มีข้อจำกัดในการทำกิจกรรม และมีข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมบางอย่าง ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้จำแนก “คนพิการ” ออกเป็นห้าประเภท คือ ๑. คนพิการทางการมองเห็น ๒. คนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย ๓. คนพิการทางกาย หรือการเคลื่อนไหว ๔. คนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม และ ๕. คนพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ ซึ่งผู้พิการบางประเภทอาจจะไม่ถนัดกับงานบางอย่าง ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการคัดเลือกผู้ร่วมงาน

“คนตาบอดผมว่าจะให้มาขับรถนะ”

เสียงหัวเราะแทรกผ่านบทสนทนาที่แต่งแต้มด้วยอารมณ์ขัน อยู่เสมอ ชายถูกครึ่งออกไปทางฝรั่ง หน้ายิ้มยิ้มอย่างมีความสุข เมื่อเล่าถึงสิ่งที่ได้ทำเพื่อผู้อื่น คนพิการที่เขาเน้นย้ำว่าเป็นคนปกติ

“แต่แรกก็มีครูมาจากญี่ปุ่น มาช่วยเรื่องภาษามือ มาช่วยให้เขาเรียนรู้ในรุ่นแรก ๆ ผิก ๒ เดือนจนรับรู้รายละเอียด หลังจากนั้นส่วนใหญ่จะใช้การเรียนรู้จากการทำจริง ให้เขาได้ฝึกทำเขาก็จะจำและทำได้ รุ่นพี่ก็สอนรุ่นน้อง ปัญหาหนัก ๆ ยังไม่เจอ มีแค่เรื่องเด็กก๊ง”

ปัจจุบันเป็นรุ่นที่ ๓ และมีพนักงาน ๓๐ คน เริ่มจาก ๑๐ คน ๒๐ คน และยังมีต่อไปเรื่อย ๆ หากแต่งบประมาณที่ไม่เพียงพอ รุ่นต่อไปก็คงจะฝึกเพียง ๒๐ คนเท่านั้น พนักงานที่เขาเรียกว่า “เด็ก ๆ” จบโครงการก็จะไปทำงานตามสาขาใกล้บ้าน ปัจจุบันมีสาขาที่ร่วมถึงแปดสาขา ที่ร้านยังใส่ใจเรื่องการอำนวยความสะดวกต่อผู้พิการที่มาซื้อของ มีเบอร์ลบล็อกกินทางและอักษรเบรลล์อยู่ทุกที่ คนตาบอดก็มาซื้อขนมอยู่บ่อย ๆ

จิบแจง เด็กออทิสติกรุ่นแรก เดินตามมาเมียงมองและนั่งลงข้าง ๆ บางครั้งเขาอาจจะฟังเรื่องของตนเองเหมือนเรื่องของคนอื่น รอยยิ้มสดใสแบบเด็กน้อย การทำงานอาจเป็นของเล่นที่มีความสุข

“ผมเคยดูทีวีและอยากสัมผัสน้ำทะเลมาก แต่วีลแชร์ไม่สามารถทำได้ ผมจึงเริ่มหัดเดิน”

อุบัติเหตุในปี ๒๕๔๒ ทำให้คริสโตเฟอร์ต้องใช้ชีวิตบนรถเข็นถึง ๓ ปี สมองโดนกระดูกแตก ประสาทสัมผัสบกพร่อง ลึนไม่ค่อยรับรส หูได้ยินน้อยลง จมูกไม่ค่อยได้กลิ่น สายตาสั้นลง แม้เวลาสัมผัสตัวต้องออกแรงถึงจะรู้สึก กระแทบไปหมดทั้งตัวรวมถึงขาที่ทำให้ต้องนั่งรถเข็น

“ไม่รู้หรือทว่าคนพิการต้องรู้สึกอย่างไร จำได้แต่พอกับแม่บอกให้สู้ ๆ”

“You can do it. You can do it!!”

“หมอกถามว่าพร้อมมั๊ย ผมนึกในใจพร้อมอะไร เอ้า พร้อมก็พร้อม แล้วเขาก็จับร่างกายผมเหยียดออก เคยเจ็บที่สุดในชีวิตใหม่ ผมเจ็บจิตตั้งแต่ข้อเท้าจนถึงสมอง เจ็บจนน้ำตาไหล”

เพราะร่างกายป้องกันตัวเองจากอุบัติเหตุแขนขาจึงงอเข้า การรักษาจึงต้องดึงให้ยืดตรงจนสามารถยืนได้และใส่บล็อกรักษา เขาทำอย่างนี้เพื่อกายภาพ ฝึกเดินจาก ๒๐ รอบเป็นร้อย ๆ รอบ

“ผมมันคนแผลง ๆ อยู่แล้ว แต่เด็กก็คางแตก นิ้วเกือบขาด เพราะเล่นชน แบบนี้พอกับแม่จึงเชื่อมั่นว่าครั้งนี้ผมก็ต้องผ่านไปให้ได้”

ฝึกเดินอยู่ประมาณ ๒ ปี

“เจ็บจนชิน จนอินในหัวใจ...” เขาร้องเพลงพลางหัวเราะด้วยสำเนียงอย่างคนฝรั่ง

“ครั้งแรกที่ผมเข้าเฝ้าฯ พระราชินี ผมนั่งรถเข็นสี่ล้อ ผมบอกพระองค์ว่าปีหน้าจะดีกว่านี้ ปีต่อมาผมใช้วอล์กเกอร์สี่ขา ปีต่อมาเหลือเพียงไม้เท้าอันเดียว ตอนนั้นเดินเข้าเฝ้าฯ สบายแล้ว”

“ใครว่าปาฏิหาริย์ไม่มีจริง เพลงนี้ใครร้องนะ” ชายผิวขาวยิ้มอารมณ์ดีอีกครั้ง

บรรยากาศข้างหน้าเหมือนถูกฉาบทาด้วยสีขาวของแดดยามที่ท้องฟ้ากำลังสดใส โลกไม่ได้มีดมนกินไปนักสำหรับการใช้ชีวิตของคนพิการ

“ที่ญี่ปุ่นเขามีมานานแล้ว สนับสนุนให้ผู้พิการมีงานทำและเป็นระบบระเบียบมากกว่าเราเสียอีก ทางเดินเขาก็เรียบร้อย มีทางเดินสำหรับคนตาบอด การข้ามถนนก็มีเสียงสัญญาณเตือนเพื่ออำนวยความสะดวก คนพิการมาก่อนเสมอ มีทางลาดลงจากรถโดยสารไม่แย่งกันอย่างเรา ลิฟต์คนพิการของสถานีรถไฟปัจจุบันนี้คนขายของใช้เป็นที่ขนสินค้า ผมเริ่มไม่มั่นใจว่าเราสร้างมาเพื่อใครกันแน่ นั่นเป็นสิ่งที่ผมคิดว่าเราควรให้ความสำคัญนะ”

“วันนี้แจงลิ้มชงกาแฟให้คุณคริสนะ” เสียงใส ๆ เอ่ยขึ้นอย่างรู้สึกผิด

“ไม่ใช่ว่าอะไร ฟรุ้งฟรุ้งอีกนะ โอเคมั๊ย” เขายื่นมือไปจับมือของจิบแจงและทำแบบนั้นซ้ำ ๆ อยู่หลายรอบ หน้ากลม ๆ ของจิบแจงกลับมายิ้มเป็น

...

“ไม่ใช่เคยเป็นออทิสติก ถึงตอนนี้...ก็ยังเป็นอยู่”

ฉันทะงักกับคำตอบ รู้สึกเหมือนตัวเองได้พูดอะไรที่ผิดไปเสียแล้ว

วันที่แดดร่มลมกำลังดี บางทีก็มีพายุฝน และสำหรับบางคนมันโหมกระหน่ำจนแทบจำเค้าภาพของบรรยากาศเดิมไม่ได้ ฉันทมองบรรยากาศสีเทา ๆ เบื้องหน้า ไม่มีฤดูกาลเดียวสำหรับมนุษย์

ทำเดินที่ดูกะโผลกกะเผลก ร่างสูงผิวเข้มมองดูเหมือนปกติ อาจมีสำเนียงที่ติดขัดพอให้ฟังออกได้ว่าเป็น “คนพิเศษ” แวดตาไม่อยู่นิ่งนั่นจับจ้องมองหน้าฉันและสิ่งรอบข้าง เหมือนสำรวจว่าเราคือผู้ผิดแปลกที่จะมาจับผิดหรือคาดคั้นถ้อยความที่ว่าดวง

“จริง ๆ แล้ว เราอยากมีเพื่อน”

เขาวางสองมือแนบไปข้างหน้า โนม์ตัวลงมาพูดใกล้ ๆ เหมือนเวลาบอกเล่าความลับข้อสำคัญกับเพื่อนใหม่ ฉันตั้งใจเล็ก ๆ ที่ในเวลานี้เขาก็มองว่าฉันเป็น “เพื่อน” คนหนึ่ง

“คนวัยใกล้เคียงกันอย่างผู้ใหญ่ไม่เข้าใจ เราารู้สึกต้องหาคนที่เด็กกว่า นั่นคือเด็กที่เราสอน และเราก็มองที่ว่าจะเป็นครู คิดตลอดว่าทำอะไรเด็กคนหนึ่งถึงจะได้สิ่งที่ดีที่สุด”

ครูเซาว์คือเด็กออทิสติก วัย ๒๕ ปี ที่เดินตามความใฝ่ฝันช่วงมัธยมฯ ปลายกับการเป็นครู แม้ว่าหนทางข้างหน้าจะมีเมฆก้อนใหญ่ที่เตรียมพร้อมจะปะทุเป็นพายุฝนได้ทุกเมื่อ

“เราอ่อนแอแต่เด็ก ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ ต้องมาอยู่กับญาติแต่เล็ก อยู่ในบ้านที่มีแต่คนคาดหวัง คอยแต่จะเปรียบเทียบเรากับเด็กคนอื่น ๆ เพราะเขาไม่ได้เป็นแบบเราและไม่เข้าใจ จนจบมัธยมฯ และการเรียนที่คณะครุศาสตร์ เอกคณิตศาสตร์ เราก็ค้นพบว่าการทำงานสำหรับเรามันไม่ได้ง่าย ไม่มีใครยอมรับเพราะความพิการของเราถูกใส่ในประวัติ สมัครไป ๕๐ กว่าที่ก็ไม่มีใครรับ จนขอความช่วยเหลือ ในที่สุดจึงได้เป็นครูอัตราจ้าง”

ปัจจุบันเขาสอบบรรจุเป็นครูในโรงเรียนประถมฯ แห่งหนึ่ง สอนเด็กประถมฯ ๑ และ ๓ การสอนในทุก ๆ วันคือความสุข ชอบอยู่กับเด็ก ๆ ได้คุย ได้สนทนทุกวัน ไม่เบื่อเลย

เด็กพิเศษหรือออทิสติก คือผู้มีความผิดปกติของพัฒนาการทางสมองตั้งแต่กำเนิด จะบกพร่องทางพัฒนาการด้านสังคม ภาษา และการสื่อความหมายพฤติกรรม อารมณ์ และจินตนาการ เนื่องมาจากการทำงานในหน้าที่บางส่วนของสมองที่ผิดปกติไป และความผิดปกตินี้พบได้ก่อนวัย ๓๐ เดือน หลายคนมักเข้าใจว่าออทิสติกกับปัญญาอ่อนเป็นภาวะเดียวกัน ซึ่งจริง ๆ แล้วสามารถแยกจากกันโดยการประเมินระดับสติปัญญา ในบางกรณีออทิสติกสามารถมีระดับสติปัญญาสูงกว่าคนปกติและมีความสามารถพิเศษในระดับอัจฉริยะ

“ออทิสติกจะมีความสามารถหลากหลายหรือด้านใดด้านหนึ่งที่โดดเด่นมากกว่าคนอื่นเยอะมาก เช่น ความสามารถทางภาษา การวาดรูป ดนตรี หรือกีฬา เขาจะทำได้ดีกว่าคนอื่น เป็นความสามารถที่ซ่อนอยู่แต่อาจไม่สามารถใช้ได้ อย่างผมจะเป็นเรื่องตรรกศาสตร์เชิงเหตุและผล ผมพัฒนาความสามารถของตัวเองให้หลากหลาย อย่างที่สร้างสรรคกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กในชั้นได้ลงมือทำ”

เขาพูดพลางค้นบางอย่างในกระเป๋า หยิบตัวอย่างใจหยาบๆ ให้เด็ก ๆ ทำส่งให้ฉัน ฉันมองจอทย์และใช้ความคิดราว ๑ นาที มันมีความเป็นไปได้หลายอย่างเลยนะ เขายิ้มเมื่อฉันตอบถูก

“เราใส่ใจเด็กมาก ๆ ถึงขั้นว่าเด็กจะทำอะไรที่เราคำนวณได้ล่วงหน้า และประเมินผลทุกครั้งให้ครอบคลุมกับเด็กทุก ๆ รูปแบบ คิดให้แตกต่างและเน้นไปที่ผลสามด้านในหนึ่งกระบวนการ คือ ทำให้เด็กเก่ง ต้องสามารถทำผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ได้ ทำให้เป็นเด็กดี คือ ต้องเคารพกติกาในการสอนของเรา และเป็นเด็กที่มีความสุข คือ ต้องไม่รู้สึกหงุดหงิด เหนงา เคร้าส์ร้อย ต้องสนุกและเป็นธรรมชาติ ผมคิดว่าจะช่วยพัฒนาเด็กให้มีศักยภาพสูงสุด

“คงเพราะผมเป็นคนซาดรัก ผมถึงอยากเห็นเด็กมีความสุข” เวลาที่เขาพูด เหมือนเด็กน้อย ๆ

เวลาที่เขาอธิบายและฉันพยักหน้า เขาดูมีความสุข เหมือนเด็ก ๆ ที่ได้รับคำชื่นชม ซึ่งก็เป็นจริงอย่างนั้น

“ปัญหาของผมคือการจัดการอารมณ์ที่ผิดปกติและการเข้าถึงจิตใจคนอื่น เวลาเรารู้สึกเครียด ต้องอดทนให้ผ่านไปได้ในช่วงอารมณ์อี๊ดอ๊ด หงุดหงิด”

“ฉันจะทำยังไงดี” เขาจะคิดแบบนี้ทุกครั้งที่สับสน

“ถ้าไม่จัดการ ไม่ระบาย มันยากมากเลยนะ บางทีสอนเด็กเราต้องควบคุมอารมณ์ ถ้าสมาธิเราหลุดก็จะสอนเด็กไม่ได้ ต้องเตรียมการสอนและบริหารจัดการเวลาว่าใน ๑ ชั่วโมงนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง ด้วยความที่เราเป็นคนชอบคิด เราก็หาที่ระบายด้วยการเขียน มีบทความในพันทิปหลายเรื่องที่ผมเขียนอธิบายเรื่องเด็กออทิสติก มีคนสนใจอ่านเยอะมาก”

อาจเพราะครูเซาว์เข้าใจเด็ก ทุก ๆ กระบวนการเรียนรู้จึงแฝงด้วยจุดประสงค์ที่ทำให้เด็กพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีหลายบทเรียนที่คิดขึ้นมาแล้วประสบความสำเร็จ เช่น บทเรียนง่าย ๆ ให้เด็ก ๆ แลกบัตรคำกับเพื่อนและคัดลอกเก็บไว้เป็นของตัวเอง เป็นการฝึกให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม และเดินออกไปเพื่อหาความรู้ ไม่ใช่การนั่งรอให้ครูป้อนความรู้เพียงอย่างเดียว แม้ตอนนี้ที่โรงเรียนอาจยังไม่เห็นคุณค่าของบทเรียนเหล่านี้ แต่ในระยะเวลาหนึ่งนี่คือสิ่งที่เด็ก ๆ ควรจะได้รับ และครูเซาว์กำลังพยายามทำสิ่งนั้นกับการศึกษาตั้งแต่ช่วงวัยเด็ก

“เราไม่ควรทิ้งเขา แต่ก็ไม่ควรอึด ไปพร้อมกันมันอาจจะลำบากสักหน่อย แต่เราก็จูงมือเพื่อเรียกกำลังใจพร้อมที่จะฝ่าไปให้ได้ เพื่อผลักดันให้เด็ก ๆ ก้าวไป เราไม่เคยพูดว่าหนทางข้างหน้าสำเร็จแล้วเป็นอย่างไร แต่สิ่งที่น่าสนใจคือด้านต่าง ๆ ที่ต้องฝ่าฟันต่างหาก”

นั่นคือสิ่งที่ครูเซาว์ต้องการและทำแบบนั้นมาตลอด

“การที่ได้เห็นโลกในมุมมองที่มืดที่สุดมาแล้วและผ่านมันมาได้ แต่ก็ไม่เคยลืมในมุมมองนั้น เมื่อช่วยคนอื่นให้ผ่านมุมมอง มันก็ภาคภูมิใจ ความอดทนช่วยให้ ให้เวลามันไหลแล้วเวลามันจะช่วยเอง”

มีเด็กพิเศษในห้องเรียนมากขึ้น แฝงมาโดยที่บางครั้งพ่อแม่ยังไม่รู้ว่าลูกเป็นเด็กพิเศษ ในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา ทั่วโลกพบเด็กออทิสติกเพิ่มขึ้นอย่างมาก เช่น ในสหรัฐอเมริกา ปี ๒๕๕๓ พบ

เด็กออทิสติก ๑ คนต่อเด็ก ๘๘ คน ในขณะที่ประเทศไทยเมื่อปี ๒๕๔๗ พบถึงร้อยละ ๐.๑ ในเด็กอายุ ๐-๕ ปี และปัจจุบันคาดว่า มีเด็กไทยอายุ ๐-๑๘ ปี มีอาการออทิสติกเกือบ ๒ แสนคน

ซึ่งเด็กพิเศษเมื่อมาเรียนร่วมกันจะมีการเรียนรู้ซ้ำกว่า พฤติกรรมก็แตกต่างกัน จึงต้องได้รับการดูแลมากกว่าเพื่อน ย่อยงานให้เขาด้วยคำสั่งเยอะขึ้น เพื่อให้เขาทำงานเหมือนเพื่อนได้ นอกจากนี้เด็ก ๆ เรายังต้องช่วยจัดการปัญหาแทนผู้ปกครอง สอนให้เขาดูแลลูกไม้ให้เป็นภาระของสังคม

“คนมีปัญหาต้องได้รับการแก้ไข ไม่ใช่ทำลาย...”

แม้อาจจะยากเกินที่แถมมากที่สุด แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย”

เขากล่าวด้วยน้ำเสียงอย่างคนที่เข้าใจ

“เราต้องให้ความรัก ดูแลเหมือนลูกให้มีความอบอุ่น

เด็กที่มีปัญหาเขาอาจไร้จิตใจ แต่เราอบจิตใจให้เขา

ให้เขารู้สึกในสิ่งดี ๆ ให้รู้จักความผูกพันและรับผิดชอบต่อกันคนอื่น

นี่เป็นหลักของการพัฒนาเด็ก”

ฉันรู้สึกถึงจิตซอร์หลายอย่างที่ประกอบเป็นครูเซอร์ แนวคิดที่ซับซ้อนอาจเพราะผ่านหลายพายุฝน

“สังคมของผู้พิการในปัจจุบันได้รับการช่วยเหลือจริง แต่เพียงแค่นิกรรพที่สังคมวางใจให้เขาอยู่ ไม่ใช่ทุกจุดของสังคม สังคมยอมรับให้เขาอยู่แค่มุมหนึ่งเท่านั้น คนที่ช่วยเหลือผู้พิการก็มุ่งไปทางนั้นโดยที่ไม่รู้ตัวว่ามันเลวร้าย เป็นแค่การสร้างสังคมของผู้พิการกันเอง แต่ผู้พิการอยากอยู่ร่วมในทุกพื้นที่เหมือนคนทั่ว ๆ ไป”

“ไม่แบ่งชนชั้น นั่นแหละคือสิ่งที่เราอยากให้เกิด”

ปรกติหรือไม่ อย่างไม่เป็นคน

...

ฉันกดกริ่งอีกครั้งเมื่อถึงจุดหมาย

ลงจากรถที่จอดแทบไม่ทันสนิทและออกตัวไปอย่างรวดเร็ว ฝนเทลงมาเป็นสายราวกับรู้ว่าฉันปราศจากร่มกำบังและอีกไกลกว่าจะพบที่หลบฝน

ฉันเหยียบย่ำผ่านกองสิ่งปฏิกูลที่วางอย่างไร้ระเบียบบนทางเท้าซึ่งปราศจากถังขยะ อีฐตัวหนอนตรงนั้นทำให้ฉันสะดุด สายฝนโปรยหนักขึ้นเมื่อฉันกำลังก้าวขึ้นขั้นบันไดของสะพานลอย ชายชราที่นั่งอยู่ตรงข้ามพังกกับชั้นโบริกพยายามหยิบไม้เท้าข้างตัวและยันกายให้ลุกขึ้นด้วยขาเพียงข้างเดียวที่มีอยู่ ทุกสิ่งดูพราวมัวเพราะหยาดน้ำที่เทกระหน่ำและความมืด

แต่ทุกคนกำลังพยายามหนีออกจากสายฝน

ชายชราค่อย ๆ ประคองตัวเดินออกไปช้า ๆ ในขณะที่ฉัน กิ่งวิ่งไปข้างหน้า

เม็ดฝนไม่เคยเลือกปรานีใคร ๓

ขอขอบคุณแหล่งข้อมูลระหว่างตัวอักษร

คุณอุตม อ่อนนาเรณ (Dialogue in the Dark)

คลิวิตติโอ “เรื่องเล่าของพี่อุตม” โดยคณะนักศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

คุณสุนทร เนาวรัตน์ และคุณคริสโตเฟอร์ เบญจกุล (APCD)

ร้าน 60 Plus Bakery & Cafe

และครูเซอร์

บ้านนักสู้
และผู้สืบทอด

..เรา...จะไม่ทิ้งกัน

สิ่งที่พิสูจน์
ความเปลี่ยนแปลง
ว่าเธอเป็นนักชกได้
คือ ร่างกายที่พร้อม
น้ำหนัก ส่วนสูง
และกล้ามเนื้อ
จากการฝึกซ้อม
และอาหารที่ถูกหลัก
โภชนาการ
จนได้ขึ้นชกครั้งแรก

> หลังเวทีมวย
ในห้องเตรียมตัวนักกีฬา
ครูจงอางคอยดูแลและให้กำลังใจ
ก่อนเด็ก ๆ จะขึ้นชก

สวัสดิเสียงดัง เชื้อฟุ้งครูจงอาง พวกเราจะไม่ทิ้งกัน พ้าแม่ลำไย ผันให้ไกล ไปให้ถึง เฮ้!”

เสียงตะโกนจากนักมวยรุ่นเยาวชน กล่าวคำขวัญประจำ
ค่ายมวยที่แต่งโดยครูมวยของพวกเขา เพื่อขอบคุณผู้สนับสนุน
สำหรับรางวัลน้ำใจและพื้นที่สำหรับการแข่งขันเพื่อประสบการณ์

ในวันนี้ ภาพและเสียงที่ผู้คนคุ้นชินว่าเป็นสิ่งที่เด็กกลุ่มนี้ทำประจำหลังจากการชกจนสามารถ
บ่งบอกได้ว่าเป็นลูกศิษย์ของใคร

เวทีมวยรังสิตเป็นหนึ่งในเวทีมวยระดับต้นในประเทศไทยที่เปิดโอกาสให้นักมวยเด็กได้มาอวด
ลวดลายการต่อสู้ของศิลปะมวยไทยในช่วงคั่นเวลาการจัดเตรียมสถานที่ภายใน ทั้งของรางวัล
ป้ายโฆษณาก่อนการถ่ายทอดสดรายการ “ศึกมวยไทย” ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕
จะเริ่มขึ้น

กระต่ายสาวที่มีตัวหนังสือในตารางยาวเหยียดเป็นหางว่าวเป็นรายชื่อนักมวยที่มาชกในวันนี้
พร้อมสังกัดและสถิติการชก เป็นข้อมูลอย่างดีให้ผู้ชมได้เลือกฝั่งเชียร์ แต่มีกระต่ายอีกแผ่นหนึ่งที่
แตกต่างออกไป ในนั้นมีรายการชกของมวยคั่นเวลาเด็กสามคู่ และทั้งสามคู่นั้นเป็นชื่อนักมวยในนาม
“ศิษย์ครูจงอาง”

เสียงเซ็งแซ่ของผู้คนดังกึกก้องภายในสนามมวยรังสิต เวทีมวยตั้งตระหง่านใจกลางอาคาร
ไร้นักกีฬา ไร้มวยการ และไร้มวยการแข่งขัน ผู้คนทยอยเดินไปตามทางถึงประตูที่เขียนว่าทางออก เป็น
สัญญาณว่าการชกมวยวันนี้ได้จบลง

> พื้นที่หน้าบ้านขนาดประมาณ
๔x๖ เมตร ที่ใช้ฝึกซ้อม
แม้จะเล็ก แคบ แต่เปี่ยมด้วยพลัง

ค่ายมวยกลางหมู่บ้าน

บ้านแถวภายในหมู่บ้านแออัด ยากที่จะเดาว่ามีค่ายมวยอยู่ภายในนี้ บ้านแถวหลังหนึ่งย่านบางกรวยมีพื้นยางสีดาปูออกมาจากหน้าบ้านดูแปลกไปจากหลังอื่น บนราวเหล็กมีกระสอบทรายสามใบแขวนอยู่ตามมุม เลื่อนสายตาไปเจอแผ่นไม้แกะสลักเป็นตัวหนังสือสีทองว่า “นครมวยไทย ค่ายมวยศิษย์ครูจงอาง” ทางด้านขวามือเป็นตะแกรงสีดาเห็นบนวม เป้าจับ และอุปกรณ์จำเป็นสำหรับการฝึกมวยมากมายสลักกันเป็นสีล้นสะดุดตา

พื้นที่บ้านเล็ก ๆ แต่อัดแน่นไปด้วยอุปกรณ์ซ้อมคุณภาพมาตรฐาน ถ้วยรางวัลสีทองบนหิ้งบ่งบอกถึงความไม่ธรรมดาภายในบ้านหลังนี้ รวมถึงสัมผัสจากความทรงจำในรูปภาพนักมวยเก่า ๆ ที่ติดตามฝาผนัง แต่บนกระดานบันทึกแผ่นใหญ่สีขาวเขียนความเป็นปัจจุบันเอาไว้ด้วยปากกาเคมีสีน้ำเงินอย่างง่าย ๆ เป็นชื่อ น้ำหนัก และคำขวัญนักกีฬา คู่เย็นที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยขนมนมกล่องเล็ก และผลไม้ ก็สามารถรู้อายุของนักมวยที่นี่ได้ไม่ยาก

๑๗.๐๐ น. ภาพชายหนุ่มวัยกลางคนซึ่งรถจักรยานยนต์มาเทียบหน้าบ้านโดยมีเด็กผู้ชายตัวเล็กซ้อนท้าย

นักเรียนคนแรกมาถึงแล้ว

“สวัสดีครับ! ผม คชสารน้อย ศิษย์ครูจงอาง ครับ!” เด็กชายกล่าวขานชื่อตนเสียงดังฟังชัดทันทีที่ก้าวเท้าเข้าบ้าน

หากพูดถึงการชกมวย เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่ามวยเปรียบดังเหรียญที่มีสองด้าน ด้านหนึ่งผู้คนมองว่าเป็นศิลปะ ควรค่าแก่การรักษา อีกด้านหนึ่งกลับกลายเป็นการใช้ความรุนแรงและโหดร้าย โดยเฉพาะมวยไทย เป็นมวยที่มีอุปกรณ์ลดแรงกระแทกน้อย ไม่มีเฮดการ์ด ไม่มีเกราะบัง ใส่เสื้อฝ้ายน้อยชิ้น

และหากยังเป็นกีฬาที่เด็กเป็นผู้เล่น การชกมวยอาจทำให้เซลล์ประสาทเสียและเป็นโรคสมองเสื่อมในที่สุด ดังนั้นมวยเด็กจึงกลายเป็นเรื่องราวที่สังคมตั้งคำถามและถกเถียงกันจนต้องถูกลดทอนการเข้าถึงไป จากชกห้ำหั่นให้เหลือแค่สามยก จำกัดอายุเด็กในการต่อและการยินยอมให้เข้มงวดขึ้น

๑๗.๓๐ น. การฝึกเริ่มขึ้น

“เก็บมือขึ้นไป มืออย่าตก ๆ” ครูจงอางส่งเสียงบอกเด็กในขณะที่ตนขับรถมอเตอร์ไซด์ไล่หลัง เมื่อการวิ่งเสร็จไปประมาณ ๑๐ รอบ การฝึกซ้อมก็เริ่มขึ้น โดยนักกีฬาจะมากกระโดดโยกตัวบนแทรมโพลีนอีกคนละ ๒๐๐ ครั้ง เพื่อฝึกเคลื่อนไหวร่างกายไม่ให้เป้านิ่งบนสังเวียน ในขณะที่นักมวยเมื่อ ๒๐ ปีก่อน อย่างยุคครูจงอาง ต้องดัดแปลงเอาของเหลือใช้อย่างล้อรถยนต์มาใช้ฝึกเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างแรก ๆ

ระหว่างนั้นนักมวยอีกสามคนก็หันหน้าเข้ากระสอบทรายแต่ละมุมเพื่อฝึกฝนการเตะต่อยให้หนักแน่น จากนั้นผลัดกัน “เข้าเป้า” คือการฝึกเตะ ต่อย หลบ และลองเชิงกับครูฝึกแบบตัวต่อตัว โดยจับเวลาคนละ ๒๐ นาทีจนกว่าจะครบ เสียงนาฬิกาจับเวลาดังขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่าเป็นสัญญาณให้นักมวยเวียนเปลี่ยนกันเพื่อ

เข้าเป้ากับครูแบบนี้ไปเรื่อย ๆ เสียงครูคอยตะโกนกระตุ้นให้ออกอาวุธว่า เข้า เข้า ศอก ตี ตี อีกนิดเดียว ดังสลับเสียงเตะกระแทก เป้าดังลั่น เสียงร้องของนักมวยก้องอยู่ในบ้านหลังนี้อย่างไม่หยุดหย่อนจนคนในหมู่บ้านชินหูและรู้ว่าจะเบาลงเมื่อนาฬิกาตีเวลา ๑ ชั่วโมง เพื่อให้ไม่เป็นการรบกวนกันจึงเปลี่ยนเป็นการสร้างกล้ามเนื้อ เช่น การวิดพื้น ชิดอัป กระโดดเชือก แทน

“ในวันนั้นขอเป็นผู้ให้ความภูมิใจของคนเมืองนี้เอง”

จุดเริ่มต้นของค่ายครูจงอางเกิดขึ้นจาก ประเสริฐ ทรัพย์ทวีบริษั หรือ “จงอางน้อย สิงห์คงคา” อดีตนักมวยศิษย์เก่ารุ่นสุดท้ายของสำนักสิงห์คงคา วัดเทพธิดาราม อายุ ๕๗ ปี เจ้าของค่ายมวยศิษย์ครูจงอางผู้ส่งต่อวัฒนธรรมความรู้วิชามวยแบบวิถีโบราณให้แก่เด็ก ๆ เพราะเขาเองก็เริ่มเดินเส้นทางสายหมัดมาตั้งแต่วัย ๑๒ ปีเช่นกัน

เด็กชายประเสริฐขณะนั้นศึกษาอยู่โรงเรียนวัดราชบพิธ พื้นเพเป็นคนพระนครศรีอยุธยา มีเชื้อสายจีนจากผู้เป็นพ่อ โดยพ่อแม่มีอาชีพขายกาแฟ โอวัลติน และไขลวกในค่ายมวย ด้วยความที่ใจรักในการเป็นนักสู้เขาจึงคอยสังเกตเชิงมวยและหมั่นจำมาฝึกฝนด้วยตนเองเป็นประจำอยู่บริเวณเสาชิงช้า

จนวันหนึ่งหน่วยก้านและเชิงมวยของเขาก็เข้าตา**ครูผลใจสว่าง** ครูมวยจากสำนักสิงห์คงคา วัดเทพธิดาราม และถูกนำไปฝึกฝนจนได้ขึ้นชกเป็นครั้งแรก แม้จะต้องขึ้นชกกับคู่แข่งที่มีสถิติชกมากกว่า ๖๐ ครั้ง แต่ด้วยพรสวรรค์บวกกับความขยันเขาก็ได้หักล้างความคิดของผู้ชมทั้งหมด เมื่อ จงอางน้อย สิงห์คงคาสามารถเอาชนะน็อกได้

“หลังจากครั้งนั้นมันก็จุดประกายในตัวเรา เราได้เข้าชกตั้ง ๗๐ บาท สมัยนั้นเยอะมากนะ เพราะผมทำงานเดือนหนึ่งจะได้ ๗๐ บาท แต่ต่อยมวยครั้งเดียวก็ได้มาเลย”

เขาเล่าว่าการเป็นนักมวยเป็นสิ่งที่เขาชอบที่สุด และเงินชนะชกทุกบาทเขาก็จะนำไปให้แม่ เพราะฐานะทางบ้านที่จนหลังจากประสบความล้มเหลวครั้งแรกประเสริฐก็ต้องการฝึกฝนตัวเองขึ้นชกหาเงินให้ได้มากขึ้น จนไปอาศัยความเมตตาจากหลวงตาให้อยู่ที่วัดเทพธิดารามได้ แต่การเป็นนักมวยทำให้เขาขาดเรียนบ่อยครั้ง เขาจึงหยุดเรียนแค่ ป. ๔ เพื่อไปเป็นนักมวยเต็มตัว

ดวงตาของเขาสั้นไหว เขาถ่ายทอดเรื่องราวการเดินทางของชีวิตอย่างเชื่องช้า น้ำเสียงแผ่วเบา รวากับเป็นช่วงเวลาสุดแสนจะตื่นตันและน่าปีติยินดี ที่เขามีวันนี้เพราะความเมตตาจากครูของตน

“ผมเริ่มจากการเป็นผู้รับ ยิ่งได้มากแค่ไหนก็อยากให้คืน ผมก็เริ่มจากการให้เล็กๆ ก่อน โดยช่วยเหลือผู้อื่น และในเมื่อเรามีวิชามวยเราก็เอามาสอนเด็ก ๆ แถวนี้แหละ ใช้พื้นที่หน้าบ้านเก็บเล็กผสมน้อย ดัดแปลงซื้ออุปกรณ์กันไป”

มาถึงตอนนี้จึงอาจน้อยเป็นทั้งครูมวยและเป็นนักธุรกิจควบคู่กันไป เพราะการทำค่ายมวยนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย

“เราไม่จำเป็นต้องรวย แต่เราก็ต้องพอมี” ครูจึงอาจบอกสาเหตุการทำธุรกิจก็เพื่อจะสละเงินและเวลาส่วนตัวเพื่อดัดแปลงพื้นที่ ซื้ออุปกรณ์ สิ่งสอน และหาของมาบำรุงนักกีฬานั้นก็ทำให้เสียเงินไปไม่น้อย

“ความหวังของครูก็แค่อยากให้เค้าเป็นคนดี เรียนจบ อย่ำกั้ทั้งการเรียน มวยไม่ดังไม่เป็นไรมันไม่จบ ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นบทเรียนของเรา”

เขาเคยได้รับโอกาสมากมายจากบุคคลที่เคารพในเวลาที่เขายังเป็นเด็กชายประเสริฐ ทั้งโอกาสในการศึกษาต่อ ไปจนถึงเมื่อเป็นเจองานน้อย ได้รับการสั่งสอน ดูแลอย่างดีจากครูผลประสพการณ์เหล่านั้นได้มอบปัจจุบันให้กับเขา จนถึงวันนี้ที่เขาเป็นทั้งนักธุรกิจและครูจาง ความรู้ที่มีอยู่กับตัวมันก็จะดีกว่าถ้าเขาได้ส่งต่อมันอย่างมุ่งมั่นตั้งใจอย่างที่เขาเคยได้รับมันมาในอดีต

> “ฟ้าแม่ลำไย” เปรียบเสมือนแม่ของเด็ก ๆ ผู้อยู่เบื้องหลังในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านอาหารการกิน

เนื่องจากมวยเป็นกีฬาที่ต้องควบคุมน้ำหนัก ต้องลดหรือเพิ่มในระยะเวลาสั้น ๆ ดังนั้นการเตรียมอาหารต้องระมัดระวังหลีกเลี่ยงอาหารทอด และเพิ่มอาหารที่มีความสมดุล ไขมันต่ำ สิ่งที่สามารถรับประทานได้อย่างปลอดภัย เช่น ข้าว เนื้อวัว ปลา ไก่ ผักแกงไทย ระหว่างมื้ออาหารมีขนมขบเคี้ยว ผลไม้สด นม น้ำผลไม้ ในปริมาณที่พอเหมาะ และหลังจากการฝึกควรจะให้มีการดื่มเครื่องดื่มเกลือแร่เพื่อความสมดุลของแร่ธาตุในร่างกาย

ในเรื่องเสื้อผ้าอุปกรณ์ หากกางเกงมวยเก่าหรือคับแล้วเธอก็จะรับหน้าที่ตัดเย็บตัวใหม่ให้ ถึงเวลาต้องชกที่สนามก็จะมีภาพแม่ลำไยอุ้มหลานคนเล็กตามไปเชียร์ หลังจบการแข่งขันทุกครั้งมักจะมีการให้สิทธิพิเศษกับเด็ก ๆ อยู่เสมอ ไม่ว่าชนะหรือแพ้ก็จะมีบรรยากาศการกินหมูกระทะพร้อมหน้า ไปเที่ยวสวนน้ำหรือไปเที่ยวทะเลอยู่เสมอ จึงไม่น่าแปลกใจที่เด็กในค่ายจะรักเธอเหมือนแม่

ฟ้าแม่ลำไย รักลูกสาวดำนมวย

“แม่ก็เห็นเขาตั้งแต่เขาซัอมเด็กโต เราก็อยู่อยุธยาเลยไม่ได้ช่วยอะไรมาก แต่พอมีเด็กเล็กมา เราก็เอ็นดูเหมือนลูก”

ลำไย ทรัพย์ทวีปรีชา หรือแม่ลำไยนั้น เป็นหญิงวัย ๕๗ ปี เล่าความเป็นมาด้วยท่าทางนอบน้อม น้ำเสียงอ่อนโยน แววตายิ้มแย้มเป็นมิตร

ฟ้าแม่ลำไย วรรคหนึ่งในคำขวัญของค่ายมวยศิษย์ครูจางซึ่งหมายถึงภรรยาผู้เป็นที่รักของครูจาง

หน้าที่ของลำไยก็เปรียบเสมือนแม่ เธอมักจะเตรียมกับข้าวไว้เลี้ยงเด็ก ๆ หลังจากการซ้อม โดยเป็นกับข้าวที่ใส่ใจในเรื่องโภชนาการ เป็นอาหารที่ดีที่ช่วยเสริมสร้างซ่อมแซมกล้ามเนื้อ

ดำนที่แตกต่างคือบ้าน

๒๐.๐๐ น.

การฝึก ๔ ชั่วโมงในวันนี้จบลงไปกับการชิต้อปคนละ ๒๐๐ ครั้ง ช่วงเวลาหลังการซ้อมวันนี้มีกิจกรรมให้เด็กออกมาร้องเพลงและเต้นทีละคนเพื่อเป็นการผ่อนคลาย เด็กทุกคนกล้าแสดงออกและแสดงความสามารถเต็มที่ราวกับความซิงซัง แข็งแกร่งที่เค้นออกมาจากร่างกายเมื่อกี้ถูกละทิ้งไป จากนั้นก็ถึงเวลาทานอาหารร่วมกัน และช่วยกันล้างจานก่อนจะเตรียมตัวกลับบ้านโดยมีพ่อหรือแม่มารับ

นักมวยค่ายครูจางมีตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ จนถึง ๑๖ ปี ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กในละแวกและมาจากหลาย ๆ โรงเรียน แต่ทุกคน

เมื่อมาอยู่ที่นี้ต่างก็เชื่อฟังครูจาง เด็กแต่ละช่วงวัยจะได้ฝึกตามที่ร่างกายตนเองทำได้ โดยที่มีครูคอยควบคุมไม่ให้ฝืนการซ้อมที่หนักเกินไป และค่อย ๆ เพิ่มตามอายุและประสบการณ์ เด็กบางคนเคยไปสมัครค่ายอื่น แต่เมื่อตนเองไม่มีผลงาน แม้แต่พื้นฐานยังไม่มี จึงไม่มีคนรับ แต่ที่นี้เน้นเป็นการเล่นกีฬาสร้างความแข็งแรงของร่างกาย หรือว่าความแตกต่างของค่ายใหญ่จะเป็นการมองหาช่องทางทำเงินผ่านตัวเด็กมากกว่าการออกกำลังกาย

“ครูไม่ได้ต้องการอะไรหรอก แค่อยากให้เด็กมันเล่นกีฬา ดึงเข้าไปทำอย่างอื่น พ่อแม่เขาก็วางใจที่ฝากลูกไว้กับเรา”

การเข้ามาของเด็กในค่ายมวยศิษย์ครูจางล้วนมาจากความสมัครใจ อายุที่น้อย กับสถิติการชกเลขเดียว แต่เด็กทุกคนมาด้วยใจรัก ขยันฝึกซ้อม ซึ่งเป็นเพียงราคาเดียวที่ครูต้องการ ในหมู่บ้านย่านนั้นมีความแออัดและมีปัญหาสังคมเช่นเดียวกับที่อื่น ๆ หากอายุเข้าเลข ๑๐ ก็มีโอกาที่จะถูกล่อลวงให้หลงผิดได้ง่าย ครูจางเล่าถึงกรณีการละลายยาเสพติดลงในน้ำดื่มของร้านเกมไร้จริยธรรมแห่งหนึ่งในย่านนี้ เมื่อถึงเวลาเลิกเรียนจะทำให้เด็กอยากจะมีค่าน้ำร้านนี้ พ่อเด็กไม่มีเงินจ่ายก็จะเสนอทางให้ไปส่งของเพื่อหาค่าขนม โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงหน้าตาดีก็ยิ่งอันตรายมากกว่ายุคสมัยอื่นใด ทางออกของครูคือการซ้อมให้หนัก ทำให้เหนื่อย โดยการหารายการมาให้ชกอย่างสม่ำเสมอ หากยังไม่มีเร็ว ๆ นี้ก็ต้องบอกว่ามีไว้ก่อน และในระหว่างนั้นก็ติดต่อไปยังเวทีมวยและค่ายอื่น ๆ ที่มีนักชกน้ำหนักเท่ากัน ตรวจสถิติการชกของคู่ต่อสู้เพื่อไม่ให้เกิดอันตรายจากการชกที่ผิดระดับกัน

> หลังฝึกซ้อมอย่างหนัก พื้นที่ฝึกซ้อมกลายเป็นโต๊ะอาหารขนาดใหญ่ เด็ก ๆ กับครูจางนั่งล้อมวงทานข้าวด้วยกัน

ความอดทน สู่ความฝันที่เป็นจริง

“พอเราหายแล้วเราดีใจมาก พ่อก็ดีใจมากเพราะลูกสาวเป็นลมบ่อย เราแค่มาช้อมเฉย ๆ ให้ร่างกาย แต่มาวันนี้ได้ชกแบบไม่ได้คาดหวังก็เลยดีใจเพราะเราชอบมวยมาก”

“นาดีน้อย ศิษย์ครูจาง” หรือ **ทัชชา อนุสรณ์** นักมวยหญิงวัย ๑๖ ปี จากเด็กผู้หญิงตัวเล็กร่างกายอ่อนแอ เป็นลมหน้ามืดตลอดเวลา ถูกผู้เป็นพ่อชวนเข้ามาฝากไว้ที่ค่ายนี้ตั้งแต่วัยเด็กจนโต ซึ่งตอนนั้นเธออายุ ๑๔ ปี ครูจางรับป้อนัดเข้ามาโดยให้เธอออกกำลังกายร่วมกับนักกีฬาตามปกติก่อนเพื่อให้ร่างกายชิน และใช้เวลาช่วงพักนักกีฬารุ่นใหญ่มาสอนเตะ สอนต่อย สอนมวยพื้นฐานให้กับเธอ แต่กว่าจะได้ลือชกเป็นหรือเตะกระสอบ เธอหัดชกปลอมอยู่เป็นเดือนเนื่องจากร่างกายที่ไม่แข็งแรง แต่สิ่งที่พิสูจน์ความเปลี่ยนแปลงว่าเธอเป็นนักชกได้คือร่างกายที่พร้อม น้ำหนักของเธอเพิ่มขึ้นจาก ๔๒ กิโลกรัม เป็น ๖๔ กิโลกรัม ส่วนสูงเพิ่มขึ้น แขนขายาวขึ้น และกล้ามเนื้อจากการฝึกซ้อมและการทานอาหารอย่างดีถูกหลักโภชนาการ จนได้ส่งชกครั้งแรก

ที่จังหวัดปราจีนบุรี ถึงแม้เธอจะพ่ายแพ้ไปด้วยประสบการณ์ที่น้อยกว่า แต่แววตาของเธอไม่ได้แสดงความเสียใจเลย เพราะหนือสิ่งอื่นใดคือความมหัศจรรย์ได้เกิดขึ้นกับเธอแล้ว

ในตอนแรกนักมวยหญิงมีแค่คนเดียว แต่ด้วยระบบการชกแบบคู่เพื่อให้การชกเป็นไปไต่่าง่ายยิ่งขึ้น นาคิน้อยจึงได้ชวนแม่เบีย หรือน้องวา เพื่อนสนิทของเธอตั้งแต่เด็กมาฝึกชกด้วยกัน จนปัจจุบัน “แม่เบีย ศิษย์ครูจาง” ก็สามารถคว้าเข็มขัดแชมป์มวยหญิงมาได้ และเนื่องจากนักมวยหญิงมีชื่อจำกัดมากมาย จึงจำเป็นต้องมีพี่เลี้ยงผู้หญิงคอยนวด แต่งตัว ถักผมให้ก่อนขึ้นชก หรือเรื่องธรรมชาติอย่างประจำเดือนก็เป็นอุปสรรคในการชกบ้าง แต่สื่อกลางของนักมวยหญิงคือแม่ลำไยก็จะคอยดูแลเด็กผู้หญิงเป็นพิเศษ และครูจางจะลดเวลาและผ่อนปรนการชกมลงอย่างเข้าใจ

มวยค้นเวลา การตัดสินใจสุดท้าย หรือแค่ทางเลือก

หลังจากการเตรียมตัวชกหนักมา ๑ สัปดาห์เต็ม วันนี้ “ข้างศึกใหญ่ นาคิน้อย” และ “คชสารน้อย ศิษย์ครูจาง” ก็เดินทางมาถึงเวทีมวยวังสิต ณ เวทีมวยแห่งนี้ไม่ใช่ครั้งแรกของเด็กทั้งสาม และทุกคนที่มาด้วย โดยมีเพื่อนนักมวยในค่ายครอบครัวของทั้งสามคน และภาพที่คุ้นเคยของครูจาง แม่ลำไยที่อุ้มหลานตัวเล็กมาให้กำลังใจ

คู่ชกแรก “ข้างศึกใหญ่ พี่แม่ลำไย” หรือน้องทิน อายุ ๑๔ ปี ขึ้นไปบนเวที นั่งรออยู่ที่มุมน้ำเงิน ตรงข้ามเป็นคู่ต่อสู้มูมแดง ร่างกายกำยำและท่าทางผ่อนคลายเป็นคู่ต่อสู้แล้วเหมือนจะผ่านการชกมากกว่า ในขณะที่ข้างศึกใหญ่มีท่าทางตื่นเต้นและประหม่าเพราะสถิติชกมาเพียงสองครั้ง เวลาชกใกล้เข้ามา ข้างศึกใหญ่เริ่มกราบเสาทั้งสี่และร่ายรำท่าไหว้ครู ก่อนจะถอดมงคดและใส่ฟันยาง เสียงระฆังดังขึ้นนักมวยทั้งสองยืนประจันหน้ากัน กรรมการทบทวนกติกาและเริ่มชก สายตาของครูมลงลุดไปบนเวที ส่งเสียงเชียร์บอกการออกอาวุธอย่างชัดเจน แต่แล้วคู่ต่อสู้ก็ได้เตะตัดขาจนข้างศึกล้มลง แพ้น็อกยกที่ ๑ ไปอย่างน่าเสียดาย

เด็กชายพาตัวเองลงเวทีมาด้วยสายตาผิดหวัง คิ้วขมวดมือจับไปที่ขาเพราะความเจ็บที่เล่นงาน

การฝึกฝนอย่างหนัก แต่การแข่งขันสั้นเพียงยกเดียว คงทำให้เขาเสียใจไม่น้อย

คู่ชกที่ ๒ ถึงคราวของ “นาคิน้อย ศิษย์ครูจาง” หรือ

น้องแบล็ค อายุ ๑๐ ขวบ ขึ้นไปอยู่บนเวทีเพื่อรอการแข่งขัน ถึงแม้รอบข้างจะไม่ค่อยมีใครสนใจ เพราะเป็นเพียงมวยค้นเวลา แต่นาคิน้อยคนนี้มีท่าทางผ่อนคลายและกระตือรือร้นต่อการชกที่จะมีขึ้นตลอดเวลา การรอคอยสั้นสุดลง นาคิน้อยไหว้ครูและทิศทั้งสี่อย่างที่ฝึกฝนมา ครูจางเรียกขวัญกำลังใจให้ ปลดมงคดชัยใส่ฟันยางเข้าไปถึงเริ่มชก แม่คู่ต่อสู้รูปร่างใหญ่กว่าเล็กน้อย แต่ด้วยลีลาของเขานั้นทำให้การชกเป็นไปอย่างสูสี การชกดำเนินไป นาคิน้อยเริ่มน้ำตาคลอ แต่ก็กัดฟันสู้ต่อจนหมดยก มักมวยทั้งคู่นั่งหอบ การต่อสู้ถึงแม้จะชกไปเต็มสามยก แต่แบล็คก็ต้องพ่ายแพ้ให้แก่ฝ่ายแดงไปด้วยคะแนนที่เป็นรอง เพราะมีหลายจังหวะที่โดนต่อเข้าที่ใบหน้าอย่างจัง

คู่ชกสุดท้าย “คชสารน้อย ศิษย์ครูจาง” หรือน้องแม็ก อายุ ๑๑ ขวบ เป็นยกสุดท้ายของมวยค้นเวลานี้ การแข่งขันถูกร่วงเวลาให้เร็วขึ้นจนทำให้คชสารน้อยไม่สามารถที่จะรำไหว้ครูได้ เขาพนมมือไหว้ไปที่ครูจางอย่างตั้งใจตั้งใจก่อนที่ครูจะถอดมงคดออก ในเวลานั้นในใจของเขาคงจะไม่ได้คิดอะไรมากไปกว่าจะขอให้การฝึกชกกับครูของเขาที่ผ่านมาส่งผลให้ชนะในครั้งนี้ เสียงระฆังดัง เขารีบไหว้ทิศทั้งสี่บนเวที และเริ่มชกกับฝ่ายแดงไปอย่างสูสี ทุกครั้งที่หมดยก ทั้งครู เพื่อน และครอบครัวจะเข้าไปพูดให้กำลังใจและส่งเสียงเชียร์กันอย่างเต็มที่ ในขณะที่นักมวยฝ่ายแดงมีเพียงเด็กรุ่นเดียวกันหรือเด็กที่โตกว่าไม่มากนักสองสามคนมาช่วยดูแล ทั้งความแตกต่างของกำลังใจ ฝีมือ และการฝึกชกส่งผลให้แม็ก คชสารน้อย ชนะคะแนนไปในยกที่ ๓ ทุกคนส่งเสียงเฮลั่นโดยเฉพาะพ่อ ทั้งพ่อที่แท้จริงของเขาและพ่อคนที่ ๒ อย่างครู

“ไม่เป็นไรลูก เราแพ้เพื่อชนะ คนที่ชนะก็อย่าประมาท ยังไงเราก็ต้องกลับไปชก”

เสียงปลอบของครูจางกับใบหน้าที่ยิ้มแย้มหลังเวที เขาบอกพร้อมแววตาที่จับจ้องไปยังลูกศิษย์ทั้งสามคนอย่างใจเย็น สำหรับผู้ชายคนนี้ การได้แชมป์หรือเป็นนักมวยผู้เก่งกาจคงจะไม่สำคัญ เพราะคงไม่มีชัยชนะใดที่จะสำคัญไปกว่าการที่เขาจะได้เห็นลูกศิษย์ประสบความสำเร็จ เป็นคนดีในสังคม และเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในอนาคตไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ครูที่เป็นอดีตก็เหมือนดังสะพานคอยเชื่อมออกไปยังฝั่งสุดแต่ใครจะเลือก

ครูจางเดินนำเด็ก ๆ ไปขอบคุณผู้สนับสนุนอย่างทุกครั้ง ก่อนจะกลับไปที่บ้านแถวหลังเดิม บ้านที่เป็นมากกว่าคำว่าค่าย เพราะความอบอุ่นนี้ไม่สามารถจะไปหาได้ที่ไหนอีกแล้ว

นอกจากบ้านนักสู้ของพ่อจางองหลังนี้ ๓

บันไดเลื่อนถูกเปลี่ยนจากเลื่อนขึ้นเป็นเลื่อนลง
เพราะสถานีนี้ไม่มีลิฟต์และมีเพียงบันไดเลื่อนขึ้น
หมู่ต้องลงบันไดเลื่อนโดยมีพนักงานรักษาความปลอดภัย
ประกองทางด้านหลัง

thisable.me

ฉันทำได้

เมื่อหนูมาถึงห้องจำหน่ายตั๋ว พนักงานรักษาความปลอดภัยเข้ามาดูแล เปิดประตูพิเศษให้ และวอนบอกพนักงานคนอื่น ๆ ว่ามีผู้พิการมา

W

เราเป็นคนที่มีความเชื่อแรงกว่าคนทุกคนเท่ากัน เมื่อพูดถึงประเด็นคนพิการก็ยังไม่หลุดจากความเชื่อนี้ ยังเชื่ออยู่ว่าคนพิการก็เท่ากับคน”

หนู-นลักพร ไทรฤกษ์ ผู้ป่วยกล้ามเนื้ออ่อนแรงที่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างเต็มที่เท่าที่คนคนหนึ่งจะใช้ได้ หญิงสาวที่เพิ่งจบจากรั้วมหาวิทยาลัยได้ ๒ ปี คนนี้ กับการก้าวขึ้นมาเป็นบรรณาธิการเว็บไซต์ thisable.me สำนักข่าวออนไลน์แห่งแรก ๆ ที่นำเสนอข่าวเพื่อคนพิการอย่างรอบด้านและหลากหลาย ไม่ใช่แค่ด้านข่าวสารเกี่ยวกับคนพิการอย่างเดียว แต่ยังรวมไปถึงบทความด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องไลฟ์สไตล์ เรื่องสังคม หรือแม้แต่เรื่องเพศ thisable.me จึงกลายมาเป็นเว็บไซต์ที่ช่วยตอบคำถามเกี่ยวกับคนพิการที่หลายคนในสังคมสงสัยแต่ไม่เคยได้รับคำตอบมาก่อน

อาคารปูนโมเดิร์นทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าสีขาวที่มีชื่อเรียกว่าอาคารมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม ตั้งอยู่ใจกลางย่านธุรกิจของเขตห้วยขวาง ชั้น ๑ ของตึกนี้คือที่ตั้งของสำนักงาน thisable.me ที่ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดเว็บไซต์เพื่อคนพิการ

ฉันทำอะไรได้

“ต้องบอกก่อนว่า thisable.me อยู่ภายใต้สำนักข่าวออนไลน์ ประชาไท ซึ่งอยู่ภายใต้ร่มของมูลนิธิสื่อเพื่อการศึกษาของชุมชน อีกทีหนึ่ง ตัวประชาไทจะเน้นทำข่าวที่เกี่ยวกับสังคมและการเมือง เป็นส่วนใหญ่ และในหนึ่งวันจะมีการผลิตข่าวสารพวกนี้ออกมา เยอะมาก ทำให้ข่าวสารคนพิการถูกดันตกลงไปเร็ว เราเลยมีความคิดอยากจะทำเว็บไซต์ที่เกี่ยวกับคนพิการขึ้นมา ที่ผลิตเนื้อหาข่าวเกี่ยวกับคนพิการแยกออกมาโดยเฉพาะ” บก. หนูเล่าถึงที่มาของการเกิดสำนักข่าวออนไลน์แห่งนี้

เธอเล่าต่อว่า ก่อนมาเป็นบรรณาธิการ thisable.me เธอเป็นนักข่าวประชาไทมาก่อน เดิมทีตัวเธอนั้นไม่ได้มีความคิดที่จะมาทำงานในด้านนี้เลย เพราะเธอเรียนจบจากคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่บังเอิญได้ไปเข้าร่วมค่ายเขียนข่าวเพื่อพิทักษ์สิทธิคนพิการที่จัดขึ้นโดยเว็บไซต์ประชาไท แล้วเกิดติดใจในการทำงานด้านนี้ขึ้นมา เลยเป็นจุดเริ่มต้นในสายอาชีพการเป็นสื่อของเธอ

“หลังจากได้เข้าค่ายแรกไป ค่ายที่ ๒ รอบนี้เราก็ได้เป็นคนจัดการเองเพราะตอนนั้นมาฝึกงานอยู่กับประชาไทแล้ว ค่ายรอบนี้แหละทำให้เรารู้ว่ามีคนสนใจในเรื่องคนพิการเยอะมาก เราเลยคิดว่าน่าจะมีพื้นที่ให้คนที่สนใจในด้านนี้อยู่แล้วได้เอาผลงานของตัวเองมาลง เราไม่อยากให้เหมือนค่ายอื่นๆ ที่จบแล้วก็หายกันไป”

อดีตนิสิตจุฬาฯ คนนี้ขยายความต่อไปว่า ผลงานหรือบทความต่าง ๆ ที่ตีพิมพ์ในเว็บไซต์เป็นฝีมือของน้อง ๆ ในค่าย บางคนยังเรียนไม่จบแต่ก็มีใจรักในการทำงานด้านนี้และมีความตั้งใจ เธอจึงเปิดโอกาสให้กับทุก ๆ คน หนูเล่าให้ฉันฟังอย่างติดตลกว่า

“ตอนนี้มันเป็นยุค Thailand 4G เว็บไซต์เองก็เป็นออนไลน์ ฉะนั้นการทำงานของตัวเว็บไซต์เองก็ออนไลน์เหมือนกัน คนที่ทำเนื้อหาหรือพวกวิดีโอให้กับเว็บไซต์ตอนนี้ก็ยิ่งเรียนปี ๓ อยู่เลย เนื้องานมันเป็นออนไลน์ มันไม่จำเป็นต้องเจอหน้ากัน อย่างรายการ “whole in one” ที่เป็นวิดีโอ Q&A ถามตอบเกี่ยวกับประเด็นคนพิการ เวลาทำตอนหนึ่ง เราก็จะนัดกันไปออกกองหนึ่งแล้วก็ถ่าย ถ่ายเสร็จเราก็แยกกัน คนนี้ไปตัดต่อ ตัดเสร็จก็มาตรวจดูว่าควรแก้ตรงไหนไหม ถ้าทุกอย่างผ่านก็ส่งกลับไปทำซ้ำไปตัดเสร็จก็ส่งกลับมา เราก็นำมาปล่อยขึ้นเว็บ”

ฉันได้ฟังถึงรูปแบบการทำงานของเธอก็ทั้งในความคิดและนึกอะไรขึ้นได้ เมื่อเธอพูดถึงรายการ “whole in one” รายการ

ถามตอบประเด็นเกี่ยวกับคนพิการ รายการนี้ก็คงเหมือนกับรายการอื่น ๆ ทั่วไปที่เป็นคลิปวิดีโอสั้น ๆ ถามมาตอบไป แต่เหตุผลที่ทำให้รายการนี้เป็นรายการถามตอบที่พิเศษกว่ารายการอื่น ก็คงเป็นเพราะคำถามที่ถามคนพิการนั้นเป็นคำถามที่หลายคนในสังคมสงสัยแต่ไม่เคยมีใครกล้าถาม เช่นคนตาบอดดูหนังไปหรือเปล่า เป็นคำถามที่เรียกได้ว่าอยู่ในเส้นศีลธรรมพอสมควร จนฉันนี่ก็สงสัยไปถึงจุดประสงค์ของคำถามเหล่านี้ว่าต้องการจะบอกอะไรกับคนในสังคมกันแน่

“เริ่มต้นเลยเรามีความเชื่อว่าคนทุกคนเท่ากัน เราเลยคิดว่าจะสื่อยังไง พอมาเป็นประเด็นคนพิการก็ยังไม่หลุดประเด็นนี้ เราเลยคิดว่าประเด็นอะไรที่มันจะหลุดจากพวกเรื่องสาธารณสุข การดูแลคนพิการแค่นั้น มันก็เลยต้องไปถึงเรื่องที่มีมันเป็นประเด็นความเป็นมนุษย์ด้วย เฮ้ย เรามองเขายังไง เรามองเขาสุดแล้วเขาจะต้องประกอบอาชีพได้หรือเปล่า แต่มันไม่ใช่ ในเรื่องรายละเอียดอย่างการมีครอบครัว เรื่องเพศ เรื่องความรักของคนพิการ ทำไมมันไม่ค่อยถูกพูดถึงในฐานะคนเหมือนกับคนที่ไม่ได้พิการ เราเลยรู้สึกว่าการที่คนจะเข้าใจเพราะมีประสบการณ์ร่วม เราว่าควรเริ่มจากอะไรง่าย ๆ อะไรที่เขามีประสบการณ์ร่วม แต่คนละแบบกัน เพราะเราว่าคนส่วนใหญ่ก็ไม่เคยคิดว่าคนพิการก็มีมุมนี้เหมือนกัน”

แล้วถามคำถามแรงอย่างนี้เธอไม่กลัวผลตอบรับที่สะท้อนกลับมาหรือ

บรรณาธิการสาวยิ้มพร้อมบอกว่ามันมีผลตอบกลับหลากหลายมาก ที่ชื่นชมก็มี แต่ที่เข้ามาด่าก็เยอะเหมือนกัน แต่ตัวเธอเองนั้นคิดว่าเรื่องพวกนี้เป็นสิ่งที่ดีเพราะเป็นเหมือนกับการเปิดโอกาสให้ได้มีการเข้ามาแสดงความคิดเห็นกัน และก็เปิดโอกาสต่อตัวเว็บไซต์ที่จะได้เอาเรื่องพวกนี้มาพัฒนาต่อ เธอกล่าวทิ้งท้ายก่อนจะเปลี่ยนไปคุยเรื่องอื่นว่า

“เพื่อนเราจะบอกเราตลอดว่า ถ้าเกิดไม่ได้มีเราที่เป็นคนพิการเป็นเพื่อน ก็ไม่มีทางรู้จักว่าคนพิการเป็นยังไง เพื่อนเราเลยไม่ขัดใจเลยที่จะถามคำถามอะไรกับเรา เราก็ไม่รู้สึกละแอกเวลาเราต้องถามอะไรเพื่อน แต่กับคนทั่วไปบางทีเราจะมีรู้สึกว่ามีความไม่กล้าถาม เกรงใจ กลัวว่าเราจะเซนซิทีฟไหม เราก็เข้าใจในบางเรื่องนะว่ามันก็ไม่ควรถาม แต่มันก็มีอีกหลายเรื่องจริงๆ แล้วก็ตามได้ แต่เพราะด้วยความเกรงใจ ความไม่คุ้นเคยกัน ทำให้เราไม่รู้เลยว่าชีวิตของกันและกันมันใช้เหมือนหรือต่างกันยังไง”

คุณทำอะไรได้

เดิมทีฉันคิดเพียงว่าสำนักข่าวออนไลน์แห่งนี้เป็นเพียงสำนักข่าวออนไลน์ที่มีความตั้งใจที่จะเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับคนพิการ แต่อาจจะแตกต่างกันหน่อยตรงที่มีบทความที่เกี่ยวข้องกับไลฟ์สไตล์ที่คนสมัยนี้น่าจะชอบกัน แต่จริง ๆ แล้วเปล่าเลย thisable.me กำลังจะทำอะไรที่ใหญ่กว่านั้น

“คนที่นี่เรามีจุดร่วมเดียวกัน คือสร้างความเป็นคนที่เท่ากันให้กับคนพิการ ไม่ว่าจะสูงต่ำดำขาว เพศไหน พิการไม่พิการ ก็คนเท่ากันหมด เราอยากจะทำให้เว็บไซต์ที่ไม่ใช่แค่สร้างความเข้าใจให้กับคนในสังคม แต่เราอยากให้มันกระตุ้นไปถึงการทำงานของภาครัฐด้วย”

หนูกำลังเสริมไปอีกว่า “เราอยากให้มันเป็นเว็บไซต์ที่อ่านได้ทั้งคู่ ถ้าคนพิการเอาไปอ่านแล้วสนุกและช่วยให้เขาเข้าใจทัศนคติของคนไม่พิการ ว่าที่เขาทำกับเราแบบนี้มันเกิดมาจากอะไร บางทีอาจจะเกิดจากความไม่เข้าใจกันก็ได้ เช่นทำไมคนไม่พิการถึงมองว่าการช่วยเหลือคนพิการเป็นการทำบุญ คือมันมีอะไรพวกนี้ทับซ้อนเลยทำให้เกิดการไม่เข้าใจกัน เราเลยรู้สึกที่เว็บไซต์ก็เป็นเหมือนตัวกลางที่ทำให้ทั้งคู่ได้มาปรับจูนกันใหม่”

ถึงแม้คำพูดที่เธอพูดมาฟังดูดี และมันคงดีมากถ้าหากสามารถเกิดขึ้นจริงในสังคมได้ แต่ก็คงปฏิเสธความจริงไม่ได้ อดีตนักข่าวแห่งประเทศไทยนี่เล่าเรื่องหนึ่งให้ฉันฟัง

“เราจำได้เลยเราอยู่มัธยมฯ เราย้ายโรงเรียนเพื่อที่จะอยู่ใกล้บ้าน เข้าไปโรงเรียนครั้งแรกครูบอกเลยว่าไม่มีทางลาดนะ เป็นบันได เราก็เลยถามแล้วให้ทำยังไง ครูก็บอกว่างั้นก็ค่อยมาดูกันว่าเปิดเทอมแล้วจะทำอะไรได้บ้าง ปรากฏว่าพอเปิดเทอมโรงเรียนทำทางลาดขึ้นมา เราเลยแบบ เฮ้ย จริง ๆ มันทำได้ แต่ไม่มีคนเริ่มต่างหาก พอมีคนจำเป็นต้องใช้เขาก็ต้องทำ เรา รู้สึกว่ามันโอเคมาก เราเพิ่งกลับไปโรงเรียน ตอนนั้นก็ยังมีน้องวิลแชร์ที่ใช้ทางลาดนี้อยู่สองสามคน”

การที่จะหาจุดตัดแห่งความเข้าใจของคนพิการและคนไม่พิการ อาจจะต้องเริ่มจากการที่เราทั้งคู่หันมาคุยกันและมาเรียนรู้การใช้ชีวิต เข้าใจความรู้สึกและรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน มันไม่ได้เริ่มต้นจากที่ใครก่อน แต่ต้องเริ่มพร้อมกันจากทั้งสองฝ่าย ฉันเลยตัดสินใจที่จะหาจุดตัดแห่งการเข้าใจด้วยการติดตามบรรณาธิการแห่ง thisable.me กลับบ้านแถวเอกมัยด้วยขนส่งสาธารณะอย่างรถไฟฟ้า

“เราอยากบอกให้คนพิการออกมาใช้ชีวิต มันก็เป็นหน้าที่ของคุณส่วนหนึ่งที่ต้องออกมาใช้ชีวิตให้เขาเห็น ว่ามันมีปัญหานั้นไม่มีใครเห็นหรอกถ้าคุณอยู่บ้าน ใครจะมาตระหนักว่าคนพิการต้องขึ้นรถไฟฟ้าด้วยลิฟต์ การใช้บันไดเลื่อนด้วยวิลแชร์มันลำบากขนาดไหน ถ้าเขาไม่เห็นว่าคุณต้องหามลงมาจากบันไดเลื่อนเขาก็ไม่รู้หรอก” หนูกำลังจะถามว่าฉันและเธอขึ้นรถไฟฟ้าใต้ดินอยู่ที่สถานีห้วยขวาง

การที่จะกลับบ้านด้วยรถไฟฟ้ามันไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับหนูเลย เธอจะต้องนั่งรถไฟฟ้าใต้ดินจากสถานีห้วยขวางมาลงที่สถานีสุขุมวิทเพื่อเปลี่ยนเป็นรถไฟฟ้าที่สถานีอโศกและนั่งต่อไปยังสถานีเอกมัย สิบกว่าสถานีที่เธอต้องนั่งผ่านมา คนทั่วไปอย่างเราได้ฟังก็ยังไม่รู้สักได้ถึงความเหนื่อยล้ากว่าจะไปถึงบ้าน แต่หนูได้เล่าให้เราฟังว่า ในกรณีคนพิการแบบเธอนั้น เหนื่อยเข้าไปอีกคุณสิบ

“เราไม่เคยเหนื่อยกับการเดินทางด้วยรถไฟฟ้านะ แต่ที่เราเหนื่อยคือเราเหนื่อยใจต่างหาก อย่างเช่นจาก MRT สุขุมวิทไป BTS อโศกอย่างนี้ เราขึ้นบันไดเลื่อนเหมือนคนทั่วไปไม่ได้ เราต้องขึ้นลิฟต์ ซึ่งที่นี่ก็มีนะ แต่กว่าจะใช้ลิฟต์ที่หนึ่งได้ต้องรอไปทั้งสถานีเลย เรากลับบ้านนี้ทุกคนรู้กันหมด เพราะเขาต้องรอให้คนมาเปิดลิฟต์ อยู่ดี ๆ จะไปใช้ ใช้ไม่ได้เลยนะ มันลืกล็อกอยู่ ต้องรอให้เขามาไขกุญแจก่อนถึงใช้ได้”

เธอกำลังพูดไปอีกว่าถึงแม้มันจะลำบากหน่อยแต่เธอก็ยังยืนยันคำเดิมว่าอยากให้คนพิการได้ออกมาใช้ชีวิตกัน มันก็ต้องแลก ๆ กัน เธอบอกอย่างนั้น

เรานั่งมาถึงสถานีสุขุมวิทและก็เป็นอย่างที่หนูได้บอกเราไว้กว่าที่เธอจะได้ขึ้นลิฟต์ไปสถานีรถไฟฟ้าอโศกนั้นใช้เวลาเกือบ ๑๕ นาที เพราะต้องรอเจ้าหน้าที่มาเปิดลิฟต์ให้

ฉันเลยถามเจ้าหน้าที่ไปว่าทำไมถึงต้องมีการล็อกลิฟต์ด้วย “เพื่อความปลอดภัยค่ะ” นั่นคือคำตอบของเจ้าหน้าที่ เรามาถึงสถานีอโศก แต่ด้วยปริมาณคนมหาศาล ด้วยเป็นเวลาเลิกงาน ฉันกับบรรณาธิการหนูเลยตัดสินใจแวะพักกันที่ห้างสรรพสินค้าแถวนั้นเพื่อรอให้คนน้อยลง

“เราอยากสร้างความตระหนักรู้ก็จริงนะ แต่เราก็เกรงใจ เราไม่อยากให้เขาต้องมารับผิดชอบความซ้ำนี้ เขาต้องหยุดกันทั้งสถานีเลยเวลาเรากลับบ้าน” หนูบอกด้วยน้ำเสียงอ่อนโยนใจระหว่างที่เรากำลังจะหาร้านเพื่อนั่งคุยกัน

ฉันถามเธอว่าอยากให้คนทั่วไปเปลี่ยนแปลงความเข้าใจกับคนพิการอย่างไร

^ การลงพื้นที่หาแหล่งข้อมูลเพื่อใช้นำเสนอใน thisable.me สำนักข่าวออนไลน์ที่บ้านเสนอข่าวเพื่อคนพิการอย่างรอบด้านและหลากหลาย

> นักศึกษาตาบอดสามารถร่วมชั้นเรียนกับนักศึกษาทั่วไปได้ แสวงให้เห็นถึงความเท่าเทียมของโอกาสทางการศึกษา

“เราว่ามันไม่ใช่ความผิดเขาเลยที่จะมองข้ามคนพิการไป เพราะมันไม่เห็น ก็ต้องให้เวลาทั้งสองฝ่าย เราว่าต้องปรับกันทั้งคู่ ปรับทั้งหมด ตั้งแต่แนวคิดของรัฐเลย ให้ตระหนักว่าคนพิการต้องใช้ชีวิตได้ด้วยตัวเอง ไม่ได้รอแค่ความช่วยเหลืออย่างเดียว หลายนโยบายของรัฐยังเป็นการช่วยคนพิการแบบสงเคราะห์อยู่ เช่น ได้เบี้ยยังชีพเดือนละ ๘๐๐ บาท ใครจะใช้พอ หรือรถไฟฟ้ามีความพยายามทำที่ดี แต่ตอนที่เราไปนั่งรถไฟฟ้าที่ญี่ปุ่นก็ยังมีช่องและบัตรโดยสารนะ แต่ใหญ่หน่อยให้วีลแชร์เข้าได้ คนพิการที่หนุ่มก็ใช้ชีวิตเหมือนคนปกติทั่วไป แต่ของไทยไม่ใช่ ต้องมีการพยายามให้เปิดให้ เป็นประตูแม่เหล็กที่ต้องเปิดจากในห้องบังคับการ อย่างนี้คนพิการจะใช้ชีวิตตามปกติด้วยตัวเองได้อย่างไร”

ระหว่างสถานีห้วยขวางมาสุขุมวิท ฉันจำไม่ได้ด้วยซ้ำว่าเธอต้องพูดประโยค “ขอโทษนะคะ” ไปกี่ครั้ง แม้มันเหมือนว่าเธอจะได้

ลูกหนู นักศึกษาผู้ใช้เว็บไซต์
และมีความมุ่งมั่นที่จะใช้ความรู้จากคณะ
ที่กำลังศึกษาอยู่ในการช่วยเหลือคนอื่นต่อ

> หนูใช้รถไฟฟ้าใต้ดิน
ในการเดินทางกลับบ้าน

ออกมาใช้ชีวิตด้วยตัวเองจริง ๆ แต่ขั้นตอนการจะใช้ชีวิตแต่ละขั้นนั้นต้องขอความช่วยเหลือจากคนอื่นนับไม่ถ้วน ไม่ใช่ตัวเธอทำไม่ได้ แต่เพราะอุปสรรคที่ไว้ใช้อำนวยความสะดวกคนพิการเหล่านั้นไม่ได้ช่วยอำนวยความสะดวกให้เธอเลย ยิ่งเป็นการเพิ่มภาระด้วยซ้ำ

“การที่จะไปขอให้เขาช่วยในการเปิดประตูทุกครั้งมันก็ลำบาก บางวันที่เราทำงานหนัก เราก็เหนื่อยเหมือนคนทั่วไป เหนื่อยจนไม่อยากจะทำอะไรแล้ว แต่เราก็ต้องไปบอกให้เขาเปิดประตูให้ ขนาดลิฟต์ยังล็อกเลย เวลาเราไปใช้แต่ละทีต้องมีการวอไปทั่วสถานี เราจำได้เลยได้ยืมที่เขาพูดว่าคนพิการมาแล้ว ซึ่งคนพิการมาแล้วยังไง ถ้าเราสามารถใช้ได้สะดวก เราจะบอกทำไม จะต้องมีการวอไปทั่วสถานีทำไม เราก็กลัวนะถ้าทำหน้าเหวี่ยงใส่เขาแล้วเขาไม่ช่วยเปิดลิฟต์ให้เรา แล้วเราจะกลับบ้านยังไง”

ฉันอยากฝากอะไรถึงคุณ

ฉันและบรรณาธิการของ **thisable.me** กำลังยื่นรอรถไฟฟ้า เพื่อที่จะไปยังสถานีเอกมัย ระหว่างยื่นรอมือชายคนหนึ่งยกคิ้วของเขาเพื่อให้หนูได้ขึ้นรถไฟฟ้า แต่เธอปฏิเสธด้วยน้ำเสียงสุภาพ และดูเหมือนเขาจะเข้าใจ ทั้งเขาและเธอต่างยิ้มให้กัน แล้วยื่นรอรถไฟฟ้าที่จะพาเราไปยังสถานีที่ต้องการ

เรามาถึงสถานีเอกมัย สถานีที่ขึ้นชื่อว่าปราบเซียนสำหรับการกลับบ้านทุกครั้งของหนู ยามที่สถานีดูเหมือนจะคุ้นเคยกับบรรณาธิการของเราเป็นอย่างดี เรายื่นรอกันสักพักเนื่องจากต้องให้ยามที่สถานีวอให้เจ้าหน้าที่มาไขบันไดเลื่อนเสียก่อน เพราะสถานีเอกมัยนั้นมีบันไดเลื่อนขึ้นอย่างเดียว ไม่มีเลื่อนลง การจะใช้แต่ละทีต้องมีการไขเพื่อปรับโหมดให้เป็นโหมดลง หนูปรับวีลแชร์ของเธอให้ล็อกเพื่อป้องกันการเคลื่อนที่ ก่อนยามประจำสถานีทั้งสองคนจะยกเธอขึ้นและลงบันไดเลื่อน ฉันมองภาพนั้นอย่างตกตะลึง ได้แต่นึกเปรียบเทียบว่ามันเหมือนเป็นการลงจากยอดดอยอินทนนท์ในด้านความรู้สึกของหนู ถ้าเราพูดกันในด้านนี้ คำพูดนี้ก็คงไม่เกินจริงสักเท่าไร

“คุณจะได้อะไรจากการมาอ่านเว็บไซต์เธอ อย่างน้อยคุณอาจจะเข้าใจความแตกต่างมากขึ้น ว่าคนไม่ได้มีแบบเดียว ถ้าเข้ามาใน **thisable.me** คุณจะเห็นความหลากหลายในโลกใบนี้”

ข้อความสุดท้ายที่ **thisable.me** อยากบอกกับคุณทุกคน ๓

ประมง “พื้น”

อาหารอินทรีย์สู่เมืองใหญ่

บ้าน

ด้วยสภาพภูมิประเทศของไทยอยู่ติดกับทะเล “อาชีพประมง” ก็คงเป็นอีกหนึ่งอาชีพที่อยู่คู่คนไทยมาช้านาน แต่การประมงพาณิชย์ที่ทำร้ายทะเลก็เป็นอีกหนึ่งปัญหาที่ชาวประมงทั้งสามจังหวัด ประกอบไปด้วย กระบี่ พังงา และภูเก็ต ร่วมมือกันกวาดล้างการทำประมงแบบพาณิชย์ที่ผิดกฎหมาย เพื่อเปลี่ยนแปลงธรรมชาติให้กลับมามีชีวิตเดิม โดยชาวประมงจะออกเรือกันเป็นคู่ ซึ่งส่วนเป็นคนในครอบครัว

สลิลทิพย์ ดำรงมหาสวัสดิ์

ทศพร จิตรสมสุข

ก

ลื่นปลาหมึกสด ๆ ที่กำลังย่างอยู่ชวนให้คนที่เดินไปเดินมาอดใจเดินผ่านหน้าร้านนี้ไปไม่ได้ ทว่าสิ่งที่สะกดสายตางองฉฉให้หยุดนิ่งอยู่กับที่กลับคือดวงตากกลมโตสีดำของกุ้งในกะละมังนี้ ตาของมันนั้นยังดำสนิทและกลมดิก ช่วงหัวและลำตัวยังติดกันแน่น เปลือกมัน

วาวใส มันดูสดเกินคำนิยามใดที่ถูกสอนให้ใช้ยามเดินตลาดสด จนเมื่อจ้องเข้าไปในตานาน ๆ คล้ายกับว่ามันยังมีชีวิตแล้ว มองกลับมาพร้อมถามว่า “อยากรู้อะไรเกิดอะไรขึ้นเมื่อ ๒ วันที่แล้ว”

> กุ้งแชบ๊วยที่ชาวบ้านจับได้ ขณะที่เรากำลังลงพื้นที่ กุ้งตัวสีส้มเหล่านี้ บังหนามบอกเราว่า “มันสดมากเลยนะเพราะเพิ่งจับขึ้นมาไม่ถึง”

บึงมะหน่ง ประสานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดกระบี่ ไซ่วปลาสาก หรือปลาน้ำดอกไม้ที่เพิ่งจับได้ “นี่ยังไม่ใหญ่นะ ตัวใหญ่จริงจับทางซุสุดมือหัวปลาแยกตะพาน”

เราชาวเลอยู่กับปลา

กุ้งแชบ๊วยตัวหนึ่งกำลังแหวกว่ายอยู่ในท้องทะเลของอ่าวพังงา ใกล้กับเกาะนากายา มันเป็นกุ้งชนิดหนึ่งที่พันธุ์ไม่ใหญ่มากนัก และมันมั่นใจว่าตัวเองไม่เคยผ่านการแช่บ๊วยมาก่อน จำได้ก็เพียงเป็นชื่อที่เพี้ยนมาจากชาวจีนที่เรียกตามสีเขียวอมม่วงของหางตัวเองเท่านั้น

มันปล่อยตัวไปกับเกลียวคลื่นสลับพัก รู้ตัวอีกทีก็ชนเข้ากับตาข่ายอะไรสักอย่าง ทันใดนั้นทั้งหมวดและขากก็พันไปติดกับสายเชือกแต่ละช่อง ทั้งที่ตาของมันก็มีขนาดใหญ่ถึง ๔.๒๐ เซนติเมตร แต่มันก็ไม่สามารถหนีไปได้เลย มันได้แต่มองเพื่อนร่วมชะตากรรมที่ติดอยู่ตามช่องต่าง ๆ ก่อนที่จะโดนดึงขึ้นไปตามอวนลอยสามชั้นนี้ แล้วภาพความทรงจำสุดท้ายก็ค่อย ๆ ดับลง

“นี่ ตัวนี้สีสดมากเลย”

ชาวประมงชุมชนบ้านหินร่มชูกุ้งแชบ๊วยตัวสีเหลืองที่เพิ่งเกาะจากอวนให้ดู ด้วยสีของลำตัวอาจทำให้ใครเข้าใจผิดว่าเป็นกุ้งเสียวหรือเปล่า แต่คนในท้องที่ชอຍยืนยันว่านี่ต่างหากคือกุ้งแชบ๊วยคุณภาพดีสีสวย ตามชื่อภาษาอังกฤษเรียกกันว่า Banana prawn

นอกจากกุ้งแชบ๊วย สัตว์น้ำส่งออกหลักของที่นี่แล้ว บนเรือหัวโทง เรือประมงท้องถิ่นขนาดเล็กลำนี้ ยังมีกุ้งม้าลายตัวสีแดงสด และปลาครูดคราดปะปนมาด้วย โดยมีชาวประมงและผู้ช่วยกำลัง

ช่วยกันแกะออกจากอวนอย่างชะมัดเข้มข้น ถึงแม้จะเป็นการวางอวนครั้งที่ ๒ แล้ว แต่ก็ยังมีสัตว์น้ำติดขึ้นมาจำนวนมาก

มานิช ช่อแดง หรือบังโหลน ชาวประมงพื้นบ้านอ่าวพังงา บอกว่า เนื่องจากวันนี้เป็นวันแรม ๑ ค่ำหรือช่วงน้ำใหญ่ ช่วงที่ระดับน้ำทะเลขึ้นและลงต่างกันมาก ทำให้คลื่นแรงกว่าปกติ อวนจึงเดินเร็วมาก ช่วยพาสัตว์น้ำมาติดเยอะ ชาวประมงเลยพร้อมใจกันออกเรือตั้งแต่เช้าตรู่ เมื่อกวาดตามองรอบด้านก็จริงตามที่บังโหลนพูด เพียงนับรอบด้านของเรือลำนี้ ระหว่างภูเขาหินปูนที่รายล้อมอยู่ ก็เห็นหัวเรือโทงที่พันผ้าหลากสีต่างกันไปไม่ต่ำกว่า ๒๐ ลำ

ระหว่างที่พ่อบ้านชาวประมงออกเรือ เหล่าแม่บ้านชาวประมงหากไม่ได้ออกเรือไปเป็นผู้ช่วยด้วยกันแล้วก็จะอยู่บ้านช่วยซ่อมแซมเครื่องมือ มีดปมส่วนที่โดนปะการังบาดขาด ร้อยทุ่นลอยใส่อวน เตรียมเครื่องมือให้พร้อมอยู่เสมอ หรือหากว่างเว้นจากงานก็จะมาจับกลุ่มคุยกัน แบ่งปันสถานที่จับปลา หรือรับจ้างแกะหอยกะพงเพื่อเป็นรายได้อีกทาง

โดยปกติแล้วหากเป็นช่วงน้ำตายหรือช่วงน้ำนิ่งจะไม่สามารถจับกุ้งได้ แต่ภายหลังมานี้ชาวประมงค้นพบวิธีการถ่วงอวน คือให้อวนอยู่ก้นที่ แต่ไปวางไว้ในบริเวณที่กุ้งจะเดินมาหาเอง ทำให้สามารถจับกุ้งได้ตลอดปี ซึ่งวิธีนี้ใครจะจับได้มากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับว่าใครจะสังเกต ใครจะรู้จักทะเล รู้จักกุ้งมากกว่ากัน ถึงเดาใจมันถูก

“ไม่ปล่อยให้กุ้งพักอย่างนี้ จะมีพอกให้จับหรือคะ” ฉันทถามขึ้นด้วยความสงสัย

“มีทุกวัน ทุกเดือน ทุกปีแหละ ผมไปวาง พอกี่วาง ก่อนนี้พอกของพอกก็ไปวางด้วย มีตลอด”

ก๊อเคช ซ้อแตง หรือบังเคช หนึ่งในหัวหน้าแปปลาชุมชนบ้านหินร่มยืนยันว่าไม่ต้องกลัวกุ้งจะหมด ด้วยเพราะสมาชิกในแปปลาแห่งนี้ล้วนใช้เครื่องมือประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรต่อสัตว์น้ำวัยอ่อนเป็นเครื่องมือดักจับ ไม่ใช่เครื่องมือไล่ล่า จึงทำให้มีกุ้งโตทดแทนกันอยู่เสมอ

พอใกล้ช่วงบ่าย ๓ โมง ชาวประมงอ่าวพังงาก็ทยอยกันเข้ามา นำกระตักน้ำแข็งที่ใส่ปลามาส่งที่แปปลา สถานที่รวบรวมสัตว์น้ำของเหล่าสมาชิกในชุมชน เพื่อใช้จุดบันทึกสถิติ เก็บเป็นหลักฐาน ก่อนจะนำมาแยกขนาดแล้วส่งขายต่อไป

“เรียกแปปลา แต่ในถิ่นนี้จะกึ่งทั้งนั้นนะ” บังเคชพูดพร้อมยิ้มอย่างอารมณ์ดี

กลับกันอีกฝั่งหนึ่งของทะเล ที่อ่าวลึก ตำบลแหลมสัก จังหวัดกระบี่ ยามบ่าย ๓ บ่าย ๔ อย่างนี้ คือเวลาออกเรือของชาวประมงท้องถิ่น เพราะหากออกช้าไปกว่านี้ น้ำก็จะลงจนไม่สามารถนำเรือออกจากท่าได้

ออกเรือตอนสาย นอนค้างบนเรือ จับปลารุ่งสว่าง คือวิถีชีวิตของชาวประมงที่นี่

นอกจากอวนลอยสามชั้นแล้ว เครื่องมือจับปลาของกระบี่อีกอย่างคือเบ็ดราว โดยเบ็ดหนึ่งชุดหรือหนึ่งตပ်จะมี ๒๐๐ ตา แต่แต่ละตาจะห่างกัน ๓ เมตร หรือตပ်หนึ่งยาว ๖๐๐ เมตร แม้เครื่องมือชนิดนี้จะสามารถจับปลาที่มีขนาดใหญ่ แต่ก็มีความอันตรายอย่างมาก ทั้งเบ็ดอาจเกี่ยวโดนแขนหรือตัวของชาวประมงเอง และการสาวเบ็ดก็ต้องใช้แรงสู้กับปลาไม่ใช่น้อย

“อย่างกระเบนนี่จะชนมาก แรงมันเยอะ ตอนเก็บสายเบ็ดนี้บอกได้เลยว่าปลาอะไร เบ็ดก็อันตราย เสียมันก็ต้องระวัง มันแหลม เกี้ยวมือ เกี้ยวแขน ใครใช้ใหม่ๆ นี่ได้เลือดเป็นประจำ”

ก๊อหลาด อิดเกิด หรือบังมะเห่ง ชาวประมงพื้นบ้านกระบี่พูดพร้อมแบมือให้เห็นรอยด้านและแผลถลอกตามข้อนิ้วที่สะสมมาตลอดการวางเบ็ด ที่แม้สวมถุงมือสองชั้นแล้วก็ยังป้องกันไม่ได้

“เคยได้มากที่สุด ๔๐๐ กิโลกรัม พวกปลากะเบนนี่แหละจับได้เกือบ ๔๐ ตัว สาวกันจนแทบไม่ไหว ตอนเอาเรือเข้าท่านี้ น้ำปริ่มขอบเรือเลย”

ช่วงกลางวันชาวประมงก็จะหลบแดดตามภูเขาดินปูน ก่อนจะเริ่มเดินเรือไปตามที่ที่ตัวเองเล็งไว้ และวางเบ็ดในช่วงประมาณตี ๑ และเริ่มสาวเบ็ดเก็บในช่วงตี ๔ และทำต่อเนื่องไปจนหมด ซึ่งกว่าจะสาวเบ็ดเก็บจนเสร็จก็เป็นเวลาฟ้าสว่างพอดี

เมื่อเรือยาวเข้ามาเทียบท่า เหล่าแม่บ้านและหนุ่มๆ ที่ไม่ได้ออกเรือก็จะมารอรับ และช่วยย้ายปลามาถึงน้ำแข็งไปเก็บไว้รวมกันในถังใหญ่เพื่อรอทำการแลโดยพร้อมเพรียงกัน

แผนกปลาดิบของชุมชนก็ไม่ใช่ใครที่ไหน คือเหล่าแม่บ้าน
ของชาวประมงที่ออกเรือนี้เอง โดยเริ่มจากแยกชนิดปลา และ
จัดการต่างกันตามวิธีที่ตนเลือกใช้ ทั้งขอดเกล็ดและแลเป็นชิ้น
บาง ๆ แต่ทุกตัวล้วนต้องรีบดึงไส้ออกเพื่อป้องกันไม่ให้ปลาเสีย

“เวลาได้ปลาตัวนั้นะ ดีใจกันใหญ่เลย”

เรียม จารจิตดี หรือจ๊ะเรียม มือแลของหมู่บ้าน พุดพร้อม
อุ้มปลากะพงที่เพิ่งขอดเกล็ดเสร็จให้ดู

“จับได้ก็ไม่กล้ากินหรอก เพราะนี่เป็นหลักเงินหลักทองเรา”

จ๊ะเรียมพุดพลางกอดหัวปลาและเลาะก้างออกอย่างเชี่ยวชาญ
เธออธิบายเพิ่มว่าหากอยากกินก็กินได้แค่ส่วนหัวและส่วนหาง
ส่วนที่เป็นเนื้อนั้นล้วนแต่ถูกนำมาแลและแพ็กอย่างสวยงามเพื่อ
ส่งขาย

“จะดีใจนะที่เรามีปลาดี ๆ ไม่ปนสารเคมีส่งให้คนในเมือง
กิน”

จ๊ะเรียมปลาดิบอีกตัวขึ้นมาผ่าท้องและควักไส้ออก ก่อนจะหัน
หัวปลาไปทางด้านซ้ายและลงมีดตัดก้างที่ติดกับส่วนหัว

“จับ” เสียงมีดกระทบแทกโต้ะดังขึ้น จ๊ะเรียมประโยคสุดท้ายและ
หยิบปลาดิบตัวต่อไป

“ภูมิใจที่ไม่ฆ่าใครทั้งเป็น เราไม่ทรยศคนในครอบครัว”

< ผู้ชายที่ออกเรือไปกลับมา ก็พักผ่อน
ถึงช่วงเวลาของผู้หญิงที่เมื่อได้ปลามาแล้ว
ก็นำมาแลและส่งขายให้กับชุมชนและทางโครงการฯ

ช่วงบ่ายของทุกวันจะเห็นเรือของชาวบ้าน
ทยอยกลับมาเทียบท่า
พร้อมหัวกระดูกที่ใส่ถุงเป็นจำนวนมาก
มาซึ่งแล้วส่งขายให้กับทางกลุ่ม

ประมง “พื้น” บ้าน

บ้านไม้ชั้นเดียวมุงไม้ มุงสังกะสี มุงไม้ไผ่ สลับเรียงแถวกัน ไปสองฝั่ง แต่ละหลังมักจะมีกรงนกเขาแขวนไว้ใต้หลังคาบ้าน มีสะพานปูนอยู่ตรงกลางเชื่อมระหว่างแต่ละหลัง ข้างใต้บ้านเป็น น้ำกร่อย มีปลาตีนกระโดดบนผิวน้ำให้ได้ยินเสียงจ๋อมแจ๋มเป็นบางครั้ง หากเป็นช่วงน้ำลดก็จะเห็นปลาวัวเล็กเดินเลอะเลนสวนกันไปมา

“ตอนเกิดสืบามี คลื่นมาปะทะป่าโกงกางก่อน พอชนป่าโกงกางก็หมดแรง ตีที่มันมืออยู่แล้ว หลังจากนั้นก็เลยช่วยกันปลุก” บังมะเหม่งเล่าให้ฟังระหว่างพักผ่อนในช่วงสาย ดูเพื่อน ๆ วัตถุประสงค์ปลาที่เอามารวมกัน

“อย่างปลาสาเกนี่ถือว่าเล็กนะ เคยเจอยาวเกือบ ๒ เมตรได้”

ฉันนึกภาพปลาสาเกยืนตัวตรงอยู่ด้านข้าง เอากริปขาดไหล่ แล้วยกเหงือกยืมยื่นพื้นให้ ฉันเริ่มไม่แน่ใจถ้าอาศัยอยู่ในน้ำ ห่วงโซ่อาหารนี้ใครคือผู้ล่ากันแน่ เท่านั้นยังไม่พอ นอกจากสถิติปลาสาเกสูงเท่านักบาสเกตบอลแล้ว ทะเลที่นี่ยังมีปลากะพงหนักกว่า ๔๕ กิโลกรัม และปลาทุตัวหนักกว่า ๓ นิ้วอีกด้วย

“เมื่อก่อนที่นี้แค่แจวออกไปนิดเดียว ชาวประมงนี่ไม่มีอวนเลย เอาไม้ไผ่ไปอัน รูดรอบเรือ ปลาที่กระโดดเข้าเรือเต็มหมดแล้ว” บังมะเหม่งเล่าย้อนให้ฟังถึงความอุดมสมบูรณ์ในครั้งหนึ่งของที่นี่

แต่แล้วทุกอย่างก็เปลี่ยนไปเมื่อมีเครื่องมือประมงอื่นเข้ามา มันไม่ใช่เครื่องมือพื้นบ้านเปี่ยมภูมิปัญญาที่ผ่านการคิดและส่งต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น แต่เป็นเครื่องมือประมงพาณิชย์ เครื่องมือที่เปลี่ยนท้องทะเลที่นี้ไปอย่างสิ้นเชิง

“ที่นี้นี่เยอะกว่าเขาเลย เป็นหมู่บ้านแรก ๆ ที่รณรงค์เรื่องอวนรุนอวนลาก คือชาวประมงมันทนไม่ได้แล้วไง เจ้าหน้าที่ก็มาแคตคตเตือน เขาไม่จับเลย ก็เลยต้องใช้กฎหมายบ้าน”

ทุกวันหลังหาปลาเสร็จแล้ว บังมะเหม่งจึงรวมตัวกับเพื่อน ตั้งกลุ่มสี่คนออกไปลาดตระเวนท้องทะเล

“พอเจอปั๊บก็จับเลย เราไม่มีอาวุธอะไร ก็บอกให้เลิกทำ ให้เอาเครื่องมืออวนรุนอวนลากมาแลก แล้วจะเอาเครื่องมืออะไรก็มาบอก เอาที่ถูกกฎหมายไป ที่ยึดมาก็เผา เขาก็เลิก”

แต่ไม่ใช่ทุกคนที่จะยินยอมง่าย ๆ บางคนก็ขัดขืนและโกรธสถานการณ์รุนแรงไปจนเกือบจะเอาชีวิตกัน

แต่แล้วเพื่อนที่ใช้อวนรุนอวนลากก็โดนคำสั่งศาลยึดเครื่องมือที่ผิดกฎหมายทั้งหมด แม้แต่เรือเครื่องที่ใช้ออกทะเลก็โดนยึดไปด้วย บังมะเหม่งจึงไปที่ศาล ขอร้องให้โอกาสชาวประมงได้กลับตัว ขอให้ศาลคืนเรือและเปลี่ยนอุปกรณ์มาใช้ให้ถูกต้องตามกฎหมาย พออยู่มาวันหนึ่งเพื่อนเห็นว่าใช้เครื่องมือพื้นบ้านแล้วได้ผลดีกว่า จึงได้กลับมาดีกันเหมือนเดิม

เหตุผลที่ทำให้บังมะเหม่งยอมเสี่ยงชีวิตเพื่อรณรงค์เรื่องนี้ เพราะแท้จริงแล้วเขาเป็นผู้ที่เห็นความเลวร้ายของเครื่องมือทำลายล้างเหล่านี้มาตั้งแต่แรก

“ผมอยู่อวนลากมาตั้งแต่เด็กเลย เรียน ป. ๔ ครั้ง ก็หนีโรงเรียนไปอยู่ภูเก็ท ไปอยู่เรือพาณิชย์ทำอวนลาก

“มันเป็นยังงั้นนะหรอ พุดง่าย ๆ อวนรุนอวนลากเนี่ยมันไม่สนใจชาวประมงพื้นบ้านเลย มันลากไปหมดทั้งปลาทั้งเบ็ด ตั้งแต่เล็กจนใหญ่ เครื่องมืออะไรมันเอาไปหมดเลย” บังมะเหม่งพูดเร็วขึ้นและดั่งขึ้นเหมือนอยากให้ทุกคนได้รับรู้ถึงความน่ากลัวของสิ่งนี้

“ตอนนั้นผมไม่คิดอะไรมาก คิดเพียงว่าต้องการได้เงินเยอะ ๆ พอที่ภูเก็ทหมดแล้วก็ลากเรือเข้ามาในนี้ ในหมู่บ้านผมเองเนี่ยอยู่มาวันหนึ่งก็สำนึกได้เพราะมันหมดแล้ว ผมลากเรือเดินเลย มันมีแต่ปลาเบ็ด ทะเลไม่เหลืออะไรอีกแล้ว”

บังมะเหม่งเหมือนจะพูดอะไรต่อแต่แล้วก็เสียไป รวากับว่าอวนรุนอวนลากเหล่านั้นได้กวาดเอาไปหมดแล้วทุกสิ่ง ไม่ทิ้งแม้แต่เสียงร่ำร้องของชาวบ้านและอนาคตของชีวิตชาวประมงท้องถิ่น

หลังจากนั้นบังมะเหม่งไม่เคยใช้เครื่องมือพาณิชย์อีกเลย เขากลับมาทำประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พร้อม ๆ กับอนุรักษ์ทะเล ละเว้นสัตว์น้ำที่วางไข่อยู่ เลือกลปล่อยปลาที่ยังเล็ก แล้วท้องทะเลค่อย ๆ ดีขึ้น เขาจับปลาได้ดีกว่าเดิม สิ่งนี้ยิ่งย้ำให้เขารู้ว่า สิ่งที่เขาเชื่อ ทางที่เขาเลือกจะเปลี่ยนแปลงนั้นถูกต้องแล้ว

“ผมไม่ต้องการอะไรเลย แค่อยากให้ทะเลหมดจากอวนลากอวนรุน เอาปลากลับมาเหมือนเดิม”

บังมะเหม่งมองเข้ามาในตาระหว่างพุดประโยคหนึ่ง ด้วยสายตาและความตั้งใจของเขา คงไม่มีใครกล้าทำอวนลากอวนรุนต่อได้จริง ๆ

ตอบแทนชาวประมง

ถึงแม้ชาวประมงจะจับปลามาได้เยอะมากเท่าใด แต่เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่ไม่เอื้อต่อการเดินทางเข้าและออก พวกเขาจึงโดนพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้ออัตราคาอยู่เสมอ เช่นเดียวกับร้านอาหารในพื้นที่ พวกเขาจึงตัดสินใจรวมกลุ่มกันเป็นแพปลาชุมชน เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลางมากยิ่งขึ้น แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ทั้งโดนอัตร้ประมุบบ้าง โดนบังคับให้ติดค่าปลาเป็นเครดิต จนชาวประมงก็ต่างเป็นหนี้

ดร. สุภภรณ์ อนุชิราชีวะ หรือพี่หนู นักวิชาการด้านการจัดการชายฝั่ง ผู้เห็นปัญหานี้มาตลอด จึงตัดสินใจลงมือแก้ไขด้วยตัวเอง เกิดเป็นโครงการประมงพื้นบ้าน-สัตว์น้ำอินทรีย์ ที่ทำร่วมกับชุมชน ช่วยสร้างความเป็นธรรมให้กับชาวบ้าน และกระจายสินค้า เปิดตลาดให้มากขึ้น

“เราเลือกจากกลุ่มที่ทำอนุรักษ์อยู่ก่อนแล้ว โครงการฯ ไม่ได้ตั้งใจอยากทำเรื่องเศรษฐกิจหรือทำให้ใครรวย แต่อยากตอบแทนที่เขาดูแลทะเล คอยปกป้องทะเล จับสัตว์น้ำด้วยความรับผิดชอบ ลงเรือ ลงน้ำมัน ลงอวน เสี่ยงชีวิต เขาควรมีชีวิตที่ดีกว่านี้” พี่นุช กล่าวเสริม

ปัจจุบันโครงการประมงพื้นบ้าน-สัตว์น้ำอินทรีย์ มีชุมชนที่ทำงานร่วมกันทั้งหมดเจ็ดจังหวัด ได้แก่ พังงา กระบี่ สตูล ปัตตานี สงขลา พัทลุง และเพชรบุรี

ที่ผ่านมาแม้ชาวประมงพื้นบ้านจะไม่ใช้สารเคมีอยู่แล้ว และกลุ่มที่โครงการร่วมทำงานด้วยจะใช้อวนตาใหญ่ หรือเครื่องมือที่ถูกกฎหมาย ไม่ทำร้ายทรัพยากรธรรมชาติอยู่แล้ว แต่ระบบการขนส่งก็ใส่สารเคมีระหว่างการขนส่งอยู่ดี จึงไม่สามารถรับรองว่าเป็นอาหารอินทรีย์ได้

โครงการจึงเข้ามาช่วยดูแล เป็นคนขายปลาด้วยตัวเอง จนได้รับการรับรองจากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งใบรับรองนี้ก็ช่วยเพิ่มความมั่นใจให้แก่ร้านอาหารและโรงแรม จนกลายเป็นอีกช่องทางในการกระจายสินค้า และยืนยันว่าปลาในชุมชนเป็นปลาที่มีคุณภาพจริง ๆ

“ตอนแรกที่เขาโทร.มาชวนเราก็ไม่เชื่ออะ” บังมะเห่งเล่า ย้อนถึงวันแรกที่รู้จักโครงการนี้

“ปรกติปลา ๑๐ กว่าโล ขายที่บ้านได้ ๓๐๐ บาท แต่ส่งให้เขาได้โลละ ๓๐๐ บาท มันต่างกันเยอะมากเลย จะเป็นไปได้ไง วันหนึ่งก็เลยลองส่งให้พี่นุชดู”

หลังจากนั้นชีวิตความเป็นอยู่ของชาวประมงก็เริ่มดีขึ้น หนี้สินก็เริ่มหมดไป ชาวประมงได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดราคาปลาที่เขาจับ มีรายได้ที่ดีขึ้น มีค่าใช้จ่ายดูแลรักษาชุมชน

“มีโครงการฯ แล้วดีขึ้นนะ มีเงินปันผลให้สมาชิกเพิ่มขึ้น ความคิดสมาชิกก็เปลี่ยนไป เห็นคุณค่า อยากทำอินทรีย์มากขึ้น อยากมาเข้ากลุ่ม” น้องนุช แก้วยอดเขา หนึ่งในสมาชิกกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านแหลมลึก เล่าถึงข้อดีของโครงการฯ

นอกจากนั้นแล้วชาวประมงที่แยกย้ายกันไปเปลี่ยนอาชีพเป็นคนขับเรือพานักท่องเที่ยวล่องทะเล หรือทำงานโรงงานในเมืองก็ได้กลับมาบ้านอีกครั้ง มาช่วยงานที่บ้าน ได้อยู่กับพร้อมหน้า

“พอประมงราคาดีก็กลับมาทำประมงกัน ยังไงอยู่บ้านก็ดีที่สุด” วิรุณ แก้วยอดเขา น้องชายของน้องนุช อดีตคนขับเรือท่องเที่ยวเกาะพีพีพูดพร้อมยิ้มให้

กินอย่างชาวเค

“จะปีสงสารคนกรุงเทพฯ”

สมใจ บุสมัน หรือจ๊ะปี่ สมาชิกแพปลาชุมชนบ้านหินร่ม เล่าให้ฟัง เมื่อครั้งที่เดินทางไปกรุงเทพฯ เพื่อไปร่วมงานขายปลาของโครงการฯ

“จะปีไปเดินตลาดในห้าง เขาพาไปดูอาหารทะเลสด หน้าตาก็เหมือนสด สดแต่เราไม่กิน” ตามคำบอกเล่ากันมาที่ให้เลือกซื้อหมึกสีขาว ๆ เราจะมั่นใจได้อย่างไรว่านั่นไม่ได้ขาวเพราะน้ำยาซักผ้าขาว หรือเนื้อกุ้ง ที่เวลากินแล้วเนื้อกรอบตึง ๆ เราจะรู้ได้อย่างไรว่าไม่ใช่เพราะสารเคมี

อาหารทะเลสดที่เราเรียกกัน จริงแล้วสดแน่หรือ

“คือหน้าตากุ้ง ถ้าเป็นบ้านเรามันคือกุ้งเสีย แต่กลับไม่มีแมลงวัน นี่มันหมายความว่า”

คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบของจ๊ะปี่ ทำให้ฉันทบตัวเองไม่ถูกว่าหลังจากนี้จะเชื่อมั่นในอาหารทะเลบนจานได้อย่างไร

“ผู้บริโภคต้องเรียนรู้ว่าการกินแบบรับผิดชอบต้องทำอะไร การกินแบบฤดูกาล เช่นหากหน้าไหนไม่มีปลาชนิดนี้ก็กินปลาชนิดอื่น ไม่ใช่ต้องไปล่าตามหาให้ได้ ต้องรู้ว่าทะเลควรจะได้รับการดูแลและนี่ก็ถึงแล้วร่วมเป็นส่วนช่วยรักษา เข้าใจว่าการจับและการกินอย่างยั่งยืนเป็นอย่างไร”

พี่นุชเล่าถึงความคาดหวังของโครงการฯ ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของการประมงท้องถิ่น ถ้าเราเข้าใจธรรมชาติของทะเล เราไม่ฝืนธรรมชาติ เราก็จะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

“นอกจากการกินเพื่อสุขภาพแล้ว เราควรจะกินเพื่อใส่ใจสิ่งแวดล้อมด้วย กินเพื่อสนับสนุนคนทำประมงที่มีความรับผิดชอบ”

ทุกการเลือกของเราล้วนเป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่เกิดขึ้น ณ ชายฝั่ง เราเป็นคนเลือกได้ว่าอยากให้เกิดอะไร ความต้องการกินของเราส่งผลกับทะเลทั้งหมด ๓

ก

ริงง... เสียงออดดังเป็นสัญญาณว่ากิจกรรมหน้าเสาธงกำลังจะเริ่มขึ้น
เรียกเด็ก ๆ ให้ระวีระวาดริบวิ่งมาเข้าแถวกันหน้าตั่ง

“ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย...” เสียงเพลงชาติเจ็ยแจ้ว
ไร้สำเนียงงองเด็ก ๆ ทรงเสน่ห์ใสซื่อผ่านใบหน้าเป็อนยิ้ม โรงเรียนเป็น
บ้านหลังที่ ๒ ของนักเรียนนับร้อยที่มาวมตัวกันเป็นครอบครัวใหญ่
โรงเรียนคือบ้านใหม่ที่พวกเขาจะต้องใช้เวลาอีกหลายปีกับการเรียนรู้
ในบ้านหลังนี้

ไม่ว่าใครจะมาจากบ้านหลังเล็ก หลังใหญ่ บ้านหลังที่ ๒ ก็จะเปิดประตูต้อนรับทุกคนเสมอหน้า
มีเพียงอายุและระดับการเรียนเท่านั้นที่แบ่งแยกพวกเขาออกจากกัน

กริงง... ออดดังขึ้นอีกครั้ง เป็นสัญญาณให้ทุกคนเข้าเรียน

เด็ก ๆ เดินขึ้นห้องกันทีละแถว ทีละชั้น แช่ว ล้อ เล่นหัวกันถึงห้องเรียน พลันเสียบลงเมื่อถูกเอ่ย
ถามถึงการบ้าน การบ้านที่ยังไม่เสร็จ

การบ้าน ที่ยังไม่เสร็จ

Teach for Thailand

เป็นโครงการที่
จุดประกายความฝัน
ของเด็กนักเรียน
ให้มีความคิดที่จะฝัน
โดยไม่มีภูมิหลัง
เป็นอุปสรรค
ในการเดินทางตาม
ความฝัน

๑

เลขข้อนั้นก็ทำไม่ได้ แต่งกลอนวันแม่ก็ทำไม่เป็นอีก ตอนเรายังเด็กหลายครั้งการบ้านก็ทำให้เราปวดหัวจนอาจจะเลิกทำมันเสียดื้อ ๆ หรือไม่ก็หาทางออกด้วยการลอกเพื่อนบ้าง ให้อ่านให้เพื่อนช่วยทำบ้าง

แต่ถ้าเป็นการบ้านของประเทศไทยล่ะ? เราจะยอมแพ้ได้ไหม

โจทย์ของประเทศไทยเป็นปัญหาที่ซับซ้อน เราจึงต้องหาวิธีแก้ปัญหาแต่ละข้ออย่างรอบคอบ

ปัญหาสำคัญซึ่งเป็นการบ้านของประเทศไทยมานับ ๑๐ ปี แม้จะดูห่างไกล แต่ก็ใกล้ตาเกินกว่าจะมองข้าม คือความเหลื่อมล้ำของสังคมซึ่งเป็นส่วนต่อขยายไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การบ้านเรื่องที่ยังไม่มีใครแก้โจทย์ได้จบ

โครงการ “ทีชฟอรัไทยแลนด์ (Teach for Thailand)” จึงก่อตั้งขึ้นด้วยความมุ่งมั่นที่จะเติมเต็มช่องว่างของความไม่เท่าเทียมในสังคมให้แคบลงมากที่สุด

ปฏิบัติการเริ่มต้นขึ้นในกรุงเทพมหานคร ไซ้แล้ว! เมืองที่ร่ำรวยที่สุดในประเทศไทย แต่กลับมีปัญหาคความเหลื่อมล้ำลูกหลานเหมือนโรคเรื้อรังอยู่ในมุมเล็กมุมน้อยของเมือง เต็บโตไปพร้อมกับเศรษฐกิจที่องกวม ในขณะที่คนบางกลุ่มไม่ได้รับการแบ่งปันปันส่วนอย่างที่ควรจะเป็น

ความจำกัดในแทบทุกด้านของกลุ่มคนเล็ก ๆ ชนชั้นรากหญ้าที่ต้องปากกัดตีนถีบเอาชีวิตรอดอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ได้ก่อกำแพงชุมชนให้กลายเป็นโลกใบน้อยและแข็งแกร่งขึ้นเป็นความกลัวของเด็กในชุมชนซึ่งกำลังผลิตบัณฑิตกลางความศิวิไลซ์ที่เขาไม่ได้มีส่วนร่วม “ทีชฟอรัไทยแลนด์” จึงต้องการทำลายกำแพงความกลัวนั้นเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงและสานต่อการบ้านของประเทศไทยที่ยังไม่สำเร็จ

หากทีชฟอรัอล (Teach for All) ในสหรัฐอเมริกาคือต้นไม้ใหญ่ ทีชฟอรัไทยแลนด์คงเปรียบได้กับกิ่งอ่อนกิ่งใหม่ที่กำลังเติบโต ผ่านฝีมือของ **วิจิตพล ผลโภค** ที่นำกิ่งพันธุ์แนวคิดนี้มาเพาะบ่ม ผ่านการรณรงค์นำพรวนดินของหน่วยงานรัฐและองค์กรเอกชน จนกระทั่งปัจจุบันต้นไม้ที่ชื่อทีชฟอรัไทยแลนด์กำลังย่างเข้าสู่ปีที่ ๔ และสร้างผลิตผลเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาเป็นรุ่นที่ ๓ แล้ว

“สักวันหนึ่งเด็กไทยทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้พวกเขาสามารถกำหนดชะตาชีวิตได้ด้วยตนเอง” วิสัยทัศน์ของโครงการทีชฟอรัไทยแลนด์ตั้งธงไว้เป็นหลัก มั่นว่าจะต้องนำพาอนาคตของชาติข้ามผ่านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไปให้ได้

วิธีการเอาชนะปัญหาของทีชฟอรัไทยแลนด์เริ่มจากการสร้างเครือข่ายผู้นำ ส่งครูผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ผ่านการคัดเลือกจากคนที่มีความหลากหลายหลายอาชีพ เข้าไปสอนในโรงเรียนขยาย

< โรงเรียนขยายโอกาส
ในสังกัดกรุงเทพมหานคร
มีสวัสดิการที่เอื้อต่อเด็กนักเรียน
เช่นอาหารกลางวันฟรี

โอกาสเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มาจากชุมชนผู้มีรายได้น้อยในสามวิชาหลัก คือ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เป็นเวลา ๒ ปี โดยจุดมุ่งหมายไม่ใช่เพียงเสริมสร้างการศึกษาเท่านั้น แต่ยังมีมุ่งหวังการสร้างแรงบันดาลใจให้กับเด็กเพื่อเอาชนะกะลาไกของสังคมที่บีบบังคับให้พวกเขาอยู่ในจุดที่เขาเองไม่ได้เลือก

แต่กว่าที่พวกเขาจะก้าวออกไปเป็นแม่พิมพ์ของชาติ พายเรือพาเด็ก ๆ ไปสู่มุ่งฝันได้ พวกเขาต้องเติมเต็มความรู้และเตรียมความพร้อมด้วยการเข้าค่ายฝึกอบรมเป็นระยะเวลา ๖-๘ สัปดาห์ก่อนลงมือทำงานจริง

ผู้คุมหางเสือมือใหม่จะต้องเป็นนายท้ายเรือที่ดี มีฝีมือบังคับคัตท้ายให้เรือมุ่งตรงไม่โอนอ่อนไปตามแรงปะทะระหว่างทาง ๒ ปีในโครงการ

ทักษะการสอนที่จะต้องสร้างให้มี หรือถ้ามีแล้วก็ต้องเติมให้เต็ม คือ การวางแผนการสอน การจัดการภายในห้องเรียนตามมาตรฐานของคุรุสภา เมื่อนายท้ายเรือจากหลายถิ่นหลากที่มีความพร้อม ขึ้นคอนต่อไปก็คือการค้นหาโรงเรียนที่เหมาะสมและมีความต้องการครูเข้าไปช่วย โดยในแต่ละปีโครงการฯ จะรับสมัครใหม่ปีละ ๕๐ คน และนายท้ายเรือฝึกหัดเหล่านี้จะถูกส่งไปเผชิญความท้าทายในหลายโรงเรียนทั่วกรุงเทพฯ

ระหว่างทางของนายท้ายเรือมือใหม่ นอกจากภาระที่ต้องรับผิดชอบ พวกเขาจะได้รับเสียงเป็นเงินเดือนอุดหนุนเทียบเท่ากับการทำงานเริ่มต้นในภาคเอกชน และเมื่อจบโครงการฯ ยังมีโอกาสได้รับการสนับสนุนเงินทุนเพื่อศึกษาต่อหรือเข้าทำงานกับองค์กรชั้นนำที่เป็นผู้สนับสนุนโครงการที่ชฟอริไทยแลนด์ด้วย

หลังจาก ๒ ปีของการเป็นครูมือใหม่สิ้นสุดลง ไม่ว่าสุดท้ายพวกเขาจะเลือกเดินทางไปทางใด ความหวังของโครงการข้อหนึ่งต่อพวกเขาคือการสร้างเครือข่ายของผู้ที่เคยเข้าร่วมที่ชฟอริไทยแลนด์ เพื่อสานต่อการแก้ปัญหาจากจุดที่เขาช่วยได้และผลักดันหันหัวเรือการศึกษาไทยมุ่งไปสู่ทิศที่ถูกต้อง

ตามรายงานของสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร ชุมชนผู้มีรายได้น้อยที่แทรกตัวอยู่ท่ามกลางความเจริญทั่วกรุงเทพฯ มีจำนวนถึง ๗๕๐ ชุมชน จาก ๒,๐๐๙ ชุมชนในเขตกรุงเทพฯ นี่คือนิยามของความเหลื่อมล้ำที่ชัดเจนข้อหนึ่ง

ในชุมชนผู้มีรายได้น้อยหรือที่หลายคนเรียกว่าชุมชนแออัด พวกเขาไม่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ

โรงเรียนขยายโอกาสบ้านหลังที่ ๒ ของเด็กในชุมชนจึงเป็นจุดหมายของทีชฟอริไทยแลนด์ที่จะเข้าไปทำทนายกับปัญหา ตั้งคำถามกับโอกาสที่ถูกพรากไปจากสังคม และสานต่อกรบ้านของประเทศไทย

ใครจะเรียกโรงเรียนตัวเองว่า “โรงเรียนชุมชนใจ” แต่ที่นี่เด็ก ๆ เรียกตัวเองว่าอย่างนั้น

โรงเรียนที่กลายเป็นแหล่งรวมของปัญหาสารพัน จนได้สมัญญาจากเด็กในโรงเรียนว่าโรงเรียนนี้คือชุมชนใจดี ๆ นี่เอง

โรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนาเป็นโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดกรุงเทพมหานคร ซ่อนตัวอยู่ในชุมชนคลองเตยซึ่งแทบทุกตารางนิ้วถูกจับจองเป็นที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย เด็ก ๆ ที่เข้ามาเรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทั้งยังมีอาหารเช้าและกลางวันสนับสนุนภายใต้การจัดสรรของ กทม.

มองออกไปจากตึกเรียนชั้น ๓ ด้านหน้าคือสนามกีฬา การท่าเรือฯ ด้านหลังโรงเรียนคือทะเลหลังคาสังกะสีสะท้อนแสง วาวเต็มพื้นที่ของชุมชนคลองเตย ยาวไปจดตึกสูงอีกย่านหนึ่งที่เป็นสถานที่ทำงานของ **นิติรัฐ พิงค์เดส** หรือครูพิงค์ มาเกือบ ๒ ปี ในฐานะครูภาษาอังกฤษ ผ่านการรับมือกับเด็กนับร้อยมาอย่างโชกโชน

เธอจบการศึกษาจากคณะจิตวิทยา เมื่อเรียนจบตัดสินใจเข้าร่วมโครงการที่ชฟอริไทยแลนด์อย่างไม่ลังเล เพราะมีความสนใจงานกิจกรรมอาสาที่เกี่ยวข้องกับเด็ก และที่ชฟอริไทยแลนด์จะทำให้เธอสัมผัสถึงปัญหาของเด็กจากจุดที่เล็กที่สุดคือภายในห้องเรียน

“มันจะไปช่วยลดความเหลื่อมล้ำของเด็กไทยทั่วประเทศได้จริงหรือ?”

คำถามแรกของครูมือใหม่ก่อนที่จะเข้าสู่โครงการฯ และจากคำถามนั้นเธอไม่รอให้คำตอบเดินทางมาถึงจึงเลือกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของผู้นำการเปลี่ยนแปลง เรียนรู้ปัญหาและโอกาสที่เด็กเหล่านี้ถูกพรากไป

“บางบ้านห้องหนึ่งแบ่งกันนอน ๖ ล็อก นอนกันเบียด ๆ พ่อแม่มีเช็ทกันให้ลูกเห็น บางบ้านก็มีสภาพไม่แข็งแรง นอน ๆ อยู่บ้านพังลงมา บางบ้านก็ตั้งอยู่บนกองขยะ” นิติรัฐเล่าถึงความเคยชินที่จำกดของคนในชุมชน

ความไม่มีทำให้เขาต้องเป็นโรคจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะกับการใช้ชีวิต เด็ก ๆ หลายคนยังป่วยเป็นโรคกระเพาะจากการอดมื้อกินมื้อด้วย

ปัจจัยภายนอกที่ว่ายากต่อการเติมเต็ม ก็ยังไม่เท่ากับสิ่งสำคัญที่สุดที่เด็กขาดหายก็คือ “คนที่เชื่อว่าเขาจะมีชีวิตที่ดีได้” เสี่ยงจากครูสาวนักจิตวิทยาเล่าผ่านประสบการณ์ของเธอ

ปัญหาเกิดจากพ่อแม่ของเด็ก ๆ ที่เติบโตมาในสังคมที่ขาดโอกาสมาตั้งแต่ต้น เมื่อเขาโตขึ้นและเป็นพ่อแม่จึงมองไม่เห็นความหวัง พวกเขาต่างมุ่งหวังให้ลูกได้เรียนจบสูง ๆ และได้ทำงานที่มั่นคง แต่พวกเขาเองก็ยังไม่เชื่อมั่นในตัวลูกของเขา เด็ก ๆ จึงไม่เห็นคุณค่าของตัวเอง

“โธ่! ชีเย! เด็กสลัม! ติดเหล่า!”

เสียงตะโกนจากเด็กในห้องที่ยังก้องในความทรงจำของเธอ เมื่อเธอถามเด็ก ๆ ว่าพวกเขาอยากสังคมในโรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนาอย่างไร

คำตอบเหล่านี้สะท้อนสิ่งที่เขามองตัวเองอย่างไม่ต้องสงสัย และสะท้อนกลับเป็นคำถามกับเราว่า เราจะทำให้เด็ก ๆ หันหลังให้กับความคิดนี้ได้หรือไม่?

“เขาเรียกเราเอง หรือเราทำตัวให้เขาเรียก เด็กมันก็จะเสีย! ขึ้นมา”

คำถามของเธอสะกิดให้ลูกศิษย์คิดขึ้นว่า สิ่งที่คนอื่นพูดกับสิ่งที่เราเป็น สิ่งไหนกันแน่ที่จะเป็นตัวกำหนดว่าเราเป็นใครและเราทำอะไร เด็ก ๆ จึงคิดได้ว่าก็ไม่ใช่จริงนะ เราไม่ได้เป็นขโมย เราไม่ได้ติดเหล้า และเราไม่ได้เป็นอย่างที่ใครเขาพูด

“เราสามารถฝันได้ เนี่ยตอนประถมฯ อยากเป็นหมอม คนก็บอก โห ได้เป็นอยู่แล้ว แต่พอเด็กคนหนึ่งบอกว่าอยากเป็นหมอเพื่อนก็จะบอกเขาว่า ไข้โง่ เอาแค่ขายพวงมาลัยให้ได้สตาจ์ก่อน” ครูสาวตัดพ้อ

ปัญหาของเด็กในชุมชนจึงเป็นการก้าวผ่านการตัดสินใจจากคนรอบข้างและยับยั้งความมุ่งมั่นของตัวเองให้เข้มแข็ง **ลักษิกา ถาวงษ์กลาง** วัย ๑๗ ปี นักเรียนของนิติรัฐ เป็นหนึ่งในตัวอย่างของเด็กที่มุ่งมั่นกับความฝัน เธอฝันว่าอยากเป็นนักเขียนการ์ตูนแอนิเมชัน

“เขาฟังเสียงรอบข้างมากเกินไป” ลักษิกากล่าวถึงเด็กในชุมชนที่ฟังเสียงของสังคมซึ่งคอยตอกย้ำว่าพวกเขาจะก้าวไปไม่พ้นจากชุมชนคลองเตย

เธอคิดว่าเราไม่ควรฟังเสียงที่บั่นทอนจากคนรอบข้างมากเกินไป คำดูถูกของคนในชุมชนจะทำหน้าที่เป็นเหมือนคำโฆษณาชวนเชื่อว่าเขาจะต้องอยู่ในชุมชนแห่งนี้และไม่สามารถก้าวไปสู่หนทางอื่นได้ คำพูดจึงกลายเป็นกุญแจล็อกความคิดไม่ให้บินออกไปสู่โลกเสรี

หน้าที่ของนิติรัฐและผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นการบอกพวกเขาว่าหากใครไม่ให้สิทธิ์เราฝัน ก็จงเป็นเราที่มอบสิทธิ์นั้นให้กับตัวเอง

เพราะเสียงของคนรอบข้างแม้จะตะโกนดังเท่าไรก็ยิ่งเบา กว่าเสียงกระซิบที่เขาบอกกับตัวเองอยู่ดี

เครื่องบินแหวกอากาศทะยานขึ้นสู่ฟ้า สวนทางกับโอกาส ของเด็กในชุมชนเคหะทุ่งสองห้อง เขตดอนเมือง ชีวิตที่ยังขาดระบบนำร่อง ไม่รู้ทิศทางว่าจะบินออกไปทางไหน

เดินข้ามทางรถไฟสถานีดอนเมือง หันหลังไปมองเห็นเครื่องบินขึ้นลงอยู่ลิบ ๆ นั่งสองแถวแดงเลี้ยวขวาผ่านซอยเคหะทุ่งสองห้องเพียงชั่วอึดใจ กระโดดลงรถถึงหน้าประตูโรงเรียนเคหะทุ่งสองห้องวิทยา ๒ โรงเรียนขยายโอกาสสังกัดกรุงเทพมหานคร

เวลา ๗ โมงเช้า เด็ก ๆ พลังลั่นวิ่งเล่นกันอย่างไม่รู้จักเหนื่อย ผิดกับเด็กบางคนที่ยังหาวนอน งอแงไม่อยากเข้าโรงเรียน **พาขวัญ สิงห์ทอง** หรือครูชิน พาเดินสำรวจรอบรั้วโรงเรียน เข้านี้โรงอาหารเตรียมข้าวต้มไว้เป็นเสบียงเติมพลังให้กับนักเรียนทุกคน

พาขวัญเข้ามาเป็นครูวิทยาศาสตร์ผ่านโครงการผู้นำการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนขยายโอกาสแห่งนี้เป็นเวลาหนึ่งภาคการศึกษา เธอได้เล่าให้เราฟังถึงโจทย์ปัญหาที่ท้าทายกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของเด็กและปัญหาครอบครัว

หากต้นทุนของสังคมคือครอบครัว เด็ก ๆ ส่วนใหญ่ในโรงเรียนนี้ก็นับว่าเติบโตมาจากครอบครัวที่ทุนน้อยกว่าคนอื่น เมื่อพวกเขามีปัญหาพ่อแม่ไม่สามารถเป็นที่ปรึกษาให้กับลูก แม้แต่กำลังใจและคำชื่นชมก็ยังมีหาได้ยากในครอบครัว จึงยิ่งลดทอนความภูมิใจในตัวของพวกเขา

“ผมดีหรือครับครู?”

หนึ่งในเสียงสะท้อนจากเด็กที่ยอมรับคำชื่นชมของพาขวัญอย่างสงสัยว่าตัวของเขา นั้นดีจริงหรือ เพราะทั้งชีวิตเขาไม่เคยได้รับคำชื่นชม มีแต่คำหยาบคายและเสียงตะคอกที่คุ้นหู

พาขวัญมองพฤติกรรมของเด็กผ่านสายตาของนักสังคมสงเคราะห์ และจากการฝึกงานในสถานพินิจเธอจึงเรียนรู้ว่าเด็ก ๆ ล้วนมีต้นแบบที่ทำให้เขาหลงเดินทางผิด ครอบครัวที่ไม่สนับสนุนให้เขาคิดดี ทำดี

ปัญหาของนักเรียนจึงเริ่มต้นขึ้นที่ครอบครัวของพวกเขาเอง

“บ้านฉันจนมาก มีวันหนึ่งไข่ต้มสองฟอง กินกันเจ็ดคนฉันจะเรียนให้จบ หาเงิน หางาน มาเลี้ยงแม่และครอบครัว” เด็กหญิงน้ำตาล (นามสมมุติ) นักเรียนชั้น ม. ๒ บรรจงเขียนเล่าความเป็นอยู่ของเธอบนกระดาษแผ่นน้อยถึงกิจกรรมที่เธอได้ทำในช่วงปิดเทอมและความยากลำบากของครอบครัว ภายนอกเธोजึงดูเป็นเด็กที่มีความมั่นใจในตัวเองสูง จากสารพันปัญหาที่ผลักดันให้เธอต้องเข้มแข็ง

เด็กหญิงน้ำตาลเป็นหนึ่งในตัวอย่างของเด็กที่มีปัญหาครอบครัวจากความยากจน เงินไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายภายในบ้าน มีหน้าซำเธอยังมีปัญหาเกี่ยวกับแม่แท้ ๆ ของเธอเอง

“โดนกดดัน โดนเขาตำ อยู่ที่นี่เขาก็แหวะเหมือนไม่ใช่ลูก”

เธอล่าด้วยน้ำเสียงเข้มแข็งถึงสาเหตุที่ต้องย้ายออกจากบ้านไปอยู่กับยายเพราะไม่สามารถทนอยู่กับแม่ที่ใช้ความรุนแรงกับเธอได้ถึงแม้เธอเองจะมีอายุเพียง ๑๔ ปีเท่านั้น แต่ก็กล้าที่จะตัดสินใจพร้อมกับบอกเหตุผลล้าทับว่า “ถ้าอยู่กับแม่ สิ่งคมมันจะดำกว่าเดิม อยู่กับแม่เหมือนอยู่ในคุก”

เธอกล่าวโดยไม่มีความสงสัยในสิ่งที่พูดออกไปแม้แต่น้อย เด็กหญิงน้ำตาลยังเล่าถึงความฝันของเธอในวัยเด็กด้วยว่าอยากจะเป็นหมอฟัน เพราะทำฟันแค่ซี่เดียวก็ได้เงินมากโข ส่วน

ความฝันที่ใกล้จะเป็นจริงมากที่สุดตอนนี้ก็คือการเรียนจบชั้น ม. ๓ พร้อมกับกล้าทิ้งท้ายไว้อย่างมั่นใจว่า

“จะเรียนให้จบ เพราะคนรอบข้างดูถูกตลอดว่าต้องเรียนไม่จบแน่ๆ”

เด็กหญิงน้ำตาลเติบโตมาจากครอบครัวที่แตกต่าง ผู้คนที่พบเจอหยิบยื่นและกลายเป็นส่วนหนึ่งของตัวเธอโดยไม่รู้ตัว หากเรามองเพียงพฤติกรรมภายนอกก็คงทำให้เราตัดสินว่าเธอเป็นเด็กแก่แดดที่วัน ๆ เอาแต่สร้างปัญหา

การจุดประกายมิใช่แค่เพียง
การเรียนการสอน
แต่ในเวลาว่างครูจะสอนเต้น
ให้กับนักเรียนด้วย

“อย่าตัดสินคนผิวเผิน อย่างพอเราไปเยี่ยมบ้านเขา เรา โกรธเขาไม่ลงจริง ๆ นะ บ้านยังดูไม่เหมือนบ้านเลย”

พาขวัญเล่าถึงความรู้สึกเมื่อไปเยี่ยมบ้านของนักเรียน คนหนึ่งที่ทำให้ได้เห็นอะไรมากกว่าที่เธอคิด เธอได้เห็นจุดเริ่มต้นของปัญหา พื้นที่ที่เด็กใช้ชีวิตอยู่ทุกวันและเติบโตมาด้วยสิ่งเหล่านี้

เมื่อเราไม่ได้อยู่จุดนั้นเราจึงไม่มีทางรู้ได้เลยว่าแรงผลักดันในชีวิตของแต่ละคนเป็นอย่างไร อะไรที่เป็นแรงขับเคลื่อนให้แต่ละคนเดินมาถึงจุดที่เขาเรียกว่าคือตัวตนของเขา โจทย์ข้อนี้จึงไม่ได้ทำหยาบเฉพาะเด็ก แต่ยังทำหยาบต่อทัศนคติของคนในสังคม

เครื่องบินลำแล้วลำเล่าบินผ่านเหนือโรงเรียนคณะทุ่งสองห้อง-วิทยา ๒ เครื่องบินเหล่านั้นบินได้ด้วยเชื้อเพลิงที่เราคอยเติมให้เต็มอยู่ตลอด แล้วเด็ก ๆ ที่ขาดเชื้อเพลิงใจละ? หากเราไม่คอยเติกสมรรถภาพ เติมน้ำใจและคำชื่นชมให้เครื่องบินลำน้อยพร้อมใช้งานอยู่เสมอ พวกเขาจะบินไปได้สูงแค่ไหน

“สถาบัน สมนามงามสง่า มักกะสันพิทยาน่าเลื่อมใส”

ความภูมิใจก่อนหนึ่งของโรงเรียนมักกะสันพิทยา เขตราชเทวี กรุงเทพฯ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนไม่มาก ตั้งอยู่ริมคลองแสนแสบไม่ไกลจากย่านการค้าประตูน้ำ แต่ยังไม่ไกลจากการพัฒนา

ญาณิน พรหมมลมาศ หรือครูหอมอน บัณฑิตจากคณะอักษรศาสตร์ เดินนำเข้าสู่เขตชุมชนมักกะสัน ผ่านซอยเล็กๆ ล้อมรอบไปด้วยบ้านไม้รูปทรงเดียวกันหลายหลังคาเรือน นำเราไปสู่โรงเรียนมักกะสันพิทยา

ประตูห้อง ๓๓๐๑ เปิดออก โຕะและเก้าอี้ลิ่มคว่ำระเกะระกะราวกับเพิ่งผ่านสมรภูมิรบ เป็นผลงานชิ้นเอกของศิลปินเจ้าอารมณ์ประจำบรรเลงไว้ด้วยสองมือสองเท้า มองไปหน้าห้องเรียนก็จะพบผลงานกระดาษที่เหล่านักเรียนร่วมแรงร่วมใจกันฉีกให้ย่อยยับไม่เหลือชิ้นดี ศิลปะทำแบบนี้ถูกรังสรรค์ขึ้นในห้องประจำชั้น ม. ๒/๑ ของญาณิน

เธอเล่าถึงลำดับการจัดนิทรรศการผลงานชิ้นเอกเหล่านี้ว่าจะถูกสร้างสรรค์กันเป็นระยะด้วยยอดศิลปินจากเด็กต่างห้องที่แวะเวียนกันมาฝากฝีมือลายมือไว้ในห้องของเพื่อนคู่อริเพื่อแสดงถึงอารมณ์ศิลปินที่เดือดดาล

ห้องเรียนนี้ตั้งอยู่ในตึกที่อาภัพที่สุดในโรงเรียน เพราะอยู่ริมคลองแสนแสบ ทั้งกลิ่นจากคลองน้ำเน่าและเสียงของเรือสวนที่วิ่งกันขวักไขว่รบกวนสมาธิของทั้งนักเรียนและครู เธอจึงเลือกที่จะย้ายห้องไปอยู่ในตึกที่ห่างจากคลอง ใช้อุปกรณ์เท่าที่จะหาได้ปรับปรุงห้องให้น่าเรียนมากขึ้น

ญาณินเป็นครูประจำวิชาภาษาอังกฤษที่มีมาหนึ่งภาคการศึกษา ด้วยความมุ่งมั่นจะเข้ามาเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักเรียนให้รักภาษาอังกฤษมากขึ้น

“ไฟมันลุกโชนมากเลย ฉันอยากทำงานนี้มาก ฉันตั้งใจมาก เราจะต้องมีห้องเรียนที่ดี เก่งดี มีความสุข ทุกคนจะต้องรักภาษาอังกฤษ”

เธอเล่าถึงความรู้สึกก่อนที่จะก้าวเข้ามาเป็นครูในโรงเรียน มักกะสันพิทยาอย่างพลัดถิ่นประหนึ่งว่าไฟนั้นถูกโหมขึ้นมามากครั้ง

ระหว่างการอบรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงทำให้เธอได้พบกับเพื่อนร่วมอุดมการณ์ที่มีความตั้งใจเหมือน ๆ กัน ซึ่งต่างก็ช่วยกันเติมเชื้อไฟของความปรารถนาที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างทุกคณหวัง “จะทำอย่างนี้กันตั้งแต่วันแรกเลยหรือ?”

ความรู้สึกของญาณินหลังจากเผชิญวิฤกรรมแรกของนักเรียน เธอมีความตั้งใจที่จะสร้างข้อตกลงขึ้นมาเพื่อทำให้เกิดความเสมอภาคระหว่างสองฝ่าย เพื่อให้เด็กรู้จักใช้เหตุผลลดปัญหาความรุนแรงที่พวกเขาเคยชิน

กระดาษเทาขาวแผ่นใหญ่กลายเป็นสนธิสัญญาระหว่างครูและนักเรียน ทุกคนลงลายมือชื่อเป็นการยินยอมที่จะปฏิบัติตามสนธิสัญญาที่ร่วมกันแสดงความคิดเห็นลงไป แต่สุดท้ายสนธิสัญญานั้นกลับถูกฉีกฉีก

“มันเป็นพฤติกรรมทางสัญชาตญาณที่บอกว่าฉันไม่เอาแก ถึงแกจะตั้งใจสอนแค่ไหนฉันก็ไม่เอาแก” เธอเล่าถึงความรู้สึกหลังจากเผชิญกับเหตุการณ์นั้น

เธอเองทั้งเสียใจ ผิดหวัง เศร้าใจ โกรธทั้งตัวเองและนักเรียน กับพฤติกรรมความรุนแรงที่ทำให้พวกเขาถูกมองว่าเป็นเด็กดื้อ เด็กเกเร ที่ไม่สามารถจะเป็นเด็กดีได้

ระบบการศึกษาและแรงกดดันในโรงเรียนคือผลพวงของความไม่เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของเด็กที่มักจะมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมาก ทำให้ทุกคนตัดสินว่าเด็กเหล่านี้ดื้อไม่สามารถพัฒนาได้ ผ่านข้อจำกัดของเวลา

ระบบการศึกษาจึงทำให้นักเรียนไม่สามารถพัฒนาตัวเองให้หลุดพ้นจากคำว่าทำไม่ได้ ญาณินแสดงความคิดเห็นว่า “ในเมื่อเขายังทำไม่ได้ และไม่ได้รับโอกาสให้ลองทำอีกครั้งหรืออีกครั้ง หรืออีกครั้ง เขาก็ยิ่งทำไม่ได้ เขาก็เลยไม่เคยทำอะไรได้”

โอกาสที่เขาไม่ได้รับเกิดจากระบบที่เร่งรัดให้นักเรียนจะต้องผ่านวัตถุประสงค์การเรียนรู้จากข้อหนึ่งไปสู่อีกข้อหนึ่ง ระบบไม่ได้ให้โอกาสที่พอดีกับนักเรียนแต่ละคนจริง ๆ เมื่อมีความจำกัดของเวลา จึงทำให้แม้แต่เด็กบางคนเท่านั้นที่ไปได้ คนที่ไปไม่ได้เลยเชื่อว่าเขาคงทำอะไรที่สำเร็จจริงไม่ได้ด้วย

“ในความเป็นจริงคนไม่ใช่หุ่นยนต์ที่จะป้อนทุกอย่างในเวลาเท่ากันก็ได้ ถ้าทุกคนเข้าใจว่ามนุษย์นั้นแตกต่างกันกว่านี้ พี่ว่ามันน่าจะดีกว่านี้นะ” ญาณินทิ้งท้ายถึงความรู้สึกที่มีต่อระบบการศึกษาซึ่งพยายามจะยึดยึดยึดความรู้ออกให้กับนักเรียนโดยไม่ได้นิ่งถึงความแตกต่างและสมรรถภาพของผู้เรียน การศึกษาไทยจึงติดกับกลายเป็นหนูติดจั่นอยู่จำไป

๕

ทีชฟอริไทยแลนด์เปลี่ยนคนธรรมดาให้กลายเป็นผู้นำ สร้าง
ต้นแบบของการกล้าคิดและปรับเปลี่ยนทัศนคติของเด็ก ๆ สูโลก
ใบใหม่ที่กว้างใหญ่กว่าเดิม เริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงจากผู้นำไป
สู่นักเรียน

“มันคือการสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนรู้ว่าเขาเปลี่ยนแปลง
ตัวเองได้ และเขาได้ไปเปลี่ยนแปลงสังคมได้ และสร้างแรงบันดาลใจ
ให้คนที่ทำงานอยู่ตรงนั้นว่ามันเปลี่ยนแปลงอย่างนี้ไปได้นะ”

ญานินไม่ได้คิดแค่เพียงว่าการที่เธอเข้ามาจะทำให้เด็ก ๆ
เปลี่ยนแปลงมุมมองของเขาเท่านั้น แต่เธอยังมุ่งหวังว่าการเข้ามา
ของทีชฟอริไทยแลนด์จะทำให้เกิดปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลง
ในโรงเรียน

สำหรับนี่ดิรัฐเธอเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงกับมหาสมุทร
ไว้ว่า “เหมือนมหาสมุทรมันนิ่งมาก เปรียบเทียบการศึกษาไทย
ก็คือมหาสมุทรที่มันนิ่ง แล้วข้างล่างมันเน่ามาก ๆ ไม่มีใครคิดที่
จะแก้ และไม่มีใครรู้สึกว่าจะทำอะไรกับมันเพราะมันนิ่ง สิ่งที่ทีชฟอริ
ไทยแลนด์ทำเหมือนการโยนหินในมหาสมุทรแล้วมันกระเพื่อม
ดั่งบึง”

ในขณะที่มหาสมุทรกำลังกระเพื่อมไปตามแรงขับเคลื่อน
อาจจะมีความเสี่ยงขึ้นเป็นระยะจนหลายคนระย้อท้อแท้ ล่องลอยไป
ตามกระแสสุดแต่ลมจะพัดพา

“เรียนฟรีจนไม่เห็นค่า” นี่ดิรัฐพูดถึงนักเรียนบางคนที่ไม่ยอม
เปลี่ยนแปลงตัวเอง ไม่เห็นคุณค่าของสิ่งที่ทุกคนหยิบยื่นให้ และ
ปิดโอกาสนั้นทิ้งไปเสียเอง

“เด็กบางคนป้อนให้ถึงปากก็ยังไม่เอาเลย เด็กบางคนจิตใจ
ไม่ยอมเรียน ไม่อยากทำอะไรให้มันดีขึ้น” เธอเล่าด้วยความท้อใจ
กับเด็กบางคนที่ไม่พร้อมจะรับการเปลี่ยนแปลงในตอนนี และยินดี
ทิ้งโอกาสที่อาจจะนำพาเขาไปสู่การเปลี่ยนแปลง เพราะสิ่งที่
สำคัญกว่าโอกาสคือคนที่เขาคิดว่าโอกาส

ใช่เพียงหยิบยื่นโอกาสและปรับเปลี่ยนเปลี่ยนมุมมองโลก
ของเด็ก ๆ อีกด้านหนึ่งครูผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังได้รับการ
แบ่งปันและเปลี่ยนแปลงความคิดของเขาเองด้วย

“พอเรามาเห็นตรงนี้จริง ๆ ทำให้เรารู้สึกว่าทุกวินาทีที่เรา
ได้มา โอกาสในชีวิตที่เราได้มาตั้งแต่เกิด มันมีคุณค่ามาก” นี่ดิรัฐ
ย้อนคิดถึงสิ่งที่นักเรียนสอนให้เธอรู้

“วันที่อ้อยอ่านได้มันเป็นวันที่เรามีความสุขมาก มันเป็นวัน
ที่รู้สึกแบบว่า เฮ้ย เราได้ทำอะไรที่เป็นประโยชน์กับนักเรียนวะ
ตัวเราก็ก็นะประโยชน์นะเนี่ย”

ญานินเล่าถึงวินาทีที่อ้อย นักเรียนของเธออ่านภาษาอังกฤษ
ได้ ทำให้เธอรับรู้ถึงความสุขของการเป็นครู เป็นประสบการณ์
มีค่าที่ไม่สามารถหาซื้อ หยิบยื่นมาจากผู้รับคืนสู่ผู้ให้โดยไม่ต้อง
ร้องขอ

เด็กคืออนาคตของชาติที่จะต้องผ่านการพัฒนาจากปัจจุบัน

ปัญหาของสังคมสะท้อนผ่านมุมมองของครูในโครงการผู้นำการ
เปลี่ยนแปลงที่ได้เอาเรื่องราวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา แล้ว
ความหวังของพวกเขาที่มีต่อความหวังของชาติคืออะไร ?

“รู้จักคิด รู้จักเลือกให้เป็น” ความคาดหวังของพาววิญไม่ต่าง
กับความมุ่งมั่นในตัวนักเรียนของญานิน “อยากเห็นนักเรียน
ทุกคนมีทัศนคติที่บอกตัวเองได้ว่า ฉันจะทำอะไร ฉันจะเป็นอะไร
แล้วฉันทำได้ ไม่อยากเห็นนักเรียนบอกว่าฉันนิ่ง ฉันทำไม่ได้หรอก
จะฝันเพื่ออะไร”

ความหวังของพวกเขาก็เป็นการต่อบันไดเดิมฝันให้ความ
หวังกับเด็ก ๆ ปีนป่ายไปถึงอนาคตที่เขาอยากจะไปให้ถึง

ปัญหาเล็ก ๆ ในห้องเรียนกลายเป็นภาพขยายไปสู่ปัญหาของ
ประเทศไทย ฉายภาพความเรื้อรังของปัญหาที่ไม่อาจแก้ได้ด้วย
ใครเพียงคนเดียว

“ถ้าคุณไม่เป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหา คุณก็คือส่วนหนึ่ง
ของปัญหา” เอลดริคจ์ คลีเวอร์ นักสิทธิมนุษยชนได้กล่าวไว้
เมื่อกว่า ๔๐ ปีมาแล้ว แต่ประโยคนี้นี้ยังคงมีชีวิต

โลกคู่ขนานระหว่างโลกใบน้อยภายใต้โลกใบใหญ่ แบ่งแยก
และเติบโตเคียงคู่กันไปโดยไม่มีวันบรรจบ การบ้านเพียงแค่มักที่ข้อ
ที่ยังเป็นคำถามเรื้อรังอยู่กับสังคมไทยมานานับ ๑๐ ปี จะกลายเป็น
คำถามอมตะที่ไม่มีใครกล้าคิดหรือทำการบ้านข้อนี้ให้ลุล่วงไปได้
เลยเสียหรือ

กรี๊ง... เสียงออกดั่งครั้งสุดท้ายเป็นสัญญาณบอกว่าวันนี้
การเรียนได้สิ้นสุดลง เด็ก ๆ ยังสนุกเร้าใจไม่ต่างจากเมื่อเช้า เรียน
บ้างเล่นบ้างตามประสา การบ้านหลายวิชาอัดแน่นอยู่ในกระเป๋า
ต้องรีบกลับไปทำให้เสร็จ

ส่วนการบ้านของประเทศไทยที่ตกค้างทิ้งขว้าง
อยู่ในห้องเรียน ยังคงเป็นการบ้านที่ไม่รู้ว่าใครจะแก้ ๓

มุษย์นับสาม

นักเรียนค่ายสารคดี

ครั้งที่ ๑๓

“เวลา ๔ เดือนนี้เหมือนจะสั้น
แต่ก็เท่ากับหนึ่งในสามของปีเลยนะ”
ใครบางคนพูดประโยคนี้นั้นมาในพิธีปิดค่ายสารคดี
ครั้งที่ ๑๓ เมื่อเดือนกันยายนที่ผ่านมา

เคยได้ยินมาว่ามุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตนับสาม หมายถึง
โดยสัญชาตญาณแล้ว มุษย์เรานับเลขได้จากแค่เลข ๑
ไปถึงเลข ๓ โดยเหตุผลนั้นมีตั้งแต่เหตุผลจริงจริงเช่นที่ว่า
อักษรจีนและโรมันใช้ขีดแทนจำนวนนับตั้งแต่เลข ๑
ถึงเลข ๓ แล้วเปลี่ยนรูปเมื่อเขียนเลข ๔ หรือคนเรามี
แนวโน้มจะล้มเลิกความตั้งใจทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
ในวันที่ ๓ เดือนที่ ๓ ปีที่ ๓ ไปจนถึงเหตุผลขบขันอย่าง
อย่างลูกหมูสามตัว รักสามเส้า สามใบเถา ย่างสามขุม
เทพสามฤดู ชายสามโบสถ์ มะกอกสามตะกร้าปาไม่ถูก
หรือแม้กระทั่งอ่านสามก็จบสามรอบแล้วคบไม่ได้!

ช่วงเวลา ๔ เดือนเป็นช่วงเวลาเล่ห์เหลี่ยมอย่าง
นักเรียนค่ายสารคดีคนได้พูดไว้ คือยาวเกินไปที่จะเรียกว่า
สั้น และสั้นเกินไปที่จะเรียกว่ายาว

คงเป็นเรื่องบังเอิญมากกว่าตั้งใจ ที่ค่ายสารคดีกินเวลา
ถึง ๔ เดือน แต่ให้เราทำงานพิสูจน์ความฝันด้วยงาน
สารคดีสามชิ้น คำวิจารณ์และรอยดินสอ nib ไม่ถ่วงจาก
ครูภาพและครูเขียนคอยประคองให้เราเดินไปอย่าง
เป็นรูปเป็นร่างบนแนวทางของตัวเอง ก้าวที่ละก้าว
สามก้าวอย่างมีความหมาย และก้าวเดินต่อไป
เพื่อนับสี่ นับห้า และนับเลขต่อๆ ไปด้วยตัวเอง

น่ายินดีที่เรื่องบังเอิญนี้กลับตอบคำถามค้างใจ
ในวันก่อนว่ามุษย์เราอาจนับหนึ่งได้ถึงสาม
โดยสัญชาตญาณหรือเหตุผลใดๆ ก็ตามแต่ สุดท้าย
แล้วการนับสี่นั้นเกิดขึ้นจากความตั้งใจของเราเอง

แม้วันนี้เรายังไม่อาจเรียกตัวเองว่าเป็นนักสารคดี
ได้เต็มปาก แต่เราบอกคนทั้งโลกอย่างเต็มใจได้ว่า
เราเริ่มออกเดินทางแล้ว

เปลี่ยนแปลงเพราะแบ่งปัน

ผลงานเขียนและภาพถ่ายจากเยาวชน

“ค่ายสารคดี” ครั้งที่ ๑๓

๑. นางสาวปาริชาติ แจ่มโรจน์
๒. นางสาวสรโรชา ทาวรศิลป์สุระกุล
๓. นางสาวผกาภาส อร่ามผล
๔. นางสาวพรไพจิตร จิระอดุลยวงศ์
๕. นางสาวสายพร
๖. นางสาววันวิสาข์ พิมพ์ใสดา
๗. นายธีระชัย ศาเลาเจริญกิจถาวร
๘. นางสาวณัฐริษา โสสีทา
๙. นางสาวณัฐมน สะเภาคำ
๑๐. นางสาวณัฐนิชา พิทักษ์ไทย
๑๑. นางสาวอังคณา แก้ววรรสุตร
๑๒. นางสาวพรรณภา แสงชะรัมย์
๑๓. นายอชิวัฒน์ อุตัน
๑๔. นางสาวบุณยานุช พิณจินิยม
๑๕. นางสาวจุฑารัตน์ กุลตันกัจจา
๑๖. นางสาวภาวิณี คงฤกษ์
๑๗. นายเฉลิมชัย กุลประวีณ์
๑๘. นางสาวสุดธิดา จันทร์เหม
๑๙. นางสาวอภิชา ทองศรี
๒๐. นางสาวสลิลทิพย์ ดำรงมหาสวัสดิ์
๒๑. นายวัศพล โอภาสวัฒนกุล
๒๒. นางสาวเสาวลักษณ์ ธี้อคำ
๒๓. นางสาวสุนิภา รวมทรัพย์
๒๔. นายชยพล กล่ำปลี
๒๕. นางสาวปรีนัท เรืองทอง

๑. นายวีรวิทย์ สามปรุ
๒. นางสาวบุญจิรา พุ่มมี
๓. นางสาวณัชชา เจียรไพศาลเจริญ
๔. นางสาวณัฐฐา รัตนโกสินทร์
๕. นางสาววิลาวัลย์ ศรีเจริญ
๖. นายวัชรพงศ์ ทิพย์มณฑิย
๗. นายรัชพล ปลุกอ้อม
๘. นายศุภณัฐ ผากา
๙. นางสาวนิสากร ปิตุยะ
๑๐. นางสาวไฉลา ตาเอ
๑๑. นายณัฐพล สุวรรณภักดี
๑๒. นางสาวกัลยกร แสงสิงแก้ว
๑๓. นางสาวกาญจนา สุระประพันธ์
๑๔. นางสาวธนพร รัตนธรรม
๑๕. นายวรวัฒน์ วิรัตน์โกศล
๑๖. นางสาวมานิตา ตันติพิมพ์พันธ์
๑๗. นายอาทิตย์ ทองสุกรี
๑๘. นางสาววลัยทิพย์ รุ่งโรจน์นาธร
๑๙. นางสาวแพรวระวี รุ่งเรืองสาคร
๒๐. นายทศพร จิตรสมสูง
๒๑. นายพชรธรรม ยี่งไฟบุลย์สูง
๒๒. นางสาวณัฐนิชา กรกิมมาลา
๒๓. นายอาณกร จารึกศิลป์
๒๔. นายชยพล รัตมี
๒๕. นายธนดล ธรรมพงศ์พันธ์

เฟรนด์ชาเปลง เพราะแบ่งปัน

จัดทำและออกแบบรูปเล่ม

บริษัทวิริยะธุรกิจ จำกัด

(นิตยสาร สารคดี)

โทร. ๐-๒๕๔๗-๒๗๐๐

[สารคดี]

www.sarakadee.com

 sarakadee magazine

พิมพ์

บริษัท อิงค์ออนเปเปอร์ จำกัด

สนับสนุนการจัดพิมพ์โดย

“

It's not how much we give
but how much love
we put into giving.”

Mother Teresa

“สิ่งสำคัญมิได้อยู่ที่
เรามอบให้มากเท่าไร
แต่อยู่ที่เราได้ใส่ความรัก
กับการมอบมากเท่าใด

”

แม่ชีเทเรซา